శ్రీ

రాఘవయాదవీయమ్.

(సంస్కృత శ్లేష కావ్యమ్)

రచయిత:

వింజమూరి సోమేశకవి.

ప్రకాశకులు:

వింజమూరి వెంకన్నపంతులు.

Retd. Deputy Collector.

ప్రకాశకులు:
వింజమూరి వెంకన్నపంతులు,
Retd. Deputy Collector,
Suryaraopeta, Kakinada.

వెల: ౧-౦-౦

వికృతి వైకుంఠ ఏకాదశి
20-12-50

ఆంధ్రప్రచారిణీ ముద్రాక్షరశాల,
కాకినాడ.

శ్రీ శారదాంబాయైనమః

తొలి పలుకు.

సంస్కృతభాషలో 'రాఘవయాదవీయ' మను నీశ్లేష కావ్యమును రచించిన కవివరేణ్యుఁడు వింజమూరి సోమేశుఁడు. ఈతఁడు కృష్ణసూరి పుత్రుఁడు. గౌతమసగోత్రుఁడు. గోవింద శిష్యుఁడు. ఈకవి రామకృష్ణభక్తుఁడై, రామాయణభాగవతార్థములు రెండును బ్రతిశ్లోకమునందును బొందుపడునట్లు రాఘవయాదవీయ మను ప్రకృతకావ్యమును వివిధములయిన వృత్తములలో సంతరించియున్నాఁడు. సంస్కృతభాషలోఁ బ్రతిశ్లోకమునందును రెండర్థములువచ్చునట్లు కూర్చిన యీకవి ప్రతిభాసంపన్నుఁడని వేఱె చెప్పనక్కఱలేదు. ఆయావృత్తముల లక్షణములనుగూడ, ప్రకృతకథాసందర్భమున కనుగుణముగఁ గావ్యములోఁ గూర్చియుండుటచే సర్గాంతములందు 'వృత్తలక్షణసూచకే' అనియుఁ దనకావ్యమునఁ బేర్కొనినాఁడు.

ఈకవివరేణ్యుని వంశమున జన్మించి, రాజకీయోన్నత పదవుల నలంకరించి, ప్రస్తుతము విశ్రాంతి గైకొనుచున్న శ్రీయుత వింజమూరి వెంకన్నపంతులుగారీకవివరునికి నేడవ తరమువారు. వీరు ముప్పదియేండ్లక్రిందటఁ దమ వంశవృక్షమును దిరుగవేయుచుండ, తమ పూర్వతరములవారిలో నీసోమేశుఁడు రాఘవయాదవీయ మనుకావ్యమును రచించియున్నట్లు చూచి, నాఁటినుండియు నీగ్రంథ మెచ్చటనైన లభించునా? యని కృషిసల్ప మొదలిడిరి. పలుమాఱులువత్రికాముఖమునఁ

ప్రార్థన జరిపియుండిరి. కాని యపు డెచ్చటను లభింపలేదు. తరువాత నాంధ్రసాహిత్యపరిషద్భాండాగారములో కొన్నిసర్గలు వ్యాఖ్యానముతోఁగూడిన మాతృకలు రెండు లభించినవి. అవెనుక మదరాసు ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారమున రెండు మాతృకలు లభించినవి. వీనియన్నిటిసహాయమునను నొకప్రతి తయారుచేయించి యచ్చువేయింపఁ బూనుకొనిరి.

ఒకప్పుడు నన్నుఁబిలిచి, మాపూర్వుల కృతియగు సీతారాఘవయాదవీయము నేదియోయొకరీతిని ముద్రించి, మాపితృ ఋణమును దీర్చుకొనవలెనని నాకుఁ గుతూహలము గలదు. నా కట్టియోగ్యత కలుగునట్లుగా మీరీగ్రంథమును ముద్రింపసాయపడవలయునని నన్నుఁగోరిరి. నేనును పెద్దలయినవారి యానతి నంగీకరించి, నాచేతనయినకొలఁది సరిఁజూచి, యీ గ్రంథమును ముద్రింప నీయకొంటిని.

ఈకావ్యమునందలి సప్తమసర్గ యింతదనుక లభింపనే లేదు. సహృదయు లెవ్వరేని దీనికి మాతృకగలవారు, మాకా భాగము నందఁజేసినచో సబహుమానముగ దీని కనుబంధముగ శ్రీ వెంకన్నపంతులుగారు ముద్రింపఁదలచియున్నారు. మాకీ గ్రంథమునకుఁ దగిన మాతృకలు లభింపకపోవుటచే యథాతథముగ ముద్రింపఁగల్గితిమి. దోసఁగు లున్నఁబరికించి తెలిపినచో సానందముగఁ దరువాతి ముద్రణమున సవరింపఁ దలచి, విజ్ఞుల నట్టియుపకృతి యొనర్పఁ బ్రార్థించువాఁడ.

వికృతి వైకుంఠఏకాదశి 20-12-50	ఇట్లు విన్నవించు విబుధవిధేయుఁడు, చిలుకూరి పాపయ్యశాస్త్రి.

శ్రీశారదాంబాయైనమః

రాఘవయాదవీయమ్.

ప్రథమస్సర్గః

శ్రీమా నఘాంతో ఽహిమభానువంశ
వసీవసన్త స్సదయ స్స రామః,
కృష్ణో విదేహాత్మజ యాన్వితో ఽవ్యాం
నేతా కృతిం మే సఫలీకరోతు. ౧

జయ త్యజస్రం పరమోదకే ఽచ్ఛో,
వినాయకో యః పరమాంజనేయః,
క్షమాందధాన స్సశివ స్స్వశక్త్యా
నందీ స పాయా దతిమాత్ర మస్మాన్. ౨

ఆర్యే నమ స్తే సుపరోక్తిబంధ
కృతోఽరతా సత్కవిమండలస్య,
అభీష్టదానే సకలస్య భూమా
సభాసు వాక్త్వం భవ లోకమాతః, ౩

వ్యాసం కణాదం కపిలం చ శాస్త్రై
స్త్రైః పాణినిం జైమిని మక్షపాదం,
బుధా ద్వివేదీకులచంద్ర యం త్వాం
వదంతి గోవిందగురో నమ స్తే. ౪

నిర్మాతు మర్థద్వయయుక్త మేకం
పద్యం హ్యశక్యం కవినా సుఖేన,
అహో కృతిం శ్లేషమయీం విధాతు
కామస్య మే సాహస మాస కీదృక్. ౫

ప్రవర్తతే రామకథాంతరే యో
రస స్తతః కృష్ణకథాంతరే ఽ న్యః,
ఏవంవిధా స్తే బహవో ఽ త్ర యత్ర
తత్కావ్యస్య నిర్మాణ మశక్య మస్య. ౬

తథాపి రామస్య కృపావలంబాత్
కృష్ణస్య చాశ్చర్యకరం కవీనాం,
శ్లిష్టం కరిష్యా మ్యహ మాశు కావ్యం
శ్రావ్యం సతాం రాఘవయాదవీయం. ౭

కథాశ్చ రామాయణకాండషట్కే
వసంతి యే భాగవతస్య భవ్యాః,
స్కంధే విచిత్రా దశమే చ తాసాం
కుర్యా మహం సంఘటనాక్రమేణ ౮

శబ్దా నహం భారవికాళిదాస
మాఘాదికావ్యప్రహితాన్ ప్రయోజ్య,
ఏకాక్షరాం శ్చామరకోశనిష్ఠాన్
ధ్రువం న చైకాక్షరకోశనిష్ఠాన్. ౯

క్షమా జగద్రామకథైవ కృష్ణ
కథాపి వా కర్తు మిదం పవిత్రం,
కావ్యే ఽ త్ర గంగాయమునే ఇవ ద్వే
ప్రయాగ ఏతే కిము తాభియుక్తే. ౧౦

త్వం రామ భూపాలక రాఘవ శ్చేత్
త్వం కృష్ణ గోపాలక యాదవ శ్చేత్,
కథం ప్రసిద్ధిం బహుకాల ముర్వ్యాం
న ప్రాప్నుయా ద్రాఘవయాదవీయమ్. ౧౧

సునాయకం కావ్య మిదం మహా న్మే
సంతో ఽ నుగృహ్ణాం త్వపి దోషయుక్తం,
అపి స్ఫుటం కంటకవ ద్ద్విరేఫా
న కిం భజన్తే సమరంద మబ్జం. ౧౨

అసత్సు నిందత్స్వపి సత్సు మే ఽ స్య
కావ్యస్య న స్యా త్క్షతి రీదృశస్య,
కాకే ష్వి వాలం వికటం రటత్సు
పికస్య నాదస్య మనోహరస్య. ౧౩

శ్రీరామకృష్ణా పరదేవతే చేత్
పరప్రబంధం కుకవి స్సభాసు,
అహం కరో మీతి వద త్యలం యః
కథం పతే న్నాశని రస్య మూర్ధ్ని. ౧౪

అధ్యేతు రధ్యాపయితు శ్చ కావ్యం
శ్రోతుః పరం శ్రావయితు స్తథేదం,
శ్రీరామకృష్ణా విహ చా ప్యముత్ర
శుభా వుభౌ తౌ కురుతాం శుభాని. ౧౫

స్వానాం బుధానాం సుహృదాం చ పిత్రో
ర్గురోః కృపాం ప్రాప్య కృతానతి స్సన్,
శ్లేషై రశ్లేషై స్సహితం విధాతు
ముపక్రమే రాఘవయాదవీయమ్. ౧౬

సాకేతనామా సహితార్యసంఘా
నానామహాభూతివితానశాలా,
పురీవరా ద్యౌ రివ భా త్యయోధ్యా
భిఖ్యాంతరామా మధురా ధరాయాం. ౧౭

దుర్గే యతో ఽ ర్కం ఘటికోరుఘంటా
భ్రమా జ్ఝషా నాసమయే ఽ స్య సన్నా,
కదాచి దుత్థాయ భియా సకృ త్త
త్స ద్వాదశాత్మా భవతీతి మన్యే. ౧౮

జన్యే సహాయో జయతి ద్విషో యో
జన స్సజిష్ణు ర్హి కుతో ఽ మరేంద్రే,
భీతే సురేభ్యో యుధి జిష్ణు తేతి
హసంతి శక్రం పురి యత్ర వీరాః. ౧౯

యస్యాం విమానాగ్రవిహారఖేద
వినోదనాకృష్టకుచాంశుకానాం,
స్త్రీణాం స్తనేషు స్వకరాభిమర్శా
ద్దత్తే యశో లాంఛనదంభ మిందుః ౨౦

సౌవర్ణవర్ణా న్కరిణ స్సమేతాన్
ఘంటారవై ర్యత్ర ఘనా న్విలోక్య,
సదా సవిద్యుత్స్తనితాభ్రబుద్ధ్యా
కుర్వన్తి నృత్యం గృహనీలకంఠాః. ౨౧

మదీయగానం పురి గాయకానాం
గానేన నో సామ్య ముపైతి యస్యాం,
హాహేతి చింతాయు గతీవ హాహా
నా మైతి గంధర్వజనేషు కశ్చిత్. ౨౨

విరాజమానో ఽపి సరాజమానో
విశారదో యత్ర సశారదో ఽపి,
సర్వో విదానో ఽపి సదాన ఏవ
జనో విమాయో ఽపి సమాయ ఆస్తే. ౨౩

పురీం రరక్షాత్ర్వపి దుగ్రసేనో
మహాసుహృ త్పంక్తిరథో గతారిః,
అయా నయా తాం వినయా చ రాజా
రాజామరాణా మమరావతీం వా. ౨౪

జిష్ణు ర్య ఏవాపిచ ధర్మరాజో
రాజో త్తమః పుణ్యజనో య ఏవ,
శివో ఽ పి వా గంధవహో య ఏవ
శుచిః ప్రచేతా శ్చ య ఏవ నూనం. ౧౫

సురాపగా నిర్ఝరకాంతి యస్య
గుణాభిరామస్య యశో విశాలం,
బ్రహ్మాండహర్మ్యస్య మహ త్తమస్య
విరాజ తీవోరుసితం వితానం. ౧౬

ఇత స్తతో ఽ ధః ప్రసృతేన చోర్ధ్వం
స్వర్ణాజసాం భూభవనం ఘనేన,
యస్య ప్రతాపేన సతో ద్వితీయం
బ్రహ్మాండభాండం లస తీవ హైమం. ౧౭

నిర్మాయ నిర్మాయ మజో బుధో యం
యదా శతానంద ఇలాతలే ఽ భూత్,
అయం తదారభ్య స యా త్యనూనాం
నూనం శతానంద ఇతి ప్రతీతిం. ౧౮

శస్త్రాని వస్త్రాని యథేప్సితం య
త్కల్పః కథంచి ద్వితరన్ బుధేభ్యః,
కశ్చి త్పలాశీ కిల కల్పసంజ్ఞాం
సురద్రుమేషు వ్రజ తీతి శంకే. ౧౯

వామా స్స్వతః కోసలముఖ్యభూప
భువో విజి త్యాతనుబాణజాలైః,
స్వారాడధీనాః ప్రబలః కదాచి
త్స క్లుప్తగోత్రోద్ధరణ శ్చకార. ౩౦

గుణై స్తత స్సోదర ఆదరేణ
యుక్త స్సుహృద్దేవక ఉజ్జ్వలాత్మా,
ప్రాజ్ఞో ఽ గ్రజాజ్ఞాం శిరసా దధానో
మాలా మివాంగీవ రరాజ ధర్మః. ౩౧

జన్యే హితో దేవకసంతతిం స
ముద్వాహ్య ధీరుం వసుదేవ ఉత్కః,
కదాచి దాగత్య స దేవకేన
రాజ్ఞా స దత్తాఖిలదివ్యవస్తుః. ౩౨

వాహం లసత్కాంసగురో రథాజ్ఞాం
ప్రాప్యాధిరూఢ స్సకలత్ర ఉచ్చైః,
రాజ్ఞ శ్చ హృష్టస్య స దేవకస్య
పురం స్వకీయం ప్రయయౌ స కంసః. ౩౩

సంహర్తు మిచ్ఛుః పరముగ్రసేనో
దితస్య మార్గే త మువాచ ఉచ్చైః,
ఆజిస్థిరాత్మా బుధయూధమోద
కృ ద్దేవకీ మాధిగతో బభూవ. ౩౪

రాజాత్మజా భావగతో భవేత్కిం
నాహం తు వేద్మీతి విశంకమానః,
నిజాంతరంగే తనువాచ ఏక
శ్శౌరిః స్మ తిష్ఠ త్యధికం సతాపః. ౩౫

తనూజదం కర్తు మయం సకంస
మఘం సుధీ ర్దివ్యగిరం సుమంత్రాత్,
శృ త్వోరరీకృత్య తదాత్మజాయో
న్మనాయ యాచే చ పురోహితం తం. ౩౬

కురుష్వ మన్యుం న యత స్వభార్యో
ప్రజా త్మజా న్మానయతాన్ బుధ స్త్వం,
హంతాస్మి హర్షీ తి త మాహ శౌరిం
పురోహితో వాక్య మథాధికంసః. ౩౭

పురోహితాదిక్షితిదేవతాభిః
సాకం సవాగార ముపేత్య పశ్చాత్,
వధూసమేతః కిల రాజసూాళి
స్స దృశ్యశృంగారచిత్రక్రియో ఽ భూత్. ౩౮

దైత్యే పురా ప్రాప్తవరే కుమత్యా
స దేవకీకౌతుకతో గుణా గ్రాః,
కృతప్రమోతి స్సతి తేన జాతం
దుఃఖం తదా వేదయితుం విధాత్రే. ౩౯

మందాక్షయు క్తత్సమయే సమన్యు
ర్బాష్పౌఘ ముగ్రాక్షసరాజజన్యం,
సర్వం నిజం దుఃఖ మభూతపూర్వం
న్యవేదయ ద్విశ్వసృజే మహీ గౌః. ౪౦

ఆగత్య ధాతా హృది కర్తుకామ
స్తదీయకామం స్వయ మక్షమో ఽపి,
విజ్ఞాప్య సర్వం సరసః ప్రణమ్య
తుష్టావ సూక్తైః సబుధశ్చ విష్ణుం. ౪౧

అనంతవాణీ కుశలప్రదా గా
స్తత్ర స్థితానాం సుమనోజనానాం
యుక్తా మహౌఘేన తత శ్శ్రుతైవ
మేకేన కేనాబ్దరవా బభూవ. ౪౨

అంశేన రామ శ్శుచిభానువంశే
వసుంధరాయాం సహసా జితో ఽహం,
కృష్ణో విరించో వసుదేవతో ఽయ
మావిర్భవిష్యామి విలోకయ త్వం. ౪౩

కాంతా స్సమస్తా వసవశ్చ రుద్రా
దివౌకసో దిక్పతయో ద్యధీనాః,
విద్యాధరా వానరముఖ్యరూపా
భవంతు శీఘ్రం ధరణౌ నిజాంశైః. ౪౪

సతాం సరక్షోఽజన ముగ్రరూపం
రాజాహితం రావణ ముచ్ఛదోషం,
బలిక్షమం వానరసాధనోఽయ
మహం కరిష్యామి రణస్థలస్య. ౪౫

కృతావతారా భువి భీరవో వా
శస్తా భవంతః ప్రభవంతు దేవాః,
విచిత్రరూపాః సహసా రమేశ
లీలార్థ మిత్యాహ తత స్స్వయంభూః. ౪౬

ఇత్యాహ భూయోఽపి విధి స్సురౌఘం
హితోఽంగ మే జృంభణతః ప్రభూతం,
ద్వీపం విచిత్రో లవణాంబురాశ్యా
వృతిం గతం త్వం వ్రజ జాంబవంతం. ౪౭

తదాచలా మర్త్యజనా న్నికామం
మాశ్వాస్య ధాతా స్వపదం జగామ,
సురాశ్చ చిత్రాకృతిభి స్సమేతా
బహోబలా స్సమవతరంతి పశ్చాత్. ౪౮

అజాత్మజః ప్రాహ తదాసనేతి
గోపాః పరే వాశ్రయిణో బుధాస్తే
స్వా శ్శూరవంశ్యా రఘువీరకం స
భావం తత స్సైన్యై ర్భువి నేష్యసి త్వం. ౪౯

స శూరసేనాధిపతి ర్వితన్వన్
మన్యుం పరం పంక్తిరథో బుధాఢ్యః,
పురోహితోక్తిం హృదితాం యథార్థాం
మత్వా మహాబోధసమాహితోఽభూత్. ౫౦

స కంస మన్యో వసుదేవముఖ్య
గణో జజన్యే సకల క్షమాగః,
స్వాయంభువో భాషణతోఽథ నానా
కారాశ్రితో రుక్సహిత స్థిన్నతోఽభూత్. ౫౧

యోఽభూ దయోధ్యాధిపతి స్సురోత్క-
షడ్భవజా నుద్ధృతవా న్సపత్నాన్,
త ముగ్రసేనాంశభువం తదానీం
మహోదరాః కే విబుధా న జగ్ముః. ౫౨

మంత్రైః ప్రవృత్తే శుభదై స్సమాధి
కరస్య మన్యుజ్జ్వలనే పరస్య,
ముదాతనోః కుక్షిత ఆస శౌరే
స్సద్భాజనో వా విధినా న్వహీనః. ౫౩

పీతాంబరో ఽనేన సులక్షణో యః
పుమా న్పరో మన్యుగత స్సమభాతి,
ముదా తతోఽయం సుమహో విరాజిం
సద్యోగమాయా మితి గాం జగాద. ౫౪

సద్యోగమాయైః వసుదేవశౌరేః
శ్రితం కలత్రం గురుపాదసంసద్,
అనంతకూపం నయభక్తమేక
కాంతోదరం సద్వ్రజ భావితో మే. ౨౫

స దేవ కస్యాత్మభవ స్సమీపే
భవేయ మార్త్యే తనయస్థితో ఽహం,
శీఘ్రం భవ త్వంచ మహాయశోదా
నందాత్మజన్మా కుముదే మహాత్మన్. ౨౬

కాంతోదరస్సూ ర్వసుదేవతో హి
భక్తం యత స్సంచకృషే జయాసత్,
అసౌచ నందవ్రజ భాక్త దేక
దారా న్నినాయాశుగతే ఽత్ర పుంసి. ౨౭

పురోహితే సార్యతనో స్తమస్తః
కిం కుక్షితో ఽభూ త్ప్రసవో ఽస్య శౌరేః,
హంతే త్యశేషా మనుజా వధూభి
ర్వ్యాహార ముల్కా నితరాం సహోచుః. ౨౮

అంశై రనేకై రధికో ఽథ కామం
పురందరాదిత్రిదశానునీతః,
బద్ధాంతరాత్మా భువనావనాయ
వధూదరస్థో ఽస్య హరి ర్బభూవ. ౨౯

అన్యాభి రింద్రావరజస్య రూప
మిలాతలే దుర్ధర మంగనాభిః,
గర్భం బిభర్తి స్మ యదస్య కాంతా
జనః పరో మోదము గాస తస్మాత్. ౬౦

తదా భవన్మందగతా విపాంసు
గండస్తనామా జితచంచలాభాః,
ఆపాటలా దుజ్ఝిత భూషణౌఘా
యేషాం ముదాఢ్యా నియతా నితాంతం. ౬౧

ఉద్భిన్నయోః కుంకుమభానుమత్యా
ముఖేందుధీమీలితయో స్స్మ భాతః,
స్తనాబ్జయో రంతగితా ధరాంగా
యచ్చూచుకే ఉద్గరుతా విపాళీ. ౬౨

స్తనా ఘనా వీక్ష్య మనోరమా త
ద్ధరాధరబ్రాంతితదగ్రనిష్ఠే,
అతిష్ఠతాం నిశ్చలనే ఇవాభ్రే
యచ్చూచుకే మేచకరోచిషేచ. ౬౩

ప్రాంతాసితాభా పర మింద్రనీల
కీలావివ ద్వౌ నిహితౌ చ వృత్తౌ
కుచద్వయీపాతభియా విధాత్రా
యచ్చూచుకే రేజతు రంజనాభే. ౬౪

దృగ్గోచర స్సన్య త్పరమాణురూపం
కస్యాపి యన్మధ్యతలం తు సూక్ష్మం,
న యస్య కస్యాపి పురా తదా త
దహో మహ ద్దృగ్విషయో బభూవ. ౬౫

వేదత్రయం విప్రకులే కలౌ వా
సహావ్యయీభావకశబ్దజాతే,
లింగత్రయం వా విలసత్పురా య
ద్వలిత్రయం సోదరతో ఽభ్యదర్శి. ౬౬

భాషా యథా జ్ఞానిజనే సునామా
సమా వినీతా వ్యలస న్నికామం,
యుక్తా ముదార్యా వసుదేవభార్యా
గర్భేణ సాకం సమహానిశాన్తే. ౬౭

తదాస్య భూరూపగృహాన్ ఘనశ్రీ
వర్షాః పరం వీక్ష్య సఖీజనాస్తాన్,
తదీయదారాన్ వరమందిరేషు
యోషిజ్జనో మోద మపార మాప. ౬౮

గుణై రనేకై రతిభాసమానో
రఘూత్తమో ఽయం ప్రతిభాసమానః,
శౌరిః పరం ప్రాప్య సదాసమాన
శ్రీంగో ముదాఢ్య స్స సదానమానః. ౬౯

అజాదిదేవా మునిభి స్సమేతా
జగన్నివాసం తనుగర్భవాసం,
తదా స్తువన్ సూక్తిభి రిందిరేశం
తౌ దంపతీ భానుగుణౌ కృతార్థౌ. ౨౦

గర్భః ప్రయాసేన భృతో యయా స
కౌసల్యయా వత్సక మంబుజాక్ష్యా,
సానందగుప్తా కిల రోహిణీ భో
జ్వాలాసతీ రామ మసూత సూనుం. ౨౧

తదావిదాస న్ననుకేనయేన
సుతౌ పరం సా భరతంచ కృష్ణం,
అసూత మాగ ధ్యధికా చ శత్రు
ఘ్నం లక్ష్మణం గౌరతరాంశుకం స్త్రీ. ౨౨

కృష్ణో ఽవనౌ శిష్టజనావనాయ
యదా రమేశో ఽవతతార రామః,
ఘనా జగర్జు స్సుజయంచ నేదు
స్స్వర్గే తదా దుందుభయో జగౌ గాః. 23

అథో యథావ ద్వసుదేవ ఏష
తుష్టావ తుష్టశ్చ ననామ విద్వాన్,
ఆరాధయామాస పరం నిశాంతే
పూర్వం సుతత్త్వేన స దేవజాతం. ౨౪

విధే సదా సేవ్యశివే పరస్మా
త్పరాంఘ్రిపద్మే తవ సాదరాస్మి,
శుభాయ సూనం ప్రవరం విధార్య
భార్యాస్య తుష్టావ తథేతి దైవం. ౭౫

సుతో ఽ చ్యుతో యత్పరమో సజాతి
రభూ దలభ్య స్త దముష్య భాగ్యం,
కస్స్యాత్క్రమో వర్ణయితుం తదేతి
స్తుతిం సురాః ప్రీతియుతా వితేనుః ౭౬

బ్రహ్మాదిహేతుః పురుషోత్తమో ఽ థ
పురోహితశ్రీ సదినాన్వయస్య,
ఉవాచ వాచం వినయాంచితం తం
తుష్టాంతరాత్మా వసుదేవ మేవం. ౭౭

ప్రజాపతి స్త్వం సుతపా ఽభూ ర్య
త్పరం సమారాధ్య సుతే హితః ప్రాక్,
తుష్టేన తస్మా త్పరమాత్మనా భూ
స్తనూజవాన్ హే శుచిభానువంశ్య ! ౭౮

సదాదర స్తే ఽ స్తి హి విద్విషో నూ
నందవ్రజం సాతిశయం క్షణే ఽ స్మిన్,
నయానయైకో వసుదేవ గోప్యాః
ప్రజా మహీన స్సజయా మత స్త్వం. ౭౯

తతో ముదం కామపి విత్తతో వి
ద్విషాం జనానాం విదధ త్తదేతి,
సుతోద్వహ స్స న్నియతాంతరాత్మా
నందవ్రజం ప్రాప సరాఘవో ఽ యం. ౧౦

హిత్వా యా త్యవరోధసద్మ ససుతే తస్మిం స్త దోచ్ఛృంఖలే
సంప త్సద్వ్రజ ముద్రసో వసుఘనః ప్రాదాచ్చ సద్రాజనః,
శేష స్తత్ప్రవణో జలం పరిహరన్ భోగై రహీనో ఽ న్వగా
ద్భిన్నా స్వాంతరతోఽధికా సరణిదా భూ చ్చాపరభూ
ర్వాహినీ. ౧౧

ఉన్నిద్రాన్ స్వపదేషు సద్వ్రజ మహో గోపాన్ సభా మున్మనా
స్సంపశ్యన్ ససుతా నుపేత్య సహసా నందశ్రితా నుత్తమాన్,
త త్రాతీవ నయ న్నయంచ చతురో నంతం యశోదాతనుం
భ వ్యాత్మాన మమం స్తచేతసి కృతార్థం రాజచూడామణిః. ౧౨

స్వతో యశోదా నను భద్రకాళీ
ప్రజా మహీన స్సమహోముదో ఽ పి,
నినాయకాంతా మఘవాన్ నిశాంతే
ద్విప స్తదాగో ఽ పి విదాసదా నః. ౧౩

జగ త్యధీసోదరవానరాత్మజో
గరీయసో ఽ ప్యుత్తమచక్రనందకః,
తదా సుతో ఽ భూ దవితా యశోదయా
విదాశ్రిత స్వప్రసవస్య విస్మయః. ౧౪

అత్యంతం సకలతమోహరః ప్రపశ్యన్
సత్సంగం గురుసహితః కలా దధానః,
ఆకాశే విధు రివ గోపరాజగేహే
శ్రీకృష్ణ స్స్మ సపది రాజతే సరామః. ౮౫

ఇతి శ్రీ వింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
ప్రథమ స్సర్గః.

రాఘవయాదవీయమ్.

ద్వితీయస్సర్గః

జ్ఞాత్వా తనూదయయుజం ప్రయయా స్వసారం
స్వారాతి రావణభ_స్తై ర్వనే విమన్యుః,
యోగాధిజాత ఉషితం సహసాధికంస
ఏష స్స్వయం రఘువరం వసుదేవ మాప. ౧

ఉత్క్రామత_స్త మవలోక్య పరంచ కుర్వ
న్నాద్యానతో౽థ వశగా నభివాదతో౽సూన్,
సర్వాం దదామి పరమాదరతో న కాంతా
పత్యాం సభార్య ఇతి శౌరివరో౽బ్రవీ_త్తమ్. ౨

రాజ న్నపత్య మయి తే తనురూప మిష్టం
సర్వం దదామి భవదీరితయా పురోక్త్యా,
దాతుం స్వతో_న్త ముచిత_స్త్వము సర్వదాథ
యో౽జీత్యవ_క్తదనుభావ మముం సకంసః. ౩

శత్రో ర్వసంతతిలకా మదియం విధేషు
జీవా న్యహం న సమరం రిపుణా గతాయాం,
అస్యాం తనా వితి భవ న్వసుదేవ ఏనాం
పశ్యం స్తత శ్శుచ మితో౽వనతాననో౽భూత్ ౪

భోభో బుధేంద్ర పరసంహరణా ద్భవే త్కిం
భీరో స్తనో స్తనుభువ స్తవ కార్యమా మే,
రాజోత్తమే వదతి గా మితి సత్యథాసా
జజ్జ్వాల తచ్ఛ్రవణతో ఽగ్ని రివాజ్యపాతాత్. ౫

యద్భావి తద్భవతి కార్య మయే పురోక్తాం
గా మన్యథా వదసి యత్పరభావహీన,
సర్వోఽపి హంత శుచిభానుకులే త్వనర్హాం
త్వాం తం వదిష్యతి తది త్యవద త్సయోగీ. ౬

శ్రీమానినోఽద్య కృపయా పరమేన రామా
పత్యం దిశాభయ మతీవ తపస్వినే త్వం,
ఏవం పరం బుధవరం వసుదేవ ఆర్యాం
వాచం పురోహిత ఉవాచ నభోజసూనుః. ౭

అంగీకృతాత్మ భవనోద్గతి శేషవీత
మన్యుః పురోహితగిరా వసుదేవ ఆసీత్,
మాయాం అజాం రఘువరస్యచ తస్య విశ్వా
మిత్రో ఽగ్రహీ త్స గతమన్యు రసద్వ్యథాయ. ౮

దుర్గాత్మజోద్గతివిభీతి రథోపురోధో
వాచా త ముచ్య గురుకస్వపదోదలేన,
విద్యా తథా కుజనపేన చరే త్వయాహో
దృష్టా న యేన పురుషేణ యథానతా శ్రీః ౯

స్వాత్మానుజా ఘనభుజాంచితరత్నభూషా
లేపస్రగంబరగతా ధృతచాపబాణా,
కృష్ణాగుణోత్తమతమా విదరా ధరాయా
బిఖ్యాస్య సంతతి రహో సఫలా నివాసీత్. ౧౦

సత్కం సముజ్జ్వల మధో ఇతి భద్రకాలీ
తం యోగినం వచన మూహ సతామనామా,
మన్యే స్తవావసతి కిన్నరకల్పహన్తా
హంతాస్మ్యహం విహతియు గ్భవతో ఽస్మి శత్రోః ౧౧

రామాభిభాషితవచో భయదం నిశమ్య
హాసీ స విస్మయతమః సమహానుకంపః
తత్సూచకం మనసి చింతయతే స్మ తస్య
సత్కాలధర్మభవనస్య సభోజపాశః. ౧౨

ప్రాయో భవ న్నరగురో సకలాత్మపుత్ర
దానేన వేదవికలం నను యా భవంతం,
హోమాదికం పరమదానపరం నిధిజ్ఞం
ఇత్థం జగాద వసుదేవ మయం తపస్వీ. ౧౩

భాతిస్మ క్లుప్తగురునామతయోపిత స్స
న్రామో జయా సదృ గిహ ప్రసవో ఽథ యస్య,
క్ష్విన్నస్య హానిన మముం వసుదేవ ఆహే
త్యుక్తం మయాహిత మస ద్వదిదం క్షమస్వ. ౧౪

ఏత్యావరోధసదనం పితరం యథాంబాం
ఆశ్వాస్య దేవకభువం వసుదేవ మార్యాం,
భక్త్యా సదాశరథి రాశు తయో రనుజ్ఞాం
ప్రాప్త స్తతః పుర మవాప చ సాధికంసః. ౧౫

ఏవం పురోహిత ఉవాచ వచోఽథ సర్వ
రక్షో జనప్రియ రఘూత్తమ లక్ష్మణాఢ్య,
బాలాన్ క్షమాసురజనాంశ్చ పరా న్వితానాన్
కోపేన సంహార పదం విజయీ భవ త్వం. ౧౬

సద్యోఽతితం సఫల ఉద్యతి బాలకాన్తే
రామే తనూజ ఉదితే స్మ పురోధసారం,
విప్రవ్రజాయ నిజగోధన మేవ భూరి
నందో దదాతి కుశలాయ రఘూత్తమస్య. ౧౭

స్వ స్యాహు రుత్తమజనాః పవనో వవౌ సన్
నూతా జగు (ర్విజయ) దుందుభయో ఽ భినేదుః,
ఖా త్పుష్పవృష్టి రపత త్తనయే పురోఽస్య
గోపస్య కామ ముదితే ము దభూ జ్జనానాం. ౧౮

కాన్తా శ్చలద్గలదురోజశిరోజభారాః
శ్రాన్తా జవాగతివిరాజనితంబబింబాః,
సద్యో నరో ఽప్యపరివస్త్రనిబద్ధమధ్యాః
ఏత్యా స్వపుత్ర ముదితం పురతో ఽభ్యపశ్యన్. ౧౯

ప్రాబోధసారవతటీం మహితాం భియా యో
హీనో జనైః కుబలిదానకృతే జనైః స్వైః,
పశ్యం స్తయా స్సకలఖర్గైః సహసాధికంస
ధాత్రీభృతో రఘువరో మధురాం ససందః. ౨౦

యోగీ రఘూత్తమ మువాచ వచ స్సమం స
భోజస్య గోకుబలిదం వసుదేవ మేవం,
తుష్టోస్మనోఽహా మధునా చిర మాగతో మాం
యత్సూనుయుగ్భవనగోపసుతప్రవృద్ధః. ౨౧

భూయ స్త మాహ సహిదం సహితం ముదేతి
త్వం కాననవ్రజ ముపైత్య వనాయ చిత్రం,
మాత్రా భవన్నను వశే ద్భవతా భృతో మా
పిత్రా యథా సహముదే తనయో లఘో మే. ౨౨

రామో స్సఖే త్వయి బలాని బలే కలేనో
వాచః ప్రియా ధపరిగృహ్ణాతి తే పరస్మిన్,
రాజ్ఞో భవే వనిమహో నహితాత్మ......
భూరి త్వవ త్తదను శౌరె మయం ససందః. ౨౩

తస్మింతగో హిమకరాన్వయజో బభూవ
గాం చాహ గోపసుత మిత్యథ తం తపస్వీ,
దృశ్యస్య దేవక ముపప్లవ మగ్రతో ఽతి
గంతవ్య ఆశు విపినవ్రజ ఆర్య తత్తే. ౨౪

శంస న్స్వనో నను మహాశ్రమగ స్సవేగో
గాధ్యుద్భవో బుధహితాయుధ మారవృత్తిం,
భాస్వద్భువం సరిత మేత్య న తా మియేష
సన్నద్ధ్వ ఏష తరితుం సహగోపజాతః. ౨౫

యా పద్మినీ కలితగంధవహా వరాలీ
శ్రీవాహినీ జయతి చారుపయోధరాఢ్యా
తాం ధీవరై స్తదనుయోగిభి రేష నీతాం
యోగీ తతార రఘుభా గధిరుహ్య నావం. ౨౬

యస్మి న్నజేన్ద్రబలభూ ర్విధితోఽ సురస్త్రీ
సాధో వనే నృభయకృద్ధి న కాచి దస్తి,
హే సన్మనోహర నదా శ్వతిగమ్యతాం స
వాచం రఘూత్తమ మిమం స్వజనం యథోచే. ౨౭

అత్రాథలాపసహితే రఘువల్లభే సం
నద్ధే గుణాంతరకితే గహనం ప్రయాతే
వామాగతాసు రహితాలఘుపూతనాశో
ద్యుక్తా సఘోష మబలా శుభతాటకాఖ్యా. ౨౮

దృష్టా న సుందరమణౌ గతభూషణాభి
ప్రేతాశుకా గతవతీ సహ సాధిఘోషం,
మారీచనీచసుత గాలయసత్కపాలా
వామా వరైషసహితై రధికేన రామైః. ౨౯

దైత్యాంగనాథ భవతి స్మ సుకేతుజాతా
నందాలయం పరిగతం స్వభువం మహాంతం,
శ్రీరామమేవ పరిహర్తు మనా దురాత్మా
భూదాకరేణు రివ కేసరిణః శిరోజం. ౩౦

గోపాత్మజేన వినదోరుకుచోన్ముఖేన
ద్వేష్యా శరేణ నిజమర్మసు పీడ్యమానా,
నేత్రే వివృత్య ముహు రంఘ్రికరం ప్రసార్య
కేశా న్వికీర్య చ రురోద మహారవం సా. ౩౧

తత్క్రందితేన సధరాచ ధరా చచాల
ద్యా స్సగ్రహా శ్చ సకలాః ప్రతినేదు రాశాః
సాసాధ్వను స్తరుసమూహా మపూర్ణయత్సు
దూరం సమీపగ మపోహపత త్తదంగం. ౩౨

దీర్ఘోగ్రదంష్ట్ర మగకందరకల్పనాసం
కూపాలకం కుచవినిర్జితగండశైలం,
తస్యాః కలేవర మశేషజనో విలోక్య
తత్రాస చాస నృహరిః సపురః సలీలః. ౩౩

యుక్తా భియా తనుజ సః సకలో ప్యతాంతాం
తత్రత్య ఏత్య సురవైరివధూం నిరీక్ష్య,
తం ప్రాతిలింగ సదృశం మహాత్మపక్షం
ప్రేమ్ణా మహా న్త మథ గోపసుతం కరాభ్యాం ౩౪

దృష్ట్వా తదా తనుజ నః పురుహూత ఏవం
తాం తాపసంకలిత ఆహ యశోదయాఢ్యః,
యుక్త స్సమాహితముదా శరదః ప్రసాదం
అస్మి న్కురుష్వ పురుషోత్తమ గోపపుత్రే. ౩౫

ఆలింగ్య తం రఘువరాత్మజ మేత్య జాత
హర్ష స్తదా శరపరం విదరం విధాయ,
నందో గుణై రధిక మాస్యచ కారయిత్వా
యోగీ పదం ససమరా మసురీం పరేతాం. ౩౬

య ద్గోపపుత్రవిహితే య మతో వదద్భిః
తద్దేహగంధతతి రుత్కృతిస త్త్వ మాప,
ఆమోదగాః సుమనసశ్చ పరాహతాః ప్రాక్
గోపాలకా స్తదను విస్మయినో బభూవుః. ౩౭

సత్యోద్ధతిం ఘనమనః ప్రగతం తదాస
త్పాత్రం గురో రుదలస త్కుల గోపసూనోః,
సిద్ధాశ్రమం భయయుతావిదితం యశోదా
కాన్తాతిలింగ నృహరిం జనతానతా తం. ౩౮

యోగ్యైషగో బహుయుతార్ధజనః ప్రవృద్ధ
గోపాలజాతివరశాసనత స్సనందః
గత్వాశ్రమం ప్రహుతవాక్ పరమాత్మజాత
శ్రేయోఽర్థ మాస విధివ జ్జ్వలనం హవిర్భిః ౩౯

ఉద్ధృత్య వీక్ష్య రఘునందనకం యశోదా
ఘానం గతం స్వక ముపేత్య సమీప ముత్కం
యోగ్యాశ్రమం గుహ మఘో ధురి తం ప్రమున్య
దానక్షమా సదధికం భరణాయ నిన్యే. ౪౦

సచ్చక్రగంధబహుయూపతయా ధికంస
దానోదయో రఘువరో ఘనఘోషగామీ,
సద్యో భియ స్తృణముఖో ఽజని రాక్షసో హ్యా
వర్తజ్వాల స్త మహర త్స్మయినం పదంచ. ౪౧

స ద్యచ్ఛభావరహితో రిహాతః పదేతో ఽ
భూ ద్బాలకేన హరిగా వహితేన సద్యః,
మారీచనీచదనుజో వసుధిం నిరస్తో
ద్యోమానవేన లఘు తేన యయా సఘోషం. ౪౨

ఆపూరయ న్దశదిశో వినదేన రక్షః
క్షేపీ శిలాద్యశరము గ్దనుజో మృతో ఽభూత్,
బాలో ఽప్యహో స చ జయీ విధినేతి ఘోషం
సర్వో జనః సమభియాయ యశోదయాస్వః. ౪౩

ఆలోక్య గోపతనయం సహితం జయేన
తం విస్మితః సమ మతీవ యశోదయాస్వః,
అశీర్వచాంసి సకలః ప్రవిధాయ సన్ను
ద్యోగీ తతో ఽస్త మధికం నయతిస్మ మన్యుం. ౪౪

కృష్ణే సమస్వయశసః పయసః పరస్య
పానస్య కర్తరి వరే త్రికవాచి దంతే,
ఉజ్జృంభితే లఘుముఖే భువనం ప్రకాశం
వీక్ష్యాసపాదరయుతా జనతా యశోదా. ౪౫

శూరాన్వయో లఘువిదేహవర స్సుహృద్యం
హృష్ట్వాథ నామ కృతయే ప్రసవస్య విత్యై,
సద్యో వరస్మ నయతే స్వపురోహితం సం
నందశ్చ తద్బహుమతిం సచకార యోగీ. ౪౬

తౌ వీక్ష్య శూరకులినో ర్మద మాదధానౌ
బోద్ధా సనామకరణంచ తదాగమార్థీ,
రామం బలం ప్రవయసం కిల వాసుదేవం
బహ్వాఖ్యకం తదనుజంచ జుహావ యోగీ, ౪౭

ద్రష్టుం త్వయా సమ మహం సకుమార ముస్మి
త్కోదండ మార్య జనకం వసుదేవ మాప్తం,
ఇచ్ఛామి నందకవిదేహపురీం సరామ
ఉక్త్వా నయేతి మథురాం ప్రయయా తపస్వీ. ౪౮

యాం పద్మినీతిమభవానితభావి భాతి
తాం మాప గాం సుమనసా ముచితాం స మాసీ,
శంస న్మహా త్తదధిగత్య సరాఘవ స్తాం
తీర్త్వా నదీ య మగమన్మథురాం విశాలాం. ౪౯

తత్రత్యగోపచరితం సకలం బ్రువాణో
యోగీ మిథో రఘువరాత్మజయో స్సరక్త్యోః,
సత్కార మేత్య సుమతే ర్వసుదేవత స్తత్
యుక్తో విదేహపుర మాప తత స్స్వత స్సః. ౨౦

రామశ్చ కృష్ణ ఇనభా ఇతి లక్ష్మణశ్చ
భీరస్థలీ మభిత ఆశు పదాంబుజాభ్యాం,
పశ్చా న్ముదా గతముచౌ వశినః ప్రవాహాన్
గోత్రాన్వితే నతు రతీవ విలోకయన్తౌ. ౨౧

రామస్య నాకసహితాశ్రమగస్య పూతా
స్పర్శేన పాదయుగలస్య విలోకనేన,
న్యాయస్య కర్తు రభవ జ్జనతానతానో
గ్రావాకృతీ రమణతో హి పరస్య కాంతా. ౨౨

సర్వత్ర సద్వ్రజమహానవనీతహారీ
రామోఽన్వితో బహుమతో వశినా బలేన,
కృష్ణాశ్రితో వరజయః పరగాధిజాతో
గోత్రాధిపస్య జనకస్య వనౌక ఆసీత్. ౨౩

యోగ్యాలి రేత్య రఘునందన మేకదాన
ధీరా స్సమ్మృణ్ముఖ మితం జగతో యశోదా,
ఆలింగ్య వీక్ష్య చ సుహృద్వచనా బభూవ
సాకల్య మస్య సమవేక్ష్య సవిస్మయాస్యా. ౨౪

కుర్వ న్స్వభూః స జనకాతను సత్కృతిం స
భోజస్య భర్తు రథ సన్మనసా పరస్య,
శృణ్వ న్పురోహితత ఆవసతిస్మ విశ్వా
మిత్రస్య సద్వ్రజ మనేకకథా యథాజ్ఞః. ౧౧

సిద్ధాశ్రమాసురహతౌ సురభూసురాక్ష్ణౌ
తౌ ద్వౌ వరౌ బలహరీ చ సమానగోత్రౌ,
వేత్తి స్మ ఘోష మథ దాశరథీ ముదేతో
యోగీ తతః సముచితం సమహాజనౌఘః. ౧౨

రామో జయత్యతిమహా నవనీతహారీ
కృష్ణో ద్వయో వినయగుర్వయితం ప్రదేశం,
ఇత్యు క్త మంబుజదృశం జనకం యశోదా
శ్రుత్వా తదాత్మభువ మిత్యవదత్ క్షణో ఽభూత్. ౧౩

రామం గురో సమమహానవనీతహారీ
త్యాహు ర్జనా మృదులమూర్తి మయే భవంతం,
హాహా త్వమైష సమయ శ్శివధర్మభంగ
రూపో బభూవ జనకార్థమితే కృతోఽసః. ౧౪

సప్రత్యయం శుభవచో భువనేశధర్మా
రోపం శ్రితో మమ మహానవనీతహారీ,
త్వం గోభువం పరతతో వనతో విదేహా
రాజోదితో నృహరి రాస యశోదయాఢ్యః. ౧౫

గోపాలకేషు విముఖేషు పురస్థితేషు
సర్వేషు రోషసహితేషు పరాజితేషు,
గోప్యాశ్రితో ఘనముదో జనకోదిత స్రక్
కోదండభంగకృ దభూ న్నవనీతహృత్సః. ౬౧

సద్యో విధే ర్వసువరో ధరయాన్వితో ర్వా
మాజ్ఞాం సదాససముదాయ ఇతః ప్రజేశః,
భూత్వా సంపత్తిరథ మేత్య ఘనవ్రజం స
నందస్థితోఽచ్యుత మనావిలసద్యశోదః. ౬౧

గత్వా సమం దశరథం నవనీతహృత్కం
ప్రాప్తం సుహృత్ప్రసిత ముస్మ దులూఖలే యం,
సారప్రభే త మభితః కకుభస్థితేఽపి
మాత్రా హితం ముహు రపశ్య దృఢైకదారం. ౬౨

ఆజిస్ఫుర త్స్వబల భగ్నపరార్జనస్ఫూ
ర్త్యా ధ్వశ్రవా ఘనగుణ ప్రసితోదర స్రక్,
శార్ఙ్గి తదానుగ మథాత్మజ కౌతుకస్య
హేతో ర్విదేహగురుచోదిత మభ్యపశ్యత్. ౬౩

ద్వౌ సోద్ధతౌ సహానగౌ సహసా తదాస్తాం
ఉత్కౌ సుతౌ వినయినౌ కిలరాజరాజః,
తౌ రామలక్ష్మణవరౌ సమిధ స్సమానాక్
అత్యంత ముజ్జనక భస్త్యజనో దదర్శ. ౬౪

విద్యాపరా రచిత ఆదిమణి ప్రయుక్త
గ్రీవా ఘనాజ్యపగతాగమతో గుణేన,
శత్రుఘ్న ఆశు భరతో నలకూబర శ్చ
త్యేతం పరం సదనుగాఘు మపశ్యతాం తౌ. ౬౫

రాజాధిరాజతనయా సదృశౌ స్మ దృష్ట్వా
శాప(ప్రతా)రణ మతీవ పదాగతౌ ద్వౌ,
బుధ్వా పరం పృథుక మీడ్య గుణా వభూతాం
ముక్తౌ మహో విదధతౌ గవి శం సత స్తౌ. ౬౬

సంపశ్యతోః పరమ ముద్గతయో స్తయో ర్ద్వా
నందేన గోపపతినా విదితేన భూయః,
శార్ఙ్గి సమోచిత గుణప్రసితః సభృత్య
వర్గ స్తథా బహుమతో ఽ ఖిలకౌతుకో ఽ భూత్. ౬౭

వృద్ధో ఘనవ్రజ మహీధర జన్మ దృష్ట్వా
భీరాశ్చ శంసు రథ భృత్యజనాయుతా స్తే,
ప్రీతాం నయే సదసి గోపవరా యుయుక్తాం
నందాయ సర్వ మితి సాధు విదేహవాక్యం. ౬౮

మాసీ మహాశరచయ శ్శివధర్మభంగ
కృద్గోపతే తనుభవో భవతి ధ్రువం నః,
మత్తో వనీభువ మవాప్తు మనా స్వగన్తా
గచ్ఛే స్సరాఘువ మహీనతరాం తరం త్వాం. ౬౯

తేషాం వచః పరమహర్షయుతో నిశమ్య
గోపాధి ధీగుణచణః సుతసక్తచిత్తః,
సర్వా నయం సపది బంధు జనాంశ్చ భృత్యాన్
వాక్యం హితా నితి సుమంత్రముఖా నువాచ. ౨౦

యస్మై మహాగమహ్నా దాస సుతో చలోకోకే
నూనం భవేన శివధర్మహృ దస్రపాతః,
దృష్ట్వో ఉద్య వాశుభనిమిత్తచయః ఫురంసత్
బృందావనం వ్రజత తజ్జనకస్య యాతం. ౨౧

దిక్షు ప్రసర్పతి సతి స్ఫుటతూర్యముఖ్య
వాద్యధ్వనౌ హితజనేషు సమాగతేషు,
సర్వోత్తమోప కరణేషు రయేషు గోపో
గచ్ఛత్సు సత్సు పురతో రథ మారురోహ. ౨౨

ఆనీయ కేశవ మథో బలభద్ర మాశు
శత్రుఘ్న మప్యతిమహాభరతం సభార్యః,
గోప స్స్వగోధనయుత స్సపురోహిత స్సన్
బృందావనం సజనకస్య పురం జగామ. ౨౩

గోత్రాధిపో రఘువర స్తరసాగత స్సన్
యత్తస్య సత్తనుభువో పచితిం విధాతుం,
ఆగచ్ఛతి స్మ జనకో విపవో బుధ స్తత్
కశ్చి త్పరో బల మితో పరమస్వయాపః. ౨౪

ప్రాప ద్వి దేహా హరిణాపచితం పురస్సత్
వత్సావరేణ రఘురాట్చ సదక్షిణేశః,
సద్యో బుధస్య భువి మన్మథన స్మహోత్రో
గ్రోభా త్సమృద్ధితతరః పతిత స్తతశ్చ. ౭౫

గోక్షీ విదేహా ఇతి వాథ ఉవాచ భూరి
నందోగతం స్వపుర మాత్మభువం తమేతమ్,
దిష్ట్యాగత స్త్వమసి దైత్యహరో యతోఽభూత్
తస్మై రఘూత్తమకులం ముదితం పవిత్రం. ౭౬

ప్రాజ్ఞానతః పరమతు జ్జనకో బకోయః
సత్సంహతే బల మభూ త్తరసా నిహంతుం,
ఆరాధికంసనఖవిన్మనసం మహీంభృత్
సాంకాస్యగస్స్వభువ మశ్వధనోవర స్త్వాం. ౭౭

వీరో విదేహా భృత ఈడ్యగుణాస్వసాధు
గోదాన మేషు రఘుగోత్రభవో బుధేశం,
పశ్యత్సు సత్సు పృథుకేషు సమేషు రామా
దీనాం చకార మత మాత్మభువాం న పశ్చాత్. ౭౮

భేరీరవే సతి ఘనే బుధలోక ఆరాత్
ఆగచ్ఛతి స్వనికరే ముదితేచ గత్వా,
రామాదయో జనక వేశ్మ ఘగోధసారం
ఆస న్సకౌతుకగుణాః కిల గోపబాలాః. ౭౯

బాలోఽప్యహో గుణచయో రఘునందన స్సన్
కోదండభృ ద్దితిజదోఽజని గోపిజోఽయం,
వక్త్రేషు గోపవనితా స్వితి సంఘశ స్స
నందో బభూవ జనక స్సముదంచితాత్మా. ౨౦

భూయోఽవనీభువ మయం పరమ స్సరామోఽ
థోలక్ష్మణో శ్రియ మితాం సముదూర్మిలాంచ,
తాం మాండవీం సకలగోభరతః ప్రపశ్య
శత్రుఘ్న (ఆశు) వినతాం శ్రుతకీర్తి మాప. ౨౧

కాంతా లసత్వ మగమ న్నిఖిల గోపబాలాః
ప్రాప్తాః స్థిత స్సుమనసః ప్రసవా స్సవత్సాః,
విద్యాధరా జగు రలం ననృతు స్సమాస్వ
రామా ఘనస్మితయుతాశ్చ న నందజాతాః. ౨౨

పశ్చా ద్యయా స్వనగరం జనస క్తచిత్తో
గోపో మహద్గహన మార్గజటో జ్వలోఽయం,
ప్రాదుర్బభూవ రఘుగోత్రవరస్య తుష్టో
రామోఽగ్రతో ముదసహోఽపి మహా సఘో స్త. ౨౩

గోపీజన స్తమఖిలో వికృతాకృతిం వా
దృష్ట్వా విదోదర మియాయ సతోహితోఽరేః,
గోపాత్మజోద్గతభయ స్త్వధికం ధరాయాః
ప్రాజ్ఞాః స్థితోఽజని విజేతు మనాః పరం సః. ౨౪

ఛే తేఘనాహితపతౌ సుమనో జనోఽ యం
హాహాకృతిం సపది పంక్తిరథే స లేభే,
అస్యాత్మభూః సముదితో ఽ థముఖా...
ప్రాణో బభూవ బలతో బహి రుత్తమాంగాత్. ౧౭

సరామకోదండకరో ఽ థ సద్విషో
రరాజ రాజాననత స్సముద్గతః,
అనేన యుక్తో బత గోపసూనునా
సరాయతో ఽ ర్కా హతవాౕ పురా శరః ౧౮

సచోదితో ఽ నేన పరం మహేంద్రం
రామో బుధో నాశ మితో నతో ఽ గాత్,
సురా వవర్షుః కుసుమాని యక్షాః
జగు స్తతో దుందుభయశ్చ నేదుః. ౧౯

సతుష్టస్సౕ సహితజనా త్తత స్స కృత్వా
వ్రజేత స్సతో ఽ దండం తదనుసహాసాకేత మారాధ్య తేన,
కృష్ణ శ్రీయుక్త మవరజయనేశతం ప్రాపగోత్రా
పాలాపత్యంచ స ఘనమనా వాసుదేవ స్సరామః. ౨౦

ద్విషతో యుధాజి దధికో ధృతిం స్వభూః
ప్రచికీర్షు రేత్య రఘునాథవత్సకాౕ,
పృథుకా న వేక్ష్య చతురో ఽ పిసోదరీ
తనయాసయోదిత ఉవాస సోదరః. ౨౧

గోపాలపుత్రాః సకలా మిథో ఽమే
క్రీడ న్ముదా భక్తభుజా సరామాః,
తేషాం గురో శ్చేత్య ముదో విధాతా
సన్మార్గగో ఽభూ ద్ధనవత్సహాకే. ౯౦

పరశ్రీగోసంఖ్య శ్రితకులమితః సాధు విధినా
సశత్రుఘ్నో నైద త్తదను హృతవ త్సుస్థిరమనాః,
యథా గుర్వాదేశః సుకృతపరవత్సు స్ఫుటయశా
బలాఢ్యో గేహాంసద్ధర ఉచితమాతుల మగాత్. ౯౧

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూనోః గౌతమసగోత్రస్య
రాఘవకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
ద్వితీయ స్సర్గః.

రాఘవయాదవీయమ్.

తృతీయస్సర్గః

మహాత్మా స యుధాజితా మతో
భరతో సంగసతో ఽ తిలాలితః,
పరమోఘరిపు ర్యశోదయా
సహితో భ్రాతృయుత స్స తిష్ఠతి. ౧

కృతవత్సకృపో రఘూద్వహో ఽ
వసత స్సాధు తత స్సభాస్థలం,
సగురు స్సబల స్సుమంత్రిగ
స్సపురాంతః పురత స్స్వభూ ర్యయా. ౨

అథ గోపసుతా స్సవత్సకాన్
పరిపశ్య న్నపరా న్ప్రజాపతిః,
క్షణ మాత్మసమాన్ శ్రియోత్సుకో ఽ
జని తూష్ణీం స్థితవాన్ సమాగతః. ౩

త్వమయే పురుషః పురాతనః
పరమాత్మా రఘుతత్పరో గురుః,
ఇతిసో ఽయ మథాస్తువ త్ప్రజా
పతి రుత్కః సపురోధసం మతమ్. ౪

ఘునవ త్సరసం పురోహితం
భువి శృణ్వా త్వ థ గోపసూనుష్షు,
పురుషో_త్తమ మాసతో మహో
నితి లోకేశ ఉవాచ విస్మయః. ౫

యువరాజపదే సమాహితం
కురు భూయ_స్తనయం పరాత్మభూః,
దయమానమనా స్స్వతః స్థితం
ప్రవయా_స్త్వం హి గురో విదాత్మకః. ౬

కృప యేహితకృ ద్భవా౯ భవ
త్వయి మే తే వశగస్య సంగతః,
రఘువంశహితార్థ ముజ్జ్వల
ద్గుణజాత_స్త్వ మను_త్తమో హ్యయః. ౭

అయి భాగ్య మియ_త్తయా జనో
రఘుగోత్రప్రకరస్య వేదితుం,
న భవ త్యఖిలః క్షమో జగ
త్యపి హి త్వం భగవా న్పురోహితః, ౮

సవిధిః ప్రమృజ న్మదశ్రుభిః
పరిపూర్ణే నయనాంబుజే శనైః,
స్వతఏవ సమాహిత_స్తతో
భవతి సైన్మష మహార్థతత్పరః. ౯

విదితో ఘనవత్సద స్తదా
రఘురామ స్సుమంత్ర బోధితః,
స్వత ఏత్య ముదాత్మభూ రభూ
త్ప్రణత స్తస్య పితు శ్శుభే సదే. ౧౦

ఘనవత్సయుతో ముదా మహా
అథకృష్ణో రఘువల్లభో బభౌ,
బలభద్రసమన్వితో గతో
వనతో మిత్ర మహావ్రజం గురుం. ౧౧

కురుతే స్మ యతో ఽ ఘనాశనం
సనృపాలో భవదాకరో ముదః,
ఇతి తం స మహాజనశ్రితో
గురు రాహస్మ తదాధిత ద్వ్రజం. ౧౨

అఘహృ త్సబల స్సరాఘవో
వినతో ఽ గా దథ మాతురంతికం,
ప్రతుతోష సమాగధీరతా
విధి నాథ్యా శుభలక్షణా చ సా. ౧౩

స్వగృహే స్వగురో రథాజ్ఞయా
సకలత్ర స్సయుతో ఽ వస త్సుఖం,
సకల స్స పురంజనశ్చ స
ద్వ్రజ మాసీ దభితో గతో ముదం. ౧౪

రచితాంజలి రేత్య కేకయా
త్మభువం ప్రాహహి మంథరా సహా,
లలనాలి రఘేంద్రచోదితా
పరమానందసతీ మితి స్ఫుటం. ౧౫

యది గోపన కృత్యతో భవే
ద్రఘురామో నృహరి ర్హితే హితః,
పరమోపచయ స్తవ శ్రియా
భవితా తత్క్షణ హృద్భవోత్సుకా. ౧౬

స్థిత మాశు కురుష్వ గోపనే
స్వసుతం రామ మపి క్షమం వనే,
ప్రవరా సమయోషితాం వ్రజే
చిరకాలం బహుగౌరవం వ్రజేః. ౧౭

తనయా దధికం వనం సఖీ
తనయం రామ మహం న చోత్సహే,
గవి బాల ముదద్రి నేతు మి
త్యథ కాంతాం పున రాహ గోపికాం. ౧౮

న తథా వద స ఖ్యయే సుతో
రఘురామ స్సహితో హితో హితే,
ఉచిత స్స భవే త్క్షమ స్తత
శ్శృణు మే గా మితి సాహ గోపికా. ౧౯

అయిరామ మపి స్థితం వనే
తనయం శ్వః కరవాణి గోవనే
దయితే వచసా హితేన తే
పున రాహాస్మ తవేతి తా మియాం. ౨౦

సవనీ ముదిత స్స్వభూ స్సన
ద్భరతాంబా మహితాం స్థిరాశయా,
అథహార్యబలో గతో శనై
రతి మాత్రోదిత ఆస గోపకః. ౨౧

అభవ త్సబలో వనీం గతా
మథ దాసీ సువిచారితాం ప్రియాం,
స్వత ఏష నిరీక్ష్య సోదరీ
ముదితో దీనమనా యుధాజితః. ౨౨

తవ సారగణో జనశ్రిత
స్సదయం హంత మహాఫలార్థ్వాణః,
శిరసా వన మిత్యయా త్వయం
బల మాచే వచనం తదా తనుం. ౨౩

త్వదభీష్టఫలం ప్రదీయతే
దయితే తేఒయి మయా మహావనే,
ప్రగృహాణ ముదాపరాగయం
బల మాహేతి హితాం స గా మదాత్. ౨౪

సుతను ర్వికలం తబాసుహృ
త్పదలం ధామ్న ఇమం ముఖశ్రియః,
స్వవర స్మృతి భాగమాహ గా
మితి గోపం సుబలాది తోహితాం. ౨౭

సముదా భవతా తపస్వినా
రఘురామేణ సహార్యకాననం,
అసమేన సతాల మున్మనః
ఖరరూపాసుర మద్య గమ్యతాం. ౨౮

ఋతసద్భరతేన గోవనం
సబలేన క్రియతాం త్వయాభయం,
సమ మిష్టఫలం త్వయా సమం
సమ మస్మాభి రిహా నుభూయతాం. ౨౯

స తదీయవచో నిశమ్య వా
సదయా ధ్యేశ ఇమతో హాముదం,
ఇతి తాం పురుషోత్తమ స్తదా
లఘుగోపాళి మువాచ గాం ప్రియాం. ౩౦

భవతీడ్యగుణో హితోహి తే
తను రారామ ఇతో భజే దరం,
కుత ఏవ భజే హి తం ధవం
నయగోత్రాభరతం ఫలం వ్రజ. ౩౧

త దిదంచ ముహు స్స్మరన్ సస
ద్విభు రానీ ద్వికలో ఽ భితో ఽవనీం,
సహ సాపత దాదరాన్వితో
లఘురాజి శ్చ ముమూర్ఛ తత్క్షణే. ౩౦

సవిచారయతి స్మ సత్సరో
లఘుగోత్రా మభిత స్థ్సితాం గతాం,
ప్రబలో విఫలో విలోకయన్
ఘన ముత్తాలవనీ మత స్సుతాం. ౩౧

సమయే ద్విజవ త్పురోహితో
గతవాం స్తత్ర వరావరోధనం,
అమహా ద్గహనం సధేనుకం
సమపశ్య త్స మహీనసారథిం. ౩౨

సకలో ఽథ పురోహిత స్సమా
గతవా న్వీక్ష్య సుమంత్ర ముత్సుకం,
సజనో రఘు సారథిం ముదా
యుత మేనం బలభద్ర మాహ గాం. ౩౩

సను నేతు మితో మహామహా
లఘుసద్వార ముదారరాఘవం,
ఉషితో ఽద్య పురోహితో మరం
విజయ స్వాజి మిత స్త్ర ముద్గద. ౩౪

స్వత ఆత్మభువో బలో వనీ
ఫలసాతేన సమన్యు మాహితం,
స మహీన మయం తదా ఖరం
ప్రమహాధీన మవాప సారథిః. ౩౫

అథ సారథి నావనీపతి
ర్బలదేవేన సుహృద్వృతో ముదా
అభియాత తమోహితో మహా
తరసా సాధు నమస్కృతో౽ భవత్. ౩౬

ప్రథసం నను రామ మానయ
ప్రభు మున్నిద్ర మవేహి సారథే,
అయ మిత్యభవ ద్గురో గిర
స్స బలేన ప్రమ దోదితో వదః. ౩౭

సమరంజన ఉత్థితం తదా
పతితం తం ఘనతాలయం క్షితౌ,
పరమాజి మితం సవిభ్రమం
గతవా న్వీక్ష్య బలేన విస్మయం. ౩౮

సకలో౽ పి పరో బుధోదిత
స్తత ఏతేన బలేన చక్రిణా,
రఘుసారథి రీతి ఆజినా
నయ మన్యేన సుతస్య మందిరం. ౩౯

అథ సారథినా సలక్ష్మణో
వనత స్సాధుబలేన చోదితః,
అఘహా గురుమందిరం సగు
ర్ఘన ముద్ఘోష మగా త్సరాఘుః. ౪౦

స కదాచి దయం గురో స్థితో
జని సింధో స్సగభీరతాగుణాత్,
అథ మిత్రభువో నతోऽగ్రత
స్సహితో గోభిరమాం వినా బలాత్. ౪౧

సుదృశాసుయుతం సుధాశ్చ్యుతా
ప్రవిషాదం విదితే గవాశయే,
స పురాంతగ ముస్మ దేక్ష్య తం
హితగోసంఖ్యాజనం గురుం స్థితః. ౪౨

వికలోహి వృతం గవాగతం
సమ మాలోక్య మహాశయం సుతం,
పరమస్థిత సత్కదంబతో
బత గోపః పరభంజన స్తతః. ౪౩

ససమాధి రలం రఘూద్వహః
ప్రణిప త్యైత్య సమ స్సమాహితాం,
దయితాం జనతామతో గురో
స్సయశోదావిర ఇత్యువ గ్వచః. ౪౪

అధునా సకలవ్రజే గుణా
మమగుర్విప్ర విలోక్యతే మయా,
అసుఖం నను కిం నిమిత్తమా
స్త్రదలం మే హిత మద్యకథ్యతాం. ౪౫

వికలే త్యభికేకయాత్మభూః
స్సతి గోపే సృహరే ర్బలాజ్ఞికా,
ఇతి సా జనతా మతా వచో
రఘురామం గురునంద మాహ తం. ౪౬

వ్రజ యోగ్యతను ర్వినా బలం
ప్రబలం కానన మాశ్రితో ముదః
తదరిష్టమితోఽ పి గోపక
స్త్రవసూను ర్భరత స్సుఖీభవేత్. ౪౭

విపినం విశ రాఘు వాసమో
భవతోఽ రిష్ట మితి ధ్రువం గురుః,
తవ నాహ సుతం భవంత మా
నయ యోగీతి తను స్సమాహ తం. ౪౮

అధునా శుక్తిభవాః ప్రజ త్వయే
ఘనదాసస్తు నయానయే సుతః,
అటవీం ప్రవిశా మ్యథేత్యయం
హిత మూచే వినతః సతాం వచః. ౪౯

తరసా శరదో వత శ్చతు
ర్దశ లోకా న్నపహారే రభూ స్తనుః,
విధురోఽయ మహో తతోఽసహో
వనవాసస్య తదాస యోన్మనాః. ౫౦

బతగోపపతీ రుదన్ పరం
పురత స్తత్సమయే సముద్గతః,
నజలో మహిమజ్ఞ ఆహితో
నిజసూనోరపి కించి దుక్తవాన్. ౫౧

సుతరా మథ రామ ఆత్మనో
జననీవాస మగా న్మహోవనీం,
రఘునంద ఇతో మహోముద
స్సయశోదా సహితో విలోకయన్. ౫౨

సవధూ మథ సూను సంయుతః
పర మంబా ముదితో గతో యశః,
గురునంద ఇతి స్వతో ముదం
స మహోరామ ఇతాం వచోఽవదత్. ౫౩

పర మాత్మభువం విహాయ మే
గురువాచా నుగతో వనీతలే,
చిర మస్మి వనే య మాప్తగో
భరతో హీన ఇతః కుతో ముదః. ౫౪

జగత స్స సమా శ్చతుర్ద శా
భిత ఏకో విరతో మునీంద్రవత్,
య దహం నను సంచరామి త
త్త్వ వా దుఃఖకృతే క్షమాభువః. ౫౫

విషమష్టతమేఽథ వీక్ష్య స
ద్గుణ మహ్యావృత మాశయే ముదా,
భువి మిత్రభువస్థితం గురో
స్సుత మంబా నిపపాత దుఃఖితా. ౫౬

సతి శృణ్వతి లక్ష్మణే మహ
త్తర మస్యా పురతోఽధవే హి తే,
వికలా కిల రామ మబ్రవీ
దితి గోపీ తనయం విలోక్య గాం. ౫౭

న సుతే త్వయి ముత్కరే పత
త్యుపజీవేయ మహం వనేహి గే,
విషమే ససజా గురు స్సమే
సభరాలోఽథగురు ర్ద్వియోగినీ. ౫౮

రుదతీం సమగోపికా రఘు
ప్రవరాంభోజముఖీ ముపేత్య తాం,
కృతత త్తనయాన వేక్షణా
యుగప చ్చక్రు రతీవ రోదనం. ౫౯

వన మీప్సు మగమ్య మప్యధో
పరమాభీరజనం సతాం వరం,
స శుచం న్యవద న్నివారయ
న్నితి రామో చ్యుత సారవి ద్గిరం. ౬౦

గతభీతి రహీన హృద్గతో
లఘుశార్ఙ్గి గురు శాసనో వనం,
అయితే నికటం తతో ముదా
వ్రజి తాసీతి శపే శుచం త్యజ. ౬౧

సబలో ఽ ధ సహోదరం పరం
ప్రవరం వాచ మువాచ లక్ష్మణః,
క్రియతాం నను శాసనం గురోః
ప్రమదా త్తస్య పరస్య భోగినః. ౬౨

అరుణద్యుతి దృక్ప్రహతః
ప్రరుషాకాలయ ఉచ్ఛ్వాస న్ముహుః,
సదహాన్నివ గా మధశ్శిరా
స్త్వరసా లక్ష్మణ ఆస భీషణః. ౬౩

ఘనభోగపదే వనే మహా
నటనం కర్తు మథోద్యతో వ్యథాం,
అఘహో రఘువల్లభో తనో
ద్ధృదయే భూరిమహీశదుస్సతీ. ౬౪

గురుకోప మయి త్వజాఘనే
త్వనుజాత స్స్వభువా పదాహతః,
ఉదితో ఽ వనతాననో ఽ మునా
నరేంద్రేణ య థోరగాధిపః. ౬౫

అతిదుఃఖిత మానసే సఖీ
నికరే శృణ్వతి లక్ష్మణే ఽ వ్యసౌ
ఇతి రామ మనంతరం పురా
రుదతీ వాచమువాచ గోపికా. ౬౬

భవ తానుమతేన సూనునా
రహితాం రామ హిమాం దహ త్యలం,
అయి శోకదవాగ్ని రుచ్ఛిఖః
ప్రవిశేయం తదహం ఘనం వనం. ౬౭

చరితుం పరిత స్తదా స్వగో
వన మిచ్ఛు స్సహసా స్వభూయుతః,
ఘనబాష్పముచం వచో నతః
స్సయశోదా మితి రామ ఆహ తాం. ౬౮

వచనం శృణుమే గురూ న్మనా
భవ శోకం త్యజతా వదంబికే,
వ్రజితాస్మి తవానతో వనా
త్తనయో హీన వ్యాదంతికం ధ్రువం. ౬౯

గురుగో భరత స్సుతోమహా
శయత స్త్వాం సదృశో యుధాజతః,
అవి శైత్య తతోంబ తిష్ఠ స
త్యనుకూలం ప్రమ దాగమూర్ధసి. ౨౦

కుశలాయ సుతస్య దేవతా
జన సంకీర్తనపూర్వ మాశిషం,
అకరో దథ ధైర్య మాశ్రితా
రఘుగోత్రప్రమదా తథే త్యసౌ. ౨౧

విధురం పతి మేత్య విహ్వలా
విదితా వీక్ష్య తత స్త్వ థాగమం,
ఇతి గోపసుతం పరం వరా
మహికన్యా న్యవద న్నయేనగాం. ౨౨

పర మహ్యావనం కురు ప్రభో
సకల జ్ఞ స్సగుణః కృపానిధిః,
జనకస్య వచో హితం హి నో
బలిన శ్శ్రోతు మయే త వోచితం. ౨౩

యది రామ విహర్తు మిచ్ఛతి
ప్రియగుర్వాశయ సద్వనే భవాన్,
వన మాశు భజే మహీశ్వర
ప్రవిహా యేద మనుత్తమం పదం. ౨౪

ఇతి సాధు పరీక్షితో హితో
బహుధా సానునయం మహానయం,
సత దాగమనిశ్చితో వచో
నృహరి స్తా ముదితో ఽ బ్రవీ దిదం. ౭౫

పద మేత దలం విహాయ స
జ్జన నిర్వేశకృతే మయా సమం,
భజ తాపయుతా మమాజ్ఞయా
ద్యసముద్రా వనికాం నిరాగ్రహం. ౭౬

గతరోషరయః కృతాంజలి
స్సవివేక స్సకలక్ష్మ ముత్సుకం,
నృహరిం వినయాతిలక్ష్మణ
స్సత దాపన్నగ ఉక్త్వా న్వచః. ౭౭

కృత ముక్త మనర్థ మస్తి య
న్మను విస్మృత్య పరం క్షమస్వ తత్,
సకలం పరిహృత్య సర్వదా
వనత స్త్వార్య భజే న సంశయః. ౭౮

స మహా భుజగం తత స్తథే
తి సుమిత్రాత్మజ మానతాననం,
ఇతి సానుశయం విలోక్య గాం
నరసింహో రఘు వల్లభో ఽ బ్రవీత్. ౭౯

గహనం కుశథ స్థలం సమం
మృగభూజ ద్విజరాజి రాజితం
సమయాత్రవజ సన్విహాయ స
ప్రమద స్త్వం పద మేత దున్మనాః. ౭౯

గురుగో భరత స్తత స్సమః
పరితో ౽ మూం సరసాం స నిమ్నగాం,
పతగోపజనో భిషేకత
శ్చిరకాలం భవతు స్వత స్సుఖీ. ౮౧

శ్రీరామ ఏవ మసమే సతి భావ మాణే
ప్రాప్తే సహోదర మహీన మరోషభావం,
మహ్యాత్మభూరమణ కం పరమం త ముత్కాః
పశ్యం స్తదా ముద మహీన వధూజనో ౽ గాత్. ౮౨

నాగైస్సైన్యైస్సహలక్ష్మణశ్చ వనధి జ్యామాప్త మిచ్ఛ స్సదా
త్మాగో విత్తమఘాతుకం స తరలా న్హారాం స్తదా పన్నగః,
పశ్చా ద్దివ్యతరాంబరాణియుగ వన్నానామణీ న్సత్కమా
భూ రానమ్య సుయజ్ఞ ముఖ్యనివహం నిన్యే సనామస్రజః. ౮౩

సముదితి సతి పరస్మిన్ బ్రహ్మనిష్ఠాన్ పదార్థాన్
గతవతి తదనుజ్ఞా మేత్య క్లృప్తప్రమాణః,
వసుధి గురుగృహం శ్రీమా న్యయౌ స్వం సుమిత్రా
త్మజ యుగథ సకాంతః సద్మహిత్వా సరామః. ౮౪

ఇతి శ్రీ వింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
తృతీయ స్సర్గః.

రా ఘ వ యా ద వీ య మ్

చ తు ర్థ స్స ర్గః

సద్భూషాయుత మపి భాసురం స్వధామ్నః
తం దృష్ట్వా సమ మథ వారితస్వదారైః,
ఆలిం గ్యా గత మభితః స్మ శార్ఙ్గిణం గో
పాలేంద్రః త్యజతి మహాముదశ్రు బిందూన్. ౧

హేసూనో బలసహితో ఘనం వనం త్వం
తద్గచ్ఛే ర్మమ వచసో యతో ఽసి బాలః,
ఇత్యుక్తః కిల జనకేన నైచ్ఛ దాప్తుం
శ్రీరామ స్తదపి బలో బలేన సాకం. ౨

నత్వా మాతరపితరా తథా తపస్వీన్
కారీ సన్ పరమముదః సహోదరేతః,
శార్ఙ్గీ పశ్యతి పరితో యుధాజితో గో
జాతేశో నిఖిలజనే వనోన్ముఖో ఽభూత్. ౩

ఉన్నిద్రే నిజజనకే లఘుప్రవజేశుక్
దావాగ్నిం కమపి సదాతనో దకంసః,
శ్రీకృష్ణో ఽపి బత పరస్థితో ఽనుకూలం
దోషాంతో బత నితరాం తదాశ్రయస్య. ౪

రామం విధ్యాయి చ గురుం వసీ మహోద్యాం
సద్భ్రాజాం తనుజ స మా మితాత్మక స్సన్,
గచ్ఛంతం సుఖ మమునా సహేతి మాత్రా
రామ స్యానుజ ఉదిత స్తథే త్యవ క్తాం. ౫

భ్రాత్రా శార్ఙ్గిణి సహకాననం సుతే ఽ భూత్
స్వోక్త్యాంగీకృత మితి లక్ష్మణే యశోదా,
గన్తుం సా శమనజలానుగా సుమిత్రా
దిశ్శేష్టత్రిదశయతిః ప్రహర్షణీయం. ౬

శార్ఙ్గీ సన్న భగురుచోదితో స్ఫురద్గు
స్వభ్రాత్రా సహ సబలేన లక్ష్మణేన,
నానాగం సుత నుయుతో యయౌ సరామః
సద్బృందావన మభితో వనం విధాతుం, ౭

తేజస్స్ఫూ రథ సహితః సుమంత్రగామీ
గుర్వాజ్ఞః పుర మబలాన్వితో ఽ విశద్యః,
శ్రీరామం పరముదాన్వితో ఽశ్రుబిందూన్
వీక్ష్య స్త్రీపురుషగణో హిమా న్మమోచ. ౮

సంతాపాశ్రుభి రుదభూ ద్ద్వజే జనానాం
సర్వేషాం వసతి సముద్గతేఽథ యస్మిన్,
శార్ఙ్గీ భూధరతరునిర్ఝరా న్ప్రపశ్యన్
నానాగు ర్గహన మగా దయం సరామః. ౯

వాహిన్య శ్శుచిసమయే వనం కిలాప్తే
రామే నో పరమ గతో యయుః స్వకాంతిం,
రాధాః సంజ్వర మథరామచంద్రవీక్షా
సాకాంక్షా ధ్రువ మభవ ద్దురాపతాపాః. ౧౦

సద్యః స్వానపి సుహృదో జనా ననేకాన్
ఉద్యుక్తా స్లసితపరోఽనురాగభాజః,
యూతి స్మానుగతవరో నివారయన్ వా
సాకం తై ర్ఘనతమసాపగాం వనీం సః. ౧౧

మిత్రం వా హిత సమయం ప్రలంబ మస్తం
ప్రాప్స్యంతం సనగ మగా న్నదీన ఇచ్ఛుః,
వీక్ష్యాంతం తత ఇహ వాహ్యావాహయాపాం
సద్వ్యాహీకరమివ విశ్వనై శ్చలీనాం. ౧౨

ఉద్రిక్తో భవతి తదా సుతో త్తమోఽస్తం
జ్ఞ స్యాత్మా నమత ఇతో మహాశయేన,
రామ స్యాధికవిదితో జితః సవాహః
సద్ధామ్నా ధ్రువ మసహః సముద్గతస్య. ౪౩

శార్జ్గీ స్వే సకలజనో జితో వహన్ శ్రీ
ధామానం సతి సరసాశయే వనే వా,
రామ స్సన్నలచయ ఉన్మనా సగాంతే
మిత్రె స్తం పరమబలాన్వితే గతేఽభూత్. ౧౪

స త్వస్తం సముపగతే సురోత్తమే వా
తత్కాలే కువలయ మభ్యగా ద్వికాసం,
రాజాఽసీ ద్దివి సకలో ఽలస్థిత స్సన్
కామీ స ప్రమన ఇహాఖిలో జనోఽభూత్. ౧౫

సద్యోఽముం జవన ముదారమారథాగ్రే
పశ్యంతో రఘువృషభం జనవ్రజం తమ్,
శ్రాంతా గోనివహా మతీవ మార్గమాణాః
వాభీరా దిశిదిశి దుఃఖితా బభూవుః. ౧౬

హార్దానూరగవిలయో యథాగరాజం
కృత్వా స్వం సకలజనా నవీక్ష్య మార్గాన్,
గాః పశ్య న్నథ సధవశ ఏత్యహృష్ట
స్సభ్రాతృప్రియతమ ఆస గోపపాలః. ౧౭

నిష్క్రాంతా నిలయగతా జనా అనాథాః
పశ్యంతః పరమముదాశ్రు ముంచమానాః,
వృద్ధేభ్యః కథమపి తత్కథాః శశంసుః
తేఽభూవ న్నథ వికలాశ్చ విస్మితాశ్చ. ౧౮

గోత్రాభృ త్యజితనయే చ సవ్రజేన
స్వైర్గోపైః సతి వికలే బలేన సాకం,
ప్రత్యగ్రే జలద ఇవోచ్చకై ర్నదంతే
కామోదోహాన ఉదితో వనీతలేఽభూత్. ౧౬

సన్మార్గే వససి ఘనే వనే ఽభిరామే
గచ్ఛంతి స్మ సుమనసో వికాశవత్త్వమ్,
ఆప్యో తం వితతధరా యయుః పలాశాః
తత్కాలే ముద మతివిప్రయోగినో ఽగుః. ౨౦

కాంతారం బలసహితః ప్రవిశ్య చిత్రాన్
సోనన్నా ముహు రగనిర్ఝరాంశ్చ పశ్యన్.
భుంజానో మధురఫలాని కందమూలా
న్యత్యంతం ముని రివ గోపజ స్తుతోఽష ౨౧

కుర్వన్ శంబర మబలం నతో మహీలా
యోగ్యాలేః కలితశరో ఘనాఘనాశః,
రామః సారసహిత ఉచ్చరాజతేజాః
కాలః శారద ఉదజృంభ దధ్యరణ్యం. ౨౨

వాహిన్యా నరహరి రద్రిపుత్రికాయాః
తీరే నిర్మలపయసో ఘనాగమాంతే,
ద్రష్టవ్యే పరమతనోః ప్రసారయన్ గాః
తస్థౌ స నృగసహితే స్వతః సరామః. ౨౩

యత్తీర స్థిత సికతోచ్చరాశయోచ్ఛా
రాజన్తే యుగప దుపాగతాః సమోతాః,
స్వర్లోకా ఝటితి యదృచ్ఛ యావతీర్ణా
పానా యాభ్ర ముష్టై త్యజా ఇవాపామ్. ౨౪

ఉత్తుంగా పృథులకుచా విశాలసాలా
సాశోకా తిలకవతీ సమన్మథా యా,
సజ్జాతిః పరమశివా గతానుకూలా
తాలాఢ్యా రుచిరభుజాంగనేవ భాతి. ౨౫

సచ్ఛాయో బహులదలో యదీయతీర్థ
ప్రాన్తస్థో ద్విజసహితో ఽభ్రచుంబిశాఖః,
అశ్వత్థః ప్రతిఫలితః సితాంశుబింబే
నూనం సన్మృగధర ఇవ ప్రలీయతే ఽంకః. ౨౬

సర్వేషామపి హిమశృంగి బేరపూరా
క్రాంతాగా సరిదయి దృశ్యతాం త్వయేడ్యా,
తత్తీరే పగహాని నీంగుదీద్రుమాంతే
సో ఽద్వైతం నిజ మనుజం వనే బభాషే. ౨౭

కృత్వానుత్తమహరి మంశనాథ మారాత్
తచ్చేష్టా అపి భయదా వనే న చిత్రాః,
ఆలోక్యాఖిలవలగోపభీరవో ఽథో
హా న్త్రాలఘ్వతనుకుజో ఽభవన్నికామమ్. ౨౮

భగ్నాన సన్నృహరి ... రాశుయాతాః
జిత్వాశాం సహ సుమనోభి రర్చితార్థాః,
గచ్ఛంత్యాః సరతి హిమాగమే హిరాజ్ఞో
గోసంఖ్యోత్తమతయకన్యకా స్యతిష్ఠత్. ౨౯

సాతాఖ్యః పరమహిమాన్వితో మహీ తం
సద్రామం కువలయసారసారిహారే,
కాలేయః సమజని విప్రయోగిభాగ్భిః
సంప్రాప్తో యమ ఇవ మూర్తిమా నశ్లేషైః. ౩౦

శార్ఙ్గి శ్రీమతి కుభువా ముదం శుకానాం
పత్యాంతే విటపనిసారగో పికానాం
సద్యా గావసన ఉదాసనోఽథ కృణ్వన్
ఆకల్యం ధన మభితో విహారభాజాం. ౧౩

భో దేవాద్రియవసనాని శంకరో నో
గోత్రాయా మిహ గురువాక్యతో వస త్వం,
గామేవం స్ఫుట మసకృత్ సుహృన్నిషాదః
తం ప్రోచే తనుజన ఆనతోఽనునేతా. ౩౨

గోపాలప్రవరసుతో వనే వసంతం
శార్ఙ్గీస్వం సపది సతిక్షణం స్తువంతం,
దోషా సన్నిజమహిలాజనం స్థిత స్త్వాం
భూజాన్తే సుహృద మువాచ వాచమేవం. ౩౩

గచ్ఛామి త్వరితముదారగోపసూనో
ర్వీం ప్రాప్తో గురువచసో మ మానుకూలం,
ఆదాయ ప్రియవసనం తవేక్షణార్థీ
నాఘం దేహ్యాసమభరాం ఘనాం వ్రజ త్వం. ౩౪

ఉద్బాహుః ప్రకటభగః సువాజ్నిషాదో
నత్వా ప్రాంజలి రుషితః కిలానుకూలం,
జగ్రాహ ప్రమదయుజ స్తథేతి వాచో
దైత్యారేః పరమబలోత్కరో ఽథ వా సః ౩౫

గా మాహ స్మ పరమభీరు జాత ముచ్చైః
స్వస్థానా వితి సహసా గమార్థిచిత్తం,
ఆర్యార్చా త్వదుపహితా హింసా ము దాసీత్
తోకల్ప స్తవ భవితా శు మానసస్థః. ౩౬

గచ్ఛంతం సపుర మిదం సమం పితృభ్యా
మన్యేభ్యః కథయ వచో మనోజ్ఞవృత్తం,
కర్త్యే త్వా నత ఇతి శౌరిణా సుమంత్రో
రుగ్గోప్యుత్కర ఉదితః పురం నివృత్తః. ౩౭

అభ్యాశే సితపయస స్తమాపగయోః
శ్రీరామ స్సమ మథ సూనునా జహాద్రం,
ఏతస్మా త్పరముదా స దే త్యపశ్యత్
రోగోపస్థపతిక భూర్మహాగమం సః. ౩౮

ఆజ్ఞాతే సుహృది నదాగతే ఽ పకృష్టే
స్వభ్రాత్రా సహ సమహేల ఏష రామః,
ఉత్కంఠః పరమవనావనీం సనాహిం
గాః పశ్య న్నమరసరస్వతీం తతార. ౩౯

కుర్వాణా నయి సహతో హిమం సమీరం
వర్షం చాతప మగమా న్స్వరోపకారాన్,
స్వచ్ఛాయయా దలఫలకంద మూలగంధైః
పశ్యేతి ప్రియ మనుజం స ఆహ మార్గే. ౪౦

గోపాజ్ఞా మథ పరమోదనార్ధిన స్తే
క్షుద్రా స్సత్కృతి మివ గోపజా వహన్తః,
ఆస న్నాత్మభువ ఇతా ప్రచేతసో వా
స్వేంతేవాసిన ఇవ సత్వరం ప్రయాగం. ౪౧

కత్త్వా సద్విజనివహాశ్చ కందమూలం
సత్రస్యా పి పరమయాచకేభ్యపిభ్యః,
కం యోగ్యాశ్రమ మితవానివ ద్వితీయం
బ్రహ్మైక స్తదను దదా సమాహితోంతం. ౪౨

గోభర్తు ర్హి దశరథస్య శాసనా త్తా
నాయాతా న్నగుణగణా న్విలోకయంతి,
ప్రాజ్ఞా భూ త్యదధ భక్తదారకాంచిత్
పూతాత్మా పరమవనీ సురాంగనాళిః. ౪౩

శ్రీకృష్ణం పరమతనుం క్షమాభువం తం
రామం లక్ష్మణమపి వీక్ష్య హర్షభాజా,
తన్నామస్మరణకృతా తదాజ్ఞయా స్వం
సత్రౌకఃప్రవర మగామి యోషిదాల్యా. ౪౪

యోగీ వా తనుజన ఏష తస్య పూజా
కృద్ధన్యో ఽజని నృహరే ర్న తాదృ గస్మిన్,
ధిజ్మా మిత్యలపతి సత్యగాం వనాన్తే
ఆరాలీ ద్విజనికరో భ్రమం ప్రదోషే. ౪౫

గోపాలాత్మజ మపి శౌరిణో దిదృక్షుః
సభ్రాతృప్రియ మసితం పరం విచార్య,
ఆత్మాయా ద్వికల ఇవాధికం సశంకో
నస్థానా దచల దనంతరం ద్విజౌఘః ౪౬

కల్యే సత్యతపవనం విహాయ దిష్టే
సన్మందో విబుధగురో రఘూద్వహసోరం,
హన్తేచ్ఛాపరమసురేంద్ర దర్పనాశం
భారత్యాత్మభువ ఇయాయ యోగినోఽగం. ౪౭

తస్యోక్త్యా సతనుయు గేత్య చిత్రకూటే
హత్వాయం శుచి మధికం దరాలయేఽద్రౌ,
భక్త్యైన్య ర్గోష్వధ బలి మామిషైశ్చ వన్యైః
కుర్వాణో వరజనతో ఘనేషు జాతః. ౪౮

గాపః స్యుః పరమయుగాసురా స్సుచిత్రా
త్సోద్భూతా స్స్వయువతి యుగ్వసేః సుఖం త్వం,
శైలోస్మీతి విరసితేన భూభృధాత్మా
సర్వో పస్వాయ మభవ త్సగోపజాతః. ౪౯

పశ్యన్ విస్మితహృదయో గిరీంద్రరూపం
స్త్రీసూనుం తదనుగతః ప్రసారయ న్గాః,
ఆత్మీయా సదల మనుత్తమస్య నందో
ధామ స్మావసతి సఖంచ గోపజాతః. ౫౦

గోభర్తుః పరమ మఘే సతి ప్రమన్యా
సద్బృందావన మభికం త్యజేతి రామః,
శ్రోతా పరితి రఘుసారథి ర్ఘనౌఘః
సంయుక్తోఽత్యజ దఖిల స్తదా సదృక్షమ్. ౫౧

ఆయాతే వనముచి గోపధామ కేఽగా
దాజ్ఞాతే రఘుహరిణా ఘనే సుమంతే,
గత్వౌఘః సదశరథం రుదన్ స్వదన్హా
శ్రీరామే త్యథ శరణాం యయా రసార్ద్రిః. ౫౨

దోర్భ్యా ముద్ధరతి సుమంత్రత స్స్మ బుధ్వా
సారం స్వం సుతచరితం రఘూత్తమం తం,
సన్గోవర్ధన మఘహృ త్సభీరుసంఘః
కారుణ్యా ద్భువి పతితం యథా మహాద్రిమ్. ౫౩

భీరూణా మవస దథ స్థలే ముదా వా
సారేంతే క్షితిభృత ఉద్ధతః స్వసంఘః,
గోపాలో వికల మజా త్తజోఽప్యవోచే
న్నైన స్తం పరమతపస్వివాక్య మేతం ౫౪

దోషాంతో ఽప్యజని మయా సముద్గృహీతః
కాంతారం ఘనరస బాలకో ఽభిరామః,
యద్గోవర్ధన ఉదితః సదానుజాతః
తత్తిష్ఠ స్వ మిహా నయన్ కుతః ప్రమోదం. ౫౫

ఆసీ జ్జ్యావరఘు గితో ఘన స్స రాజా
జ్ఞాత స్సన్ పరమసమాహితో ఽవరోధమ్,
గచ్ఛేమేతి ఉదీక్ష్య భూరి శౌర్యా
జ్ఞాగోపా నిజనిలయాన్ శనై ర్నిరామః. ౫౬

త్వం సద్యో వన మసి హాగతః సదోషం
స్వస్తోమం ప్రియసుత రామ వేతి వక్తా,
సామోదో దశరథ ఏష ముక్తగోత్రో
దోషా సజ్జననిరతో ఽథ గోగతో ఽభూత్. ౫౭

దోషాంతే జగు రల మద్ధరాగతానాం
గోపస్యోత్తమ మభవం దివోమరాజ్ఞాః,
శ్రావ్యోచ్చైః స్వర మథ దాన మేత్య సర్వే
భేర్యోవా గవి పరితాడితా వినేదుః. ౫౮

సంపశ్య న్నజని గతం స్పృశన్ సగోపీ
సంఘోంతం సహ పరిరభ్య రామమాత్రా,
సామోద స్త్వ మితి వదశ్చ గోపగోత్రో
ధర్త్రా హాసఇవ భవాన్ స్థితో ఽద్య తూష్ణీం ౫౯

కుర్వాణో లఘు రుచిత స్తదా సుహృద్ధా
ఘోషం సః పురత ఉపేత్య కాయ ముచ్చైః,
ఉద్ధర్షః ప్రకృతిగణో హి మైత్రే యయుక్తం
గోత్రేశః సమ ముఖభాజనం నినాయ. ౬౦

బాల స్స న్నహహా వనే స్థితః సరామో
గోపాలః సదమరలోక మాశ్రితోఽయం,
గోత్రో ద్ధృద్గతిజహగో జితాహిరాజో, ఽ
భూ దేవం సపది జనోఽవద త్స దేవం ౬౧

జాత స్తే సదశరథగో గవాసుదేవో
రక్షాయాం బత పురుషో త్తమో మృతోఽద్య,
గోపేశో జన మితి తం తదా ముదోచే
శీతాంశ్వన్వయజపురోహితోదితాం గాం. ౬౨

హంతా యే దశరథరక్షకో మృతోఽభూః
త్వం గోవర్ధనకర ఆర్యగో జనానాం,
ఏత్యాహ ప్రకృతిగణో ముదా సగోపో
గోపం తం సురభి రథేతిచ స్వలోకాత్. ౬౩

దూతో గోపసుత మథ ప్రచేతసః స
స్వప్నేన స్తుత మభిషేచనార్థ మూర్వ్యాం,
ఆనేతుం లఘు భరతం గురో ర్వసంతం
గోశాజో వ్రజతి మహాముది స్మ సింధౌ. ౬౪

సోరాజ్యోంత మథచ సద్గురై రనుజ్ఞాం,
నవరంతం భువి భరతం స మాతులార్థం,
హూ నేశః వర మానయుత మహోముదోంతః
శత్రుఘ్నం వికలజనాం పురీ మయోధ్యాం. ౬౫

శత్రుఘ్నే మహతి బలేఽథ శృణ్వతి స్వైః
నిశ్శేషై రహహ జనై స్సమం యశోదా,
ఆఘ్రాయాత్మజ మితి కేకయాత్మజాతా
తం స్వాంకేకపరం గిరం జగాద సాధ. ౬౬

సోరాజః పర మభిషేచనోద్యతో మా
యత్త్వా స్వా స్తవయుచ లక్ష్మణానుగేన,
గా స్సత్యాగ్రజ ఉషితో వనే తపస్వీ
సీత స్తే క్షయ మభవ త్పితా వతన్నః. ౬౭

శ్రుత్వా తద్వ్యసన మథ స్వతో౽ంబికాయాః
సో౽హీనో లఘు భరతో ముదో నితాంతం,
భ్రాత్రా గాం నిజజనమధ్యగ స్సమేతః
సాధ్వీం తా మితి పురుషోత్తమో బభాషే, ౬౮

స్వస్థానే బత జనకస్థితో౽ంబికే గో
రాజో వా రఘువృషభో వనం గతో౽భూత్,
ఆనేతుం గురు మధునైవ తం యతిష్యే
వర్తిష్యే కథ మిహ తద్యుతో యశోదే. ౬౯

గోపో ఽగా ద్భృత జనకం పదం వ్రజామి
స్వం యావ త్సహజనకో ఽసి ్మ ధామ తావత్,
కుర్యా ద్గోవన మనఘో ఽధు నైత్య రామః
శ్రీ రామే త్యథ చ స రామనూత్నముఖ్యాం. ౭౦

తేనాథో తదనుచరో త్తమేన సీతో
గోఽగాజ్ఞః పర మభితో మహాంచితాం తాం,
కాయోస్యాం విధివ దలం గురు ర్వ్యదగ్ధో
హృష్టో ఽభూ దహహ పురోహితోదితేన. ౭౧

ఆదాయ స్వపుర మితః ప్రచేతసా సా
నందో ఽభూ దథ భరతో ముదో ఽథ హాత్రా,
గోపస్త్రీ రలఘు నమస్కృతేన తన్వ్యాక్
పత్యస్యా నతి సపురోహితేన నున్నః. ౭౨

ఇత్యూచే గురుపరలోకసత్క్రియాకృత్
తత్కాలే ముదితమనాః పబంధుజాతమ్,
కామం మే ప్రణతనుతోంగ లోకపాలో
హృష్టో ఽభూ దహహ మయా గురు ప్రచేతాః. ౭౩

తేన ప్రాక్ దదమయుతం స్వతో ముదా సా
క్రూరేణ ప్రవర మలోకయ న్నృసింహః,
గోపేభ్యో గురువిభవం తతే బ్రువాణాః
తే ఽప్యాసన్ పరమముదా సమే సమేతాః ౭౪

రామస్య ప్రియ మధికం విలోక్య తాదృక్
కౌసల్యా గుణనిధి ముద్ధతక్రమాయాః,
శత్రుఘ్నం పర మథ మంథరోద్ధృతో౽హం
తం ప్రాజ్ఞో వికల మహారయ ద్యశోదా. ౨౫

సర్వాం స్తాం భరత నయజ్ఞ భాషితాం స్మే
త్వం తావ త్సదవనతో బలేన యుక్తః,
ఇత్యుక్తో నిజగురుణా ముహు ర్మహాత్మా
గోరక్షాం తదను స నోరరీచకార. ౨౬

శ్రీరామాగమనపరో మదో౽థ చక్రీ
కామీ సత్తమభరత స్సవేణునాదమ్,
కాంతారం స్వజబలయుతో గతో౽ భీతః సన్
శత్రుఘ్నో లఘు సమహాల ఏష గోపీ. ౨౭

శృణ్వన్ సవ్రజ ము గథాశు వేణునాదాన్
రామాఘూః సహ గుహశృంగిబేరశోభీ,
తం సింధో రథితనయా స్త మద్రిజాయాః
తీర స్సైత్యలఘు రతీచ్ఛ యాధిరామః. ౨౮

క్షౌద్రం సత్ఫలమపి మూలవీహితా యా
దా త్పుష్పం పరమముదే బలోత్కరాయ,
సామోద స్తత ఉచితాం స్వకామవృత్తిం
రామేష్టశ్చ వనచరః స్వభూ శ్శసంస. ౨౯

సప్రేమాశు భరత ఏత్య గోపరామా
స్వారామే సవనచరో బుధ స్సుమంత్రః,
శత్రుఘ్నః సమగతివార్ధియోషితోఽదో
గోపా యోగ్యయ మగమ న్మహాశ్రయంచ. ౮౦

యోగీశః కిల భర(తా)దివాజనామా
తుల్యో సన్నథ స వనే ముదాశ్రమస్య,
భర్తా వాశు భరత మాప గోపికాఘే
రామే ముద్ధృతి బహుశః ప్రవిశ్య కిం స్వం. ౮౧

యోగేశం సముపగతో ఽభిరామరత్యా
నమ్రోఽనుత్తమమహసా బలాయుతోఽ యం,
సార్థం సోదరకలితః పురోధసారం
వాక్యం సన్నతి వదతి స్మ గోపసూనుః. ౮౨

కాంతారం జితపరకోఽగ్రజో బతాగాత్
గోస్థానం మమ జనకోఽపి దైవగత్యా;
సద్యో గోపనవిముఖో వనం గతోఽహం
సద్రామాగమనపరో స్మ్యహం కృతార్థః. ౮౩

ఉద్దామాశు భరత మాజిమేత్య గోష్టీ
జాతం సద్వర మదథ త్సహోదరం సః,
భక్ష్యై ర్వాశ్రమగత మాత్మనః పదార్థైః
భూయః సంస్కృత మకరో ద్వనే తపస్వీ. ౮౪

ప్రాప్తేన ప్రమదవనే పరం మహాత్మా
సర్వజ్ఞః సరతి ఫలాప్తిజం స మేన,
యోగేశః పరమబలోత్కరేణ సద్యో
హృష్టో యం స్మ భవతి తత్ప్రసాదకర్తా. ౮౫

శ్రీరామం సరఘువరః తపస్వివాచో
దృశ్యం సాదరమభితో ఽథ మార్గమాణః,
ఆరామం పరమబలోత్కరో గతో ఽభూత్
కాంతారం ఘనతరచిత్రకూటశైలం. ౮౬

గోపీనాయకగ మేత్య శాజిరాస్రం
రామాదర్శనజశుచే త్యువాచ వాచం,
యుష్మాభి ర్వటకతల మదర్శి వాసకామో
రామో వో వకులరసాలతాలతాల. ౮౭

గోప్య స్తా రురుదు రలం వనే చ ముగ్ధా
రామం గామితి పురతః స్థితో యథోచుః
దృశ్యంతాం రఘువర విక్లవా జనా స్తే
సర్వేశం దిశిదిశి హా విచిన్వతే త్వాం. ౮౮

అగస్త్యాశ్రమ ముషితం పరం నగాంతే
కాంతారే ద్విజనివహం స లక్ష్మణో నిరీక్ష్య,
రామం స్వం దధురిసదారమారతం వా
గోప్యో థో ఝటితి సమాలవీహితో ఽథ. ౮౯

త్వం నామ స్వజనపదం ప్రభో ఽథ వా స్వే
యుక్తా వా యమిహ వనే వసేమ యాతాః,
తంవాదాశరథ ఇత్యువాచ వాచం
యోగ్యా త్సారఘువర మంగనాయుతం సః. ౯౦

స్వాధీనం సభరతతత్తో ముదో ఽజ తాతం
తం బుధ్వా సురక్షిత ఆస్థిత స్తతో ఽభూత్,
ప్రాప్తాద్యం ఘనసురతే పరశ్రియాన్యత్
రామో ఽంతే తనుసముదాయ ఆపగాయాః. ౯౧

నానాక్రీడే ఽథ గోత్రే సతి చిర మభితః చిత్రకూటే సమోవా
రామస్యాంతే ప్రశస్త ద్విజనికరయుజః స్థాతుకామా నికామం,
ఆస న్నన్యోన్య మాగ్యా ఘనతరరతయః సర్వధాన్నే చ పానే
పుత్రే మిత్రే ధనే వా దుహితరి చ వనే నిస్పృహా హా స్తకాంతాః.

ఆగంతాస్మి వనే వసన్ నరనతః ప్రాప్య ప్రజాః పూర్వవత్
స్వస్థానం భరతాంగనా దరిహి గుర్వాజ్ఞా విధీవ్యాద్య సః
ఇత్యుక్త్వా వికలా స్తదాశు భరతం నిన్యే పున స్తోపికాత్
పశ్యన్ స్వస్యసుపాదుకే వల మహో హృద్యో వనే గోపజః. ౯౩

శ్రీరామః ససుపాదుకేన రహితో ఽనుజ్ఞాం స్వకేనోద్వహన్
తం నత్వాపి పురోహితేన సహితః తస్యాగమార్థీ పునః
కాంతారా త్సహసోదరో ఽథ భరతో హీనో ముదో నిర్గతో
నందిగ్రామ మగా దువాసచ పురే సర్వేచ గోపీజనః. ౯౪

యో రాజత్యనసూయయా సహ మహానందో గుణ స్తుల్యయా
పార్వత్యా స్మయశోదయా పరియుతో గోత్రాస్పదేయో పితా
ఆభీరాంశ్చ సదంపకా సధివస న్నత్రేరితో భక్తిమాన్
భ్రాత్రాద్యాద్యాగమసంకథాథపురతో రామోఽగమన్మందిరం
ఆలోకితః స్లాఘ్వగుణః సలక్ష్మణః
భార్యాసమేతేన భృశం ముహుః స్మహుః,
కాంతాయుతే స్త్రేన తపస్వినాచ
నందేన శార్ఙ్గీ రఘునందనోఽజని. ౯౬
ముదానసూయా రఘునందనస్య
శిర స్యుపాఘ్రాయ తనుం యశోదా,
అలంచకారాథ విభూషణేన
వరేణ మాల్యేనచ చందనేన. ౯౭
సలక్ష్మణః శూరకులాగ్రగణ్యో
బృందావనం కర్తుమనాః సమేషాం,
ముదా బుధానాం మరదండకం శ్రియః
శ్రియ స్స రామః పున రధ్యువాస. ౯౮

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
చతుర్థః స్సర్గః.

రాఘవయాదవీయమ్

పంచమస్సర్గః

సత్యాం సదేవ యాత్రాయాం మమాభీరహితస్తతః
సరామః సమమానందః సూనునార్యావనం యయౌ. ౧

వనేజనాః సంతి తదా నందముఖ్యాశ్చయోగినః
ధరాత్మజేశ మానర్చుః తత్కళత్రం యథావిధి. ౨

ఆర్యాశ్రమే సరస్వత్యాః కస్యాశ్చిన్నికటే శుభే
సగోపసూను స్సమహానందో నిశి శుచిస్థితః. ౩

ధరాత్మజేశ రక్షాస్మాన్ రక్షోభ్యస్త్వం కృపానిధే
గోపాలసుత ఇత్యుక్తం స్వజనానామథాశృణోత్. ౪

వనాంతరగతం రామం శార్ఙ్గిణం లక్ష్మణం తథా
చక్రీ విరాధో వేగేన నిశాంతేఽపశ్య దాగతః. ౫

అహీనోభీమయాకృత్యా విరాధో బలినాం వరః
క్షమాభువం సమాలోక్య సమహానంద అగ్రహీత్. ౬

నితాంతభీమ మనసా సరామః పురుషోత్తమః
బభూవాభిహితః సద్యో నందే నేతి క్షమాభువా. ౭

ఇమం జనం ప్రపన్నం యం జిహ్మగో గ్రసతే సురః
అద్యాహరతి సత్తస్మాత్త్వం శార్ఙ్గిన్ రక్ష రక్ష నః ౮

బభూవ గుర్వాక్రోశస్య తదా శ్రోతా తత్రోస్వనం
రామః సమన్యు ర్బాణస్య ప్రయోక్తాహి పరద్విషి. ౯

రామ స్తతస్సను హృన్మన్యుం గతః సర్వంసహాసుతాం
ముక్త్వా న్యా తదా తూర్ణం ఆసాభీగహనో బుధః. ౧౦

పతోఘనో బాణగేన పాదే నోన్మనసా జతః?
పరో ఽజజుగోప్యేష నీతో నృహరి ణాభవత్? ౧౧

విగతాంశు ర్నిజం రూపం గాంధర్వం ప్రతిపద్య సః
నత్వే త్యువాచ వాచం తం శ్రీరామం పురతః స్థితః. ౧౨

గంధర్వసంఘే మే తుల్యః పర హైకస్తు తుంబురుః
నామా సుదర్శనో ఽద్య త్వాం దృష్టహీనేస్మి భాగ్యతః. ౧౩

సదారం భాపరం ఘర్యో జనో హాస సుసంయుతం
అశప న్మా మంగిరసం రుషా రఘువర ప్రభో. ౧౪

దశా మిమాం గతః శాపా దస్మి న్నేతి తదీరితః
త్వాం యదా నృహరి ర్హన్తా శాపముక్తి ర్భవే త్తదా. ౧౫

పశ్య త్వయా కృతార్థం మాదరం భో స్వతనుం నయ
శ్రీరా మాత్యంత మధునా శరభంగాశ్రమం యయౌ. ౧౬

ఇత్యుక్త్వా మంత్ర్య చానమ్య గంధర్వస్స్వపదం యయౌ
స చక్రీ దరగంతారం రామోఽపి ప్రకటం యయౌ. ౧౭

విలోకయతి గోసంఖ్యజనే సతి సవిస్మయం
క్షమాభువం స దైత్యారి స్సమహానంద మవ్రజత్. ౧౮

ఆ సాభీరాశ్రితో దృష్ట్వా శరభంగం సవిస్మయః
సవ్రజే సమహానందో దారైశ్చ సహ సూనునా. ౧౯

తరసా శరభంగం గాం నేతు ముక్త్వా మహిద్విషం
దృష్ట్వాభీరవితానో థ లేభే స మహితం యుధమ్. ౨౦

స తదా శరభంగేన వసుదేవ తనూద్భవః
సముదాయేన గోరక్షాం సుఖం కర్తా సుసత్కృతః. ౨౧

ధరాజనః పరిత్యక్తవిగ్రహః సహిత స్సుఖం
తదా తపస్వీ గోస్థానే కృష్ణవర్త్మగతః స్థితః. ౨౨

గోపకన్యాగతో రామః శార్ఙ్గీ చాప్యథ లక్ష్మణః
అభీత్యప్రతికర్తా సుగుణ శల్యాభితో వనం. ౨౩

అథ మహాత్మభూ రామో లక్ష్మణశ్చ వనాంతరే
సుతీక్ష్ణం శంఖచూడం వా తనవః పర్యలోకయన్. ౨౪

సదంతఃకరణం సద్యః పరం సత్త్వమదోత్కరం
జహార పాపగే రాజకుమారః సనగే వనే. ౨౫

ఇతి సీతాగుణైః కాంతా న్యవదన్ నృహరి స్తదా
త్వం ముదా యోగినః పాహి వనం రాజద్విషోచితః. ౨౬

...వవాసుదేవేన సుతీక్ష్ణేన తతో రుషా
సమాదృతోత్తమాంగోపచితో రాజకుమారకః. ౨౭

శౌరిః స్వతను మాదాయ విద్యాధరశిరోమణిం
కుంభజాతం గతిం వాగా త్సహా సోదరమండలః. ౨౮

స చాపరత్నం నార్యాల్యాం ముదా సచ్ఛరదిరతః
విలోకయత్యాం రామాయ యోగే శాస్త్రమతో దదౌ. ౨౯
అవక్ సరామో గా స్పర్శా స్తత శ్శార్ఙ్ మఘాయుతః
సలక్ష్మణో వనా త్తస్మా ద్వే గ్యాజ్ఞాకలితో యవరా. ౩౦
సరామంచ వటాదేశో భూ గ్గోదాసహితః సరః
మహాఘోషో విభీష్యక్తో ధధ న్నృహరిణా శ్రితః. ౩౧
సద్యో జనో భూద్య...స్వతః పక్షిగురుప్రియః
సంపాతిసోదరం రామః సహసా వనతం స్మ తమ్. ౩౨
తతోఽరిష్ట మభిప్రాప్తం సఘోషం గోపనందనః
యేనేవింహి నవశ్రేష్ఠం సమహాగోసమాకృతిం. ౩౩
దీర్ఘదేహం గురుపరం నృహరిం సవృషంతు గం
అనూరుభూతం సంపాప్తపప్రిమదం నీచవాయసః. ౩౪
విదితోపచితః సద్యః కర్బురో ఘనమర్త్యగే
సుహృ(ద)ద్ధ్వన దస్య శ్రీరామేణ భవతి స్మ తం. ౩౫
స సముత్కం సమహితం ప్రజాపతిసుత స్తతః
ఆగత్యాత్మన ఇత్యూచే తపస్వీ పత్రిణం వచః. ౩౬
లక్ష్మణం పరమాత్మానం రామం త్వం విద్ధి సాంప్రతం
జితద్విషత్వం క్తిరథ వసుదేవ సుతౌ ప్రభూ. ౩౭
గోపస్య విదితాం ఆప్త జనకస్య సుతాం వధూమ్
స్యనో లేహ్యాధు నావాభ్యాం విరాధం రాక్షసం హతం. ౩౮

అన్యోన్యసదృశౌ విద్ధి త్వం స దాశరథీవరౌ
శత్రుఘ్నభరతౌ వద్య సదానందపురం గతౌ. ౩౯

కక్రే తపస్వివాచోఽయం పరం ప్రసిత మాత్మని
స నారీం పసుదేవం సత్వాశౌన్త్రైః విమత స్త్రతః. ౪౦

లోకేశసూను స్తదలం నిర్మాయ పరమాత్మనః
అభిగోదంభరహితః తతో ధామాధ్యువాస తత్. ౪౧

రాక్షసీ యా శూర్పముఖనఖా తాఖ్యాం మితా సతాం
ఆహూతా వాహినీరాజం కృదసత్కం సమాప సా. ౪౨

నే త్యూచే తం సదంతం నో భర్తా భవమితే హితా
సమంతతోఽహం తేప్వర్థం కరిష్యే దుష్కరం వద. ౪౩

సురాంసురా ముగ్రరూపాం కామం కామం గతాం స్వతః
సతాంసతాం తతో భర్తో వాథవాథ మితి స్ఫుటమ్. ౪౪

అహం హిసకలత్రోఽస్మి లక్ష్మణం సుమనోహరే
ముదో రామం వ్రజగతం పరం తదనుజం స్వతః. ౪౫

అగ్రే సుమిత్రాత్మజస్య యస్స తస్థౌ తథే త్యసౌ
స్మయిత్వైనాం సువినయాం సాధికం సోఽబ్రవీత్పునః. ౪౬

సదా సభూతో హీనోఽస్మి ప్రియా మే చే ద్భవ స్థలం
త్వం మే క్షమాభువః కుర్యాః తదాకాంతా మగాః క్రియాః. ౪౭

సాకర్ణనాసహరణా లక్ష్మణేన గతా ముదః
వాచో రామ స్సతస్యాసౌ గోపజాతాం తధీ రభూత్. ౪౮

అథే త్యన్యో జనస్థానం స్వం వృత్తం జగదే ముదా
శూరః సమస్తం రామానుమహోద్యతయా యయా. ౪౯

తదా......క్వాస్య ముగ్రసేనాత్మజః ఖరః
సముదాయం రామహత్యై ప్రేషయామాస రాక్షసం. ౫౦

జఘాన బల మాయాంతం శ్రీరామోఽపీతి రాక్షసం
అధిఘోషం భ్రాతరి స్వే నైదేహ్యా అవనే స్థితే. ౫౧

సృహారే త్వాత్త మాకర్ణ్య విద్విషోఽను జయోదితం
నారదః పర (మి) త్యూచే ఖరో దూషణ ముస్మనాః. ౫౨

అధునా శుభవాక్ యుద్ధే సమాజ మహితం రుషా
రాక్షసానాం నిహంతి స్మ గత్వా పశ్యామి తం జలం. ౫౩

ఉత్త్వాస నారదో భావ్యం వృత్తం సర్వం సముద్గతః
వనే కల్యున్ముఖో భూత్వా భర్త్తా సురరిపుర్గవాం. ౫౪

వనేఽథ చోరా ఆభీరాః కేచి ద్ధృత్వా యుతాః పరే
అ...రూపాగతాః సర్వే ఖర మాస న్మహోవనం. ౫౫

ఆభీరాత్మా వనీవ్యోమా సురోధో వాహరన్ రుషా
జన్యాహన్త్రా సచక్రే నుద్గోసంఖ్యాహో దరీస్థితాన్. ౫౬

గోసంఖ్యజనహర్త్తారం నిశ్చికా యాసురం ఖరం
సృహారి శ్చానుహత్య జ్ఞన్యో న్ముఖో స్థాభూ త్స్వతో వనే. ౫౭

అధికందరతో ఘోషం నిర్గతా యోగినో జనాః
సగయుక్తం ధామ పరం యయూ రామాన్వితా స్తదా. ౫౮

సమహోముష్టికముఖనిజా యాత్రజనం తథా
వచః కఠోరమిత్యాహ శూరసేనాధిపః ఖరః. ౫౯

వాసుదేవో యయాయాంతౌ జయఘోషం గతౌరిపూ
సుమనోహారముల్లాసే పశ్యంతు నిఖిలా జనాః. ౬౦

కరీ కువలయాపీడో హంతు కంజనవాన్ మమ
జయామితా వన్యధారీ జన్యభూధ్యారమాశ్రితః. ౬౧

సమంచ చక్ర ముదితం అభితో యుద్ధమేదినీం
త్వం మేకురు ప్రావికలం బోవిధే యోర్హ్వాసేహ సః. ౬౨

సద్ధనుత్యాగ మారభ్య జన్యం తన్మి పరం పశుమ్
విశసత్వ మహం హోతా రంజయేయం మనస్సురమ్. ౬౩

సమస్తసచివస్తోమే స్వకార్యకరణోద్యమే
తదాక్రూర మితి ప్రోచే దూషణం సఖరో గిరం. ౬౪

గచ్ఛ త్వ మాప్తః సహసా సుమనోరథ మానఘ
రామం తద్భ్రాతరం హన్మి సుధనుస్మ వనేఽప్యహం. ౬౫

గోపం సచ సుదేవం భో రుగ్రసేనం సదేవకం
రుషా హంతాస్మి చైకేన బాణేన సహితో ఽ ప్యయం. ౬౬

నిరాధికంసేనాధీశా నిదానీం తం ముదా ఖరః
రథం గతస్తదా క్రుద్ధో యయౌ గోపసుతాస్పదం. ౬౭

తస్మిన్ కాలే సజ్జనానాం మధురాధిపతిః ఖరః
విలోక్య దుర్నిమిత్తాని స్వజనా నాహ గా మితి. ౬౮

స చింతయా మ్యాసౌ శౌర్యా దుత్పాతా న్ఖరా నిశాచరాః
హన్యాం హ్యాయం లోకపాలా న్భిం పున ర్వసుదేవజః. కిం
కదా కరిష్యేఽపచితిం శ్రీరామ ఇతి చింతయన్
మార్గే ఖరో వనేఽక్రూరో దదర్శ నృహరిం పరం. ౨౦

పరం గిరిం గతే సూనా విదేహాత్మజయా సహ
ప్రాప్తం రామో రుషా క్రూరం దద ర్శాథ హితం పరం. ౨౧

స్వరేణ సమహానందో ద్విషా సన్నమథాంతభాక్
చక్రేఽక్రూరం బలం ప్రాప్తః పశ్చా దపచితిం గతం. ౨౨

తం పశ్యన్ రామ మక్రూరం దైవం వాహా ఘనాన్వితః
విమానం గతవా నేవం గోపో నంద స్తదాహ సః. ౨౩

ఖర శ్రీ త్సద్దాశరథి జవేనసహితో ముదః
ఉగ్రసేనాత్మజో హంత జీవితం నః కుతో భవేత్. ౨౪

శార్ఙ్గిణం సబలం యుక్తం విబుధో విబుధద్విషం
ఇత్థం తదా ఖరం ప్రోచేఽ క్రూరో రఘువరో వచః. ౨౫

సహోదరీత స్స్వానిష్టం నారదోక్తేః సమాగతః
సమాధికంసో విద్వద్భిః సంస్థితోఽంగ జవే రతః. ౨౬

మూర్తే యశోరాశిరివ భూమిలోకే సతా మితి
తదాక్రూరో వచః ప్రోచే ఖర స్తం నృహరిం పరం. ౨౭

శ్రీరామ మానయ భవేః సంవిసంస్థో బలేన మే
ఇత్యాహ మాతుల స్తేమాశు భవాం స్త్వం తదా వ్రజ. ౨౮

మధురాం ప్రస్థితోఽగ్నిర్వా సరామో నృహరీ రుషా
మూర్తాం తమస్తతిమివ వాహినీ మసితా మగాత్. ౭౯

అధికార్తస్వరాగోఽసత్రియోఽఽహ వచనం తదా
సరః పరస్పరం ముగ్ధా యోగిన్యో స్యవద న్నితి. ౮౦

శ్రీరామం నైన మనయః త్వరథామబలం ఖరః
మహాక్రూరః పునా రామం ద్రక్ష్యామ స్తం వయం ననా. ౮౧

వనదేశే ఖరః ప్రాప్తః తదాక్రూరః స వాహినీం
దృష్టరామానంతరూప స్యాశ్చర్యో ఽభూ న్మహాదరాత్. ౮౨

ఖీరో రఘూత్తమశరనిమగ్న స్స తదా ఖరః
స్తుతాత్మమహిమా ముంచత్ అభిరామం ముహుః శరమ్. ౮౩

సబలిధ్వంసినా క్రూరో దూషణేన బలేన చ
అభిరామం సమారుహ్య సమం రథవరం యయౌ. ౮౪

సద్గోజనో దూషణస్య హన్తా క్రూరో ఘనై ర్వృతైః
తదాదరే సన్మార్గే సరామో ఽథ దదృశే స్థితైః. ౮౫

జనై ర్వనే క్రూరబలశార్ఙ్గిగో ఽథ మహారథః
దృష్టో ఽభిరామ మాగచ్ఛం త్రిశిరా ఇవ పక్ష్యగః. ౮౬

దివం వాసవసంయుక్తాం మధురాం విదితో ఽథసః
రామేణ శార్ఙ్గిణా మాయియా లేభే ఽక్రూరో ఽపి సత్వరం. ౮౭

ఏకో ఽమరో బుధ స్సద్యో రామవృత్త మవేదయత్
ఖరాయ రాజ్ఞే సర్వం స స్వతో జన్యే ఖరో ఽప్యభూత్. ౮౮

సమహారజకం కృష్ణో విదావంకరపం ఖరం
బలం జన్యేపవానో ఽస్థి జఘాన నృహారిః స్థితః. ౮౯

సుదామనా మానహితః సరామం శార్ఙ్గిణం ముదా.
యోగ్యత్కరో ఽప్యపూజ ద్దాం తదాసే మితి చాబ్రవీత్. ౯౦

అ ద్యాగతో స్యముం దేశం మద్భాగ్యేన కృపానిధే
కృతార్థో ఽస్మి పరం మన్యే త్వాం ఖరాసురఘాతినం. ౯౧

మాలాకారం సోదరం శ్రీరామం ప్రాప్తే ముదం నయన్
తతో జనాను సుగుణాం రమణీ మివ మాలికాం. ౯౨

అకంపనోఽపి లంకాం తాం సమహారాజవీధికాం
ఏకో ఽజ న్యచ్యుతో దేవో ముదా ఽజన్యలఘు ర్గతః. ౯౩

ఆగతా న్సుమనోయుక్తో భియా సద్యో జనో హితః
ఉగ్రసేనాత్మజం వాక్యం ఇత్యూచే లఘు రావణమ్. ౯౪

హాగత స్సదశాదేవ జవానాం గోపజో వదేత్
సహస్రాణ్యపి చత్వారి రంగకారం ఖరం తవ. ౯౫

శార్ఙ్గిణో ఽరేః సమా రామస్య పుర స్తే న మాయసాః
తస్యాస్యచ జనస్థానే సతో హంతా తతో రుషా. ౯౬

అనుష్టుభః కవి రివ బహ్వీ ర్మాయా ద్రుతం సృజన్
మందోదరీశో ఽభిహితః క్షణం కంసో గత స్తదా. ౯౭

త్రివక్రాం సద్గంధధాత్రీం స్వసార మహితో ముదా
యుక్తాం దదర్శ జగతాం తదా మంధోదరీపతిః. ౯౮

కథితాత్మకథా కుబ్జా సురీత్యాఖ్యా సహోదరం
మహాగంధంచ సామర్థ్యం పరం బల మథానయత్. ౯౯

శార్ఙ్గీ శత్రు మథోద్యుక్తః చక్రే దేవో ముదాన్వితాం
వామానామామాయపి తదా ప్రాక్ ఘ్నుంతా పాణినా స్పృశన్.

త్వం భో రక్షోహర పగం తతో విహర వామయా
ముదా శ్రీమ ద్గృహం ప్రాప్య నేత్యూచే తం జనార్దనమ్. ౧౦౧

ఏష్యా మ్యాయే పుర మదోఽస్మి హితో కృతార్థః
ప్రోచేతితాం రథగతః సబలోఽథ శార్ఙ్గీ,
మారీచ ధామ సహసా సహకిన్న రాఘం
ఏకో ఽధికం సమహితం సుమనఃపరోఽ గాత్. ౧౦౨

త్వం సార్థకృ న్మే సుమనో హరేయం
రామాంగనా మాశు భవే త్సహాయః,
పశ్యాస్మి హన్తా ద్విషతః స్తత స్త్వాం
మారీచ మాహేతి బలం గిరం సః. ౧౦౩

నవైర మన్యేన......మత్త్వయా
రఘుప్రవీరేణ తదేతి వారితః,
స సర్వథా పుణ్యజనేన రావణః
తతోధనుస్థాన మభూ దితో రుషః. ౧౦౪

మహాధనుర్భంగకరః పరస్య
తమగ్రసేనాత్మభువో బభూవ
రుషా సమారీచయుతోఽభిరామః
స్థానం గతః పుణ్యజనాధి పోఽయం. ౧౦౫

కుర్వ న్పరా నివ మృగా నఖిలా న్స్మరేంద్ర
శ్రీరామపేష సదరామథ రామధామ్ని
పశ్య న్దిశః కిల స పుణ్యజనో విశాంతే
మందోదరీవరగిరా పురత శ్చచార. ౧౦౬

తమ వేక్ష్య తదా విదేహకన్యా
మహితా గా మవద న్ముదేతి కాంతం
సదృశం సహసా హరే రిమం హే
సుమతే రంజన మద్య పశ్య రామమ్. ౧౦౭

సంపశ్యన్ దుర్నిమిత్తా న్యపి నిజతనుసంరక్షణే దక్ష మారాత్
ఆదిశ్య స్వం బలం సోదరమహనిచయై రుగ్రనానాశరాణాం,
మానీభోబార్న్నమోదో మృగమిషమృగయా రామ మానేతు
కామో
వేగా దంతం నితాంతం స్వభువ ముపగతం భూరి మంచస్థితో
ఽభూత్. ౧౦౮

రంగద్వారగతః స్వతో నృహరిణా నిఘ్నః సుపర్ణాకృతిః
సారం గోబహుధా గతః కువలయాపీడోఘువాట్టస్థితే,
గోపే పశ్యతి చాశుగేన నిహతో హాల క్ష్మణౌత్యాశరో
రామధ్యానకరో మమార విస్మృతాస్యామిలితాక్షోఽభవత్.

దృష్ట్వా సమం నాగవరస్య దేహం
భీమం పలాశస్య తదా తదీయం,
హంతా దరీవిస్మితమానసాఽశ్రీ
రామా బలాభ్యర్ణ మయం యయౌ సః. ౧౧౦

ఇది శ్రీ వింజమూరి కృష్ణసూరిసూనోః గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీ పదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
పంచమ స్సర్గః.

రాఘవయాదవీయమ్

షష్ఠస్సర్గః

రఘువీరపరిగ్రహే మహర్షిః
రుషిత స్స్వాహిత మేవ సాధికంసః,
వినతాత్మముఖ శ్చిరేణ తూష్ణీ
మథహో లక్ష్మణనిస్స్వనం నిశమ్య. ౧

అధునా వ్రజవీర వాసుదేవం
రఘురామం పరమం త మానయ త్వం,
గుహలక్ష్మణ ముక్తవాం స్తదానీ
మితి చాణూరహితం వచో ముదా. ౨

అయి రామ మితో ఽనురాగితాం త్వం
మయి వా ద్వ్యాహిత మావ్రజే రథారిం,
ఇతి తత్కువచో నిశమ్య మల్ల
స్స రుషా యా త్యథ లక్ష్మణ స్సకర్తా. ౩

సమవిగ్రహ ఏత్య శార్ఙ్గిణాజ్ఞో
రఘువీరస్య స భోజవంశజస్య,
సమయే లఘు రావణేన తస్మి
అథ చాణూరహితో హృతో ముదాసీత్. ౪

అబలాః పరమాతులస్య శత్రోః
అసుర స్యాభ్యుషితా నితాంత మారాత్,
అవద న్మహితా గుణేన సీతా
గిర మేవం సమయే సమన్యు తస్మిన్. ౫

పరిగృహ్య రుషోద్గతో గతోఽమా
సమహాముష్టిక ఆబలోఽపి బాలః,
అవసంకురుతే సరామరామా
జనిహా లక్ష్మణ రుగ్యుతో జనోఽయం. ౬

హృతభూమిసుతం భయేన హీనం
తరసా మల్ల ముపాగతం విలోక్య,
అసురం విజగీష యోక్త్రవాం స్త్రం
సబలో గా మితి పక్ష్యనూరుజాతః. ౭

అభిరామవధూ మివాచ్ఛకీర్తిం
పరిగృహ్య క్వను యాసి తిష్ఠ మేఽగ్రే,
విగతాసు మరే కరో మ్యహం త్వాం
మమ పశ్యాజిహతస్య సార మస్య. ౮

అభికంసఖలస్య సోదరస్య
ప్రిసభం పక్ష్యభవ ద్విభీషణస్య,
ప్రిహృతః సహసా గతోఽంగమర్దః
కుటిలేనాపి బలీ జవేన తేన. ౯

స రుషా స్వవశోద్యతం సురారిం
సహసా మాతుల ముత్పతన్ బంభంజ,
అథ తద్విదితో ముదా సచాసౌ
సహితో యుద్ధతలే చ్యుతో వినేశా. ౧౦

అహహా ప్రియహా మహీపతే హా
రమణాలోకయ దుర్దశాం భజే మాం,
అము మిత్యథ రామ మంగనా గా
మగద న్నామ మమాధికం సమాస్తాం. ౧౧

అఖిలే జనినిష్ఠితే తపస్వి
న్యరు హాహేతి జనే వద త్యథారాత్,
నృహరిః మధురాం సదధ్యగః స్వాం
సపురీం ప్రాప్తుమనా పురాసురోరం. ౧౨

రఘువీరపరిగ్రహోఽంబరాంతే
స్థిత మాధాయ బభూవ భూషణౌఘమ్,
ఘనగోత్ర మిదం సుమా న్యథో ని
శ్శతమన్యు ర్లఘు పంచవానరౌఘమ్. ౧౩

నితరా మబలాన్వితేన తస్మిన్
సమయే మర్త్యపరేణ హర్షభాజా,
ఇతి శూరకులోత్తమేన సర్వం
శ్రుత మాసీ ద్వచనం క్షమాత్మజోక్తం. ౧౪

జనకాత్మభువం మహోదరో యాం
జనవర్యో వవధా త్వరం పరస్య,
అయి బాలతయా మయా కృతార్చా
న చ తే యత్సకలం క్షమస్వ తత్త్వమ్. ౧౫

పర మానకదుందుభిం రిపు స్త్వా
మసుహృ ద్రావణ ఉత్సుకః స నీత్వా,
సహసారిపరిగ్రహం గతం స్వం
బలిహా శోకవనం తత శ్చకార. ౧౬

అహితాగతిశంక యోగ్రసేనం
మధురాయాశపురోదితి ప్రజాః,
రఘునాథ పరిగ్రహస్య రక్ష
స్సముదాయం పరిపాలకం చకార. ౧౭

ఇతి వాచ మవోచ దుగ్రసేనం
ముదితో దైత్యసుతాయుతం స శార్ఙ్గీ,
రఘువర్య పరిగ్రహం కురు త్వం
లఘుమయ్యర్థతరం సువస్తుదానాత్. ౧౮

పర మాశ్రిత గోప్రజాకువార్తః
పరమారీచ జయా సహోదరేణ,
తరసా తనుదర్శనోత్సుకో ఽయం
తరసా సీత్సహితో ముదా స రామః. ౧౯

స తదాక్షీ ఉభే వ్యస్రౌ దధానః
పరమాత్మావనతో ఽశ్రుబిందుపూర్ణే,
శనకైః ప్రమదాయుతః ప్రపశ్యన్
అభితో సంద ఇతో ఽజని స్వధామ. ౨౦

ఇతి గోపసుతః స్వధామ గత్వా
వచ ఊచే వికలో విలోక్య శూన్యం,
వద హాస్త కదాస్మి భో విభో శ్రీ
నరరామాననదర్శనం కరిష్యే. ౨౧

ప్రమదారహితం గృహాదితస్తం
సమయే మన్యుకలం పురోహితస్త్వం,
అపి శూరకులోచితం నృసింహం
తరసా సత్కరణం నినాయ రామం. ౨౨

తరసా తనువిప్రయోగ్యనేకాః
ససమోదా దపహస్తతత్స్వగాగాః,
నిజసూను యుగాసమో హితో యో
వసుదేవో రఘునంద నందనః ప్రపశ్యన్. ౨౩

పరమాగమజాలకం ప్రకామా
స్థిత మధ్యేతుమనా స్తతో విచిన్వన్,
సుతనుం పరితో జవేన శార్ఙ్గీ
సహసాందీపనిజాసనే వినేశే. ౨౪

సతి శార్ఙ్గిణి సన్నిధావతీతా
ఖిలసత్త్రే రఘునందనే స్వతోఽస్మిన్,
సబలే పరమే హితౌఘదానో
రచిత స్తే గురు రాహ లక్ష్మణస్తమ్. ౨౭

అహితో నను కశ్చన ప్రభాసం
జనకాపత్య మితో జహార యోవా,
పరిశమక్రమ మాహ రామ తద్వి
ధృతి మేత త్ప్రభజేత మా నికామం. ౨౮

నృహరి ర్గురుచోదితో మహాద్రిం
వచ ఇత్యాహ తదా శుగబ్ధి మేత్య,
సహి కశ్చి దయే వ్యలోకయ స్త్వం
వనధే చాశు విదేహగుర్వపత్యం. ౨౯

అథ శార్ఙ్గిణ మున్మనా బలాఢ్యం
గత మాదాయ రఘూత్తమః సమీపం,
బహుమానన మేత మాత్మనః సో
దర మాహాస్మ వచో నదీన ఏవం. ౩౦

శుభినుః పంచజనోభికో వ్యహార్షీత్
పరమవ్యేత్య విదేహగుర్వపత్యాం,
సుమనోహర సత్యజా నికామం
ఘనమన్యా నిజజీవనేఽహితం తత్. ౩౧

అథ సంయమి నీతి సంయుతేన
పరిగతేనాయి వనాంతరం పరేణ,
ఖరదేన తదాత్మజం ప్రమాతా
దర మప్రాప్త గురుక్షమాత్మజేన. ౩౦

కృతదారరసః స మార్గమాణః
తత ఆదాయ నయ న్మదో బలాఢ్యః,
హారితో గురుసూను మేత్య పశ్యన్
గురు మానీత మగాత్ క్షమాభృదీశః. ౩౧

మధురాం గురుదక్షిణాం ప్రదితో
వితర త్య ప్యతదాయతిప్రవాహం,
సుతనుం సహసోదరే ఽత్ర తా మా
గతవాన్ పుణ్యజనః ప్రమోదయుక్తం. ౩౨

మధురాదరణీ ప్రజా ముదా కం
పరమాశోకవనీ మథ ప్రవిష్టం,
స్వవిలోకనసాదరాంతరంగం
దితిజారాతి మలోకయ న్నితాంతం. ౩౩

సతి శృణ్వతి సాదరో హితో ఽథో
బలభద్రే సుహృదం పురో వసన్తమ్,
గత ముద్ధవ మున్మనా స్స కీర్తిం
గిర మాహేతి విదేహగోపజన్మా. ౩౪

స్నపితో గురుజం హరే ర్నమ త్వం
పరమానంద మియాః సమాస్యవాగ్భ్యః,
సహ దృశ్యతరా స్త్వయా స నానా
తనుబృందావన మేత్య మిత్రగోత్రాః. ౩౫

అభితో విబుధో ముదాగతం వా
వచ సావ్యాధి మథాపకీర్తియుక్తః,
అభిరామ పరిగ్రహం హనూమా
సధికో ధర్మ ఇవ స్థితః సనందః. ౩౬

అభిరామకళత్ర ముద్ధత స్త
త్కృతమానో విబుధ స్తదా సనందం,
అభిరామగిరః ప్రభాషమాణో
గురు తద్రూప మవేక్ష్య విస్మితోఽభూత్. ౩౭

స విలోకయతిస్మ సాదరం తాం
గుణయోగిన్యపి శుద్ధలక్షణా యా,
వనితా రఘునందనాగమాత్కా
రహితో మోద గుణా వ్యపేక్ష మాసీత్. ౩౮

అసమాంసపదా పురోజ్వలశ్రీ
రురువృత్తాళిషు నందినీ సుహృద్యా,
అభవ త్పరమజ్ఞ మచ్యుత స్త్వమ్
సహ సాలోక్య తదాదరాన్వితా సా. ౩౯

విధురా మధికం ముహు స్స్మరంతీ
మపి రామానుజ పాదరేణ రాణం,
స తదా సుమనోవధూవృతాం గాం
ఇతి సీతాం సుగుణై రవ గ్యశోదా. ౪౦

బహుదైత్యజనాంతికోఽపి సద్యో
మదహీనః సహసోదర స్సరామః,
అయి నాశ ముపైతి మహ్య మాజ్ఞాం
కరవా ణ్యాదిశ మాధవం భజేతం. ౪౧

ఘనదోషసదోఽష్టకష్టహీనా
స్వజనస్థాన మథోద్భవం సమాయాః,
రిపునాశ మభివ్రజంతి రామా
హితవాచో విబుధాః స్మ వేగయుక్తాః. ౪౨

బహుమానిన ముద్ధవం పరం తం
నిఖిలాభీరజనస్థితం సనందం,
సమహో ననఘాసమంతతో గా
మితి కృత్వా హ విదేహనందినీ స్మ. ౪౩

ససుహృ త్త్వవ విద్విషః ప్రహర్తా
స సుఖం కింపురుషోత్తమః స్వభర్తా,
అధితిష్ఠతి గాం గతః స్మ రామో
మధురాం నామ పురా పురీ మయోధ్యాం ౪౪

పరనార్యవరోధకం ప్రజంతం
విభి తత్రత్య మశేష ముద్భవ స్త్వం,
అథ పుణ్యజనౌఘ ముక్తి మేవం
స మహానంద ఉవాచ విశ్రవోభూః. ౭౫

స్వవశం కురు మానసం గతం స
జ్జనకాపత్య మతీవ ధామ తేజః,
అధునాయి భజే తవేశ్వర స్త
త్వరరక్షస్సనుదాయ ముత్ప్రికాశః. ౭౬

బత గోభువ మాశు సోదరం స్వా
హితమారీచ సుహృ త్తథా ప్రజంతం,
ప్రవిహాయ పరం మహాముదంత
...వ్యాధి రగా త్సరాఘవోఽయం. ౭౭

స్పృహారే ర్వరగోపికావచో యం
సయశో దేశ ఉపేత్య సర్వ ముక్తం,
అథ లక్ష్మణ ఉద్ధతో మహాము
ద్యగనన్తాత్మజయా సమః శసంస. ౭౮

గిర మేవ నిశమ్య సోదరం త్వాం
పరహాహాకృతియు జ్మనోవికారీ,
సదరిష్టకథాపరం నృసింహోఽ
వగత స్స్వం స్వ మతః పున స్త మేవం. ౭౯

శృణు గోపసుతో మదాజ్ఞ యాజ్ఞో
గన యోక్త్రం సయశోగ యాధిశృణ్వాన్,
అధునా శుభ దాను కిం న్న శేత్యో
హితయాస్తే సమనా వ్రజే దరం మే. ౧౦

వయ తే వనతో గతః స కాష్ఠాం
మనసా నంద మనుస్మరన్ ప్రపశ్యన్,
సహాసోదరఉద్భవం సపూర్వాం
సహ సైరంధ్ర్యుటజం తతో నృసింహః. ౧౧

వనితా ముటజే నిరీక్షమాణః
స తదాలింగ్య ముదోయ మేత్య తూర్ణం,
రతిమా నధికం సురారిహంతా
ఘనశయ్యాధిగతో బభూవ తస్యాం. ౧౨

ఉటజం ప్రియయా...యువత్యా
స తదాజ్ఞోఽధివసం శ్చిరాయ తస్యాః,
అభితో ముదిత స్తథా సమార్గం
నరసింహో దధ దంగరాగ మేషః ౧౩

అభితో రఘునందన స్సుత స్యాః
పరమాత్మానుగమార్గణస్య కర్తా,
సహితో నిజసోదరేణ సాకం
పరమాక్రూర మవాప ధామ శార్ఙ్గీ. ౧౪

స తదా ఽనువిప్రయోగగామీ
స త మత్స్యోత్కటవహా ముదా సమేత్య,
ఉపవిశ్య గతో ఽంతికం సుమిత్రా
త్మజ మక్రూర ముదాహ వాచ మేవం ౫౫

గురుహాస్తిపురం పరామృశ త్వం
వ్రజ హాశ్వాసయ నోగతే ఽథ తాతే,
సహమాత్రనుజం భృశం సశోకం
నను బాలం భరతం చ ధర్మరాజం. ౫౬

లఘుమధ్యసహాయగాం పరాం గాం
భజతి భ్రాతరి తత్పరప్రజాభ్యః,
అధునాహహా వర్తతే హింత స్మా
ధృతరాష్ట్రే భరతో ముదః ససూనుం. ౫౭

వచనం శృణు మే పలాయితో ఽహం
నివస న్నత్ర బలే తవాగమార్థీ,
నగరాదపి మాత్రజ ప్రజానాం
నను విద్వాన్ కుశలాని నోవస త్వం. ౫౮

అథ హాస్తిపురం రఘూద్వహో ఽసా
వపరాం నామ మహోవనీం బభూవ,
పహసా నితపక్షచంద్రమా వా
వికలో ఽక్రూర ఇతో నగాన్ ప్రపశ్యన్. ౫౯

ధృతరాష్ట్రి మనూనుజం స్వపశ్య
వ్విదురం శాంతనవం సుయోధనం హా,
విజయం సహదేవ మాస్త్వముత్కే
నకులం భీమ మద్వైత్య ధర్మజం తం. ౬౦

అసకృ త్పతతి బాష్పబిందుము క్త
త్సమయేఽక్రూర మముం రఘూత్తమం గాం,
ఇతి వీక్ష్య రుజా వ్రజే పృథా వా
విపరోదారమనస్క మాహ మందం. ౬౧

సకలాద్య హృతా ధరాంగజాతా
సతి నష్టే నరవర్య రావణేన,
స్వసవేధనిరోధనే న తేనా
హాహా గచ్ఛా న్యహ మీదృశీ మవస్థాం. ౬౨

అపి వేద భవన్త మద్య జంతుః
విషయాత్మా హ్యమితం చ విధ్యతే స,
సను తత్రభవాన్ సుయోధనేన
శ్లథపక్షం హరిణేన భూధరేంద్రం. ౬౩

స ముహుః సదయోదయోఽస్రధారా
ముచ మూచే పరమాత్మనో మనోజ్ఞః,
ఇతి దైన్యయుజం విలోక్య కుంతీ
మహితా జ్ఞో విహితం వచ స్తదానీం. ౬౪

అహహా సాయ మహో స్వభూపితస్రక్
అనఘా స్త్రష్టమహీసుతో భవానిం,
త్వదుదారకథా శ్రుతా మయా హో
బత దృష్టా తవ దుర్దశా దురాపా ౬౫

భవతీహ విదా సమే ప్రవృత్తే
స్వజలా భావితయా వశేదృశీ తే,
శ్రుణుదైవబలే గతే జనానాం
న విధేయం హి జగత్రయేఽస్తి కించిత్. ౬౬

బుధలోక మతో భయం వినాధో
భృశ మక్రూర మియాయ చాంత మాశు,
స్పృహారి ర్వచనం సహా సుమిత్రా
త్యజ మాహేతి విచిత్రవీర్యజాతమ్. ౬౭

ఘనశౌర్య మహేశ కుంత్యధీశో
గతవాన్గాం సదహేయ ఆప్రసన్నః,
తదనూరుసుతే యశశ్చ ధర్మోఽ
జిత ఉర్వీ ముచితాం సమాకురు త్వం. ౬౮

రఘునాయక మానతానతి స్రక్
భృశ మక్రూర మసా నిశమ్య తాం గాం,
ఉచితం కథనం తదా సుమిత్రా
త్యజ ఆహేతి విచిత్రవీర్యజాతః. ౬౯

ఉచితాం సఖితాత్మజానురక్తి
మగనోర్వ్యవిపులాం తథాస్మి కన్యాం,
కుసు తే సమయే ఽన్యథా హి కృత్యం
పురుషః కో జగదీశ్వరః శనంస. ౨౦

రఘురథ్యథవా విదగ్ధపక్ష్మి
విదితో ఽక్రూరయుతో ముదంచింతాయాం,
ప్రయయూ సవిచిత్రవీర్యజాతో ఽ
దిత ఉర్వ్యాం మధురాం సదక్షిణాం చ. ౨౧

నృహరిః సహజేన సజ్జహా యో
రసికో ఽక్రూరత ఆత్మబంధువృత్తం,
శ్రుతవా నధిధామ కర్తు మూసీ
త్సతదన్వేషణ ముత్సుక స్తతో ఽయం. ౨౨

విహితే సతి సాధికం సనాశే
ద్విషతా తస్య దదా పరిగ్రహా తౌ,
నృపజౌ స్మృతనామకా వభుతాం
పరకాంతారమితౌ జరాభువం ద్వౌ. ౨౩

ప్రబలౌ స్మ బలాగుణాస్తి రుచ్చైః
కటువాక్ ప్రాప్తిరయోముఖో న నాప్తౌ,
ముద ఆహాతు రంహసాన్వితౌ క్షితం
ఖరహృత్ప్రానుమతో జరాంగజం వా ౨౪

రమణో భవ దావయో రతో యో
ఘనకంసోఽంతేగతః స్వతో వ్రజేశః,
న తదా భవతి ధ్రువం స్వపీడా
పరిహార్యాద్య గురో ప్రకామజన్యా. ౭౫

నవృతే సదయోముఖేహకాం చి
త్సహసా కంసయుతో జరాత్మభూః స్వాన్,
అధిగమ్య చ రామసూను భగ్నాన్
పరమారణ్య మితో ముదో విశేషాన్. ౭౬

ద్విషత స్సకలాన్ నిజాన్ విజేతుం
స్పృహయా సోదరసంగత స్సదుర్గామ్,
ప్రబలో మధురాం ధను ర్దధానో
రఘువీరోఽథ మహావనీం జగామ. ౭౭

సకబంధ మివాంబుదం హఠాదా
గత మాలోక్య విధాయ శాత్రవం ప్రాక్,
క్షతబాహు మధో జఘాన కోయే
సతి రామః సబలంచ రామసూనుః. ౭౮

అబలాయుత మున్మనా విదగ్ధో
వికలం వీక్ష్య బృహద్రయోదితం తం,
ఇతి వాచ మువాచ దేవతాప్తో
రఘువీరం సదథో స దేవపూర్వః. ౭౯

నను పుణ్యజనత్వ మాగతోఽహం
పురుషః స్థూలశిరో మునీశ ఏషః,
భవతో బుధపక్షమాత్రభావో
హీన హంతాస్మి బలేన దేవతాప్తః. ౮౦

వచో నిశమ్యాథ పరోగ్రసేనో
సుతో భవ త్వం సహసా మదీయః,
మహీంభువం ప్రాప్య శ మేష్యసి త్వం
కరో త్యభీష్టం బలినాఽభియోగః. ౮౧

క్షమాభృ త్కబంధో జరాసంధ ఆసీ
ద్గతో జయ్యాలం స్వస్థలం వా తపస్వీ,
సరామోఽథ తద్బోధితః సన్ సుమిత్రో
దయాఢ్యో శబర్యాలయం ప్రాప శార్ఙ్గీ. ౮౨

సరాజరాజో బహుశః శబర్యా
ర్చితో విదాన్నైవ పరాజితోఽథ,
హరిః పున స్సద్బలయు క్స్వరీం ద్వి
డ్భయార్థ మత్యుచ్చమనాః ప్రతస్థే. ౮౩

తదాప్తసత్కాయ వనే స నారదే
రణే హితేన స్వబలాయుతేన సా,
అపాది పంపోరుసర స్యలంకృతో
రఘూత్తమో నామధు రాధికః శ్రియా. ౮౪

ఇతి శ్రీ వింజమూరి కృష్ణసూరిసూనోః గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీ పదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
షష్ఠ స్సర్గః.*

---

* అస్మిన్ కోశే సప్తమస్సర్గః నదృశ్యతే.

రా ఘ వ యా ద వీ య మ్.

అష్టమ స్సర్గః.

ఆజ్ఞాత ఏతిస్మ బలస్య సావిభా
మానోతిపాలేన భియో ఽస్య శంకినీ,
సేనా దురాపా నికటం తతాతతో
దృష్టా ఽవనీజా సహనోరుమేశితుః. ౧

అన్వీక్షమాణః కిల దక్షిణాం శ్రితా
స్తే వానరేంద్రా స్తదృశశ్చ భూదయాః,
యుక్తా బభూవు ర్ఘనయాదవం క్షమా
భూమార్గణా యాహిత ముద్ధయా ముదా. ౨

దైత్యారిమాయాత మథాత్మనః పురో
మార్గేసహాన్వో వనపః సదంగదః,
భీష్మో ఽభిగచ్ఛన్ సబలం ప్రభంజనే
దృష్ట్వా చకా రాపచితీక మప్యలం. ౩

పశ్యన్ కులీనస్య మహామహీభృతో
శుద్ధాంతర స్సైన్వ ర్ద్వివరం సహోదరః,
భీష్మస్య యాతి స్మ గజాదిభి ర్బలైః
శీఘ్రం కి మిత్యా ప్తరు గంగదో హరిః. ౪

అత్రేంద్రవంశాః కిల వృత్తమంజులాః
శ్లాఘ్యాః కవీంద్రేణ సతారయా యుతాః,
సౌవర్ణరూపేణ సపాదసంశ్రితాః
కే వానరాణాం ప్రకరాః స్థితిం గతాః. ౫

ఆశ్చర్య మాపుః కలపుష్పపాదపాన్
దృష్ట్వాపి వాపీ రమృతోపమామృతాః,
వస్త్రాని భక్ష్యాణి మణీ స్తతః పురో
దేశే విమానా న్యుది తాంశ్చ వానరాః. ౬

ఆర్యార్హణా సక్తమనాః స్వయంప్రభా
దృష్టా సహేమేష్ట సఖీయుతా ముదా,
కాంతాత్మగేహే దరయోదితాపర
స్వాంతైత్య రుక్మిణ్యసమాధ వానరైః. ౭

మూర్తాస్య లక్ష్మీ రివ మేదినీభృతో
వల్లీవ సంచారవతీచ కాంచనీ,
తారా చ్యుతా ఖాదివ చాబ్దమాలికా
హిత్వానపేద్భూతవ యాస్థితాచయా. ౮

దేహేన హేమ్నా మహ సోపహారిణీ
దివ్యాంగులీయా భవతిస్మ హారిణీ,
సుభ్రూవిలాసై ర్యువచిత్తహారిణీ
హైమాంగదామా రుచిరాంగహారిణీ.

నాప్తం మదీయాంఘ్రినఖేన సామ్యాం
అ స్మర్యత్వాచింతా మను తాం యదైతి యా,
తారా స్వనీహాసు శ్రుతక్షయచ్ఛలాత్
సాధః పతత్యేవ తదా భ్రతో ధ్రువం. ౧౦

మిత్రే సమాయాతి దినే దినే సగో
జాన్యమ్ముఖాని భ్రమరావరచ్ఛలాత్,
యత్పాదక్లప్తా మపరాజయం వ్యథా
మద్యాపి తస్మై కథయం త్యలం ధ్రువం. ౧౧

యస్యాభవాగో గమనేన నిర్గతా
హాహా వయం చారు గతప్రథాం గతాః,
ఇత్యేవ హంసా భరతస్య న ప్రియా
ఖండే ధ్రువం మానవదృష్టిగోచరాః. ౧౨

ఆస్తా ముఖే ధిక్కృతతుచ్ఛగోగో
పుచ్ఛాది సర్వప్రతిమాన వస్తుకే,
ధాతృప్రియత్నాతిశయేన నిర్మితో
జంఘే యదీయే సపరస్పరోపమే. ౧౩

సౌందర్యలేశావజితోపమాన
సద్వస్తు యా భూ రవనత్ స్మ వర్తులా,
ఆలోచనాయాంతు గతౌ బభూవతుః
సత్యాం పరం యత్కరభోపమానతామ్. ౧౪

నిర్మాయ తీరేషు ససైకతా న్యలం
యచ్ఛ్రోణిసామ్యం జ్వనితే రణచ్ఛలాత్,
మత్వా సమానస్య కృతే స్థలాంతరే
యత్నేన తాన్యేవ సృజత్యజం పునః. ౧౫

శృంగే శతావాప్తి కృతే స్వతః శతా
నందేన నిమ్నాం సరసీం ప్రసారికాం,
యస్యా విసృష్టం వరయోషితో ఽభితో ఽ
భూద్దేవరే ణాతనురశ్మిజాలకం. ౧౬

మధ్యేషు యన్మధ్య గతేషు నో గజాః
కుంభైః కుచాభ్యాం సమతాం గతా ఇతి,
మత్వా సహత్వాదివ లింగదృష్టయః
ప్రాయేణ కుంభాన్ ప్రహరంతి కుంభినాం. ౧౭

కించిచ్ఛలాః కుక్షితలే కృతస్థితేః
లావణ్యసింధో రివ వీచయో ఽంచితాః,
శైలేంద్రశాలీః స్తనయుగ్మమండల
ప్రాంతస్పృశో యద్వలయో విరేజిరే. ౧౮

యస్యా ద్వయో ర్యాన్తసరోమరాజికా
రేజే స్తనస్వర్ణ సరోజకోశయోః,
నాగేంద్రనీలోపల నిర్మితోద్గతా
నాభిహ్రదా త్సూక్ష్మతమేవ కేవలా. ౧౯

లావణ్యసింధో రివ వీచయో ఽభుః
యస్యాశ్శ్రితా యా వలయాః కిలోదరమ్,
తన్మధ్యగా నూతనరోమరాజికా
నీలాల్పశైవాలలతేవ నిష్ప్రభా. ౨౦

నూనం సమానా యదురోజ భూభృతా
వత్యంతకాఠిన్యగతౌ సకంచుకౌ,
దుష్కీర్తిభాజా వతినీలచూచుక
వ్యాజా దభూతాం సమచిత్తహృత్తయా. ౨౧

జిత్వా త్రిలోకీం మదనేన పాలితౌ
వక్షస్స్థలే ఽధఃకృతపుష్కరౌ తతః,
స్థూలౌ సమౌ తద్రణహైమభేరికా
కుంభా వివ స్మ స్ఫురతశ్చ యత్కుచౌ. ౨౨

ముంచన్తి మిత్రే ఽస్తమితే ప్రబోధకే
పద్మాని యత్పాణిజితా న్యసుక్షపం,
ప్రాలేయలేశోపధినా ధునాశు
టంకాంకణా న్నమ్రముఖా న్యపి ధ్రువం, ౨౩

సామ్యస్య యస్యా విమలా స్సదక్షిణా
వత్సా గల స్యోదర వారిభి స్స్నాతః,
నూనం గతత్వేన భవన్తి కంబవో
దేవాభిషేకే ఽధికసాధనీకృతాః. ౨౪

ఆమోదశూన్యం ఖలు బంధుజీవకం
రత్నంతు నైరస్యయు గస్థితప్రభః,
బాలప్రవాలో మధురస్తు విద్రుమో
యస్యాః స్యు రోష్ఠేన సమానితాః కిమ్. ౨౫

భాతిస్మ యద్గంధవహాః కపోల స
ల్లావణ్యనద్యోః కిల చంపకాకృతిః,
మధ్యేవిభక్తేః కృతయే వినిర్మితో
జాంబూనదః సేతు రివ స్వయంభువా. ౨౬

అస్మాదృశ స్త్రీనయనోపమా భవ
న్త్య థోపమేయా నహి యద్దృశో రతి,
దృష్ట్వా జనం భూరుహలీన తాకృతే
ధావ న్త్యరణ్యే త్రపయా ధ్రువం మృగాః. ౨౭

యస్యా ముఖాంఘ్రికరేణ తుల్యతా
మే త్యబ్జ మబ్జ స్తదరి ర్న కేవలం,
హన్త్రాననేనేతి జనాపవాదజం
ధత్తే కలంకోపధి దుర్యశః శశీ. ౨౮

అబ్జః కి మబ్జః కిమితి భ్రమ ద్వయం
ప్రాప్తో విలో క్యానన మేత్య మూర్ధని,
ఇందిందిరాణా మివ రాశి రాస్థితో
యత్కేశపాశో ఽంజన వర్ణహృ ద్బభౌ. ౨౯

తారాంగదా సత్సహ సాసుగాత్మ భూ
ర్బద్ధాంజలి ర్యోగ యుగాసకా తనుః,
ఆగత్య వీక్ష్య ప్రణిపత్య చ స్వనో
వృత్తం నివేద్యాథ శివాం స్వయంప్రభాం. ౩౦

హన్తాసురేభ్యో ఽథ శివాంతరాత్మికా
సా వానరేభ్య స్సుమధు స్వయంప్రభా,
భక్ష్యాణి చిత్రాణి ఫలాని రుక్మిణో
యోగ్యేక్షుఖండాని చ సత్ప్రయో దదౌ. ౩౧

భీరు స్తనా గంధవహాత్మభూ రసౌ
దేవ్యా శ్శివాయా స్తుతికృ త్ప్రభావతః
సాకం సమన్యాలిభి రాప దంబికా
గర్భాలయా ద్వాలిపరా త్సముద్గతిమ్. ౩౨

శ్రీరామరామా పరిలోకనా త్కథం
వ ర్తేయ పత్యుః సమయేఽపి హాగతే,
ఉక్త్వా శ్రవో నీలనలాదివానరైః
తారాత్మభూ ర్దైన్యయుగి త్యలో క్యసౌ. ౩౩

ధైర్యశ్రియం వానరరాంగణస్య స
ప్రాయోపవేశో ఽథ విదర్భగోభుజః,
మన్యో స్సుతాం తా మహర చ్ఛృతశ్రవో
జాతశ్రిత స్యోరురురంగదో హరిః. ౩౪

రామస్య చాప్తిం వివరా డథామహీ
టకస్థాపహృతిం వానరముఖ్యసంగతిం,
ఆత్మాగమం వ్యర్థతమం విదర్భగా
శ్చైద్యా వ్యశంకంత శుచాథ వానరాః. ౩౫

గణ్యాంగదో వీతమనాః స్వతో చ్యుతా
ద్వాలిశ్రితా నః శిశుపాల ఆదరాత్,
నమ్రాననః ప్రాప తదా పరం తదా
కీశస్య జాతే సకలే క్షయోన్ముఖే. ౩౬

సంపాతిపత్త్రీ కఠినం నిజానుజో
దంతం నిశమ్యాశు హృతిస్వరూపకం,
తం భీష్మభూతో ఽంగజరా డివోద్బలం
పశ్చా త్సముత్కందరతో ఽభ్యగా ద్ధరిం ౩౭

సర్వా న్హరిష్యామి విధిప్రచోదితాన్
యుష్మానహాన్త్రిష్టనవో హివో శనైః
తృప్తిం గమిష్యామిహి నాన్యథే త్యసౌ
గాం వానరా నాహ తదాన్వభూగతాన్. ౩౮

ఆసీ ద్వినేతాశుగ ముక్సరక్తకో
భాస్వ ద్వ్యపక్షో హరితో బుధాహితం,
ప్రాప్తో బలం సోఽనుజనాశ మగ్రితో
మన్యూర్ధ్వలక్ష్మా శ్రుతవా ననంతరం. ౩౯

ద్విడ్భీష్మభూతో గతమన్యు రేత్య త
త్కాలే పుషాశ్వేన తనూజ వా న్దసైకం,
తం నీలతారాంగదసంగతం హరిం
పత్త్రీ వధ స్సద్ధనుమ త్త మి త్యవక్. ౪౦

మాంవా బలశ్రీయుజ మంగ విద్ధి దు
ర్వృత్తేన సీతాం భవతా బుధద్విషా,
త్వాం భీష్మధాత్రీవరపుత్రికాం హరే
లంకా మితాం ముంచచ మన్యుయుక్తతాం. ౪౧

దాష్ట్యా ద్విష స్తే పరవా ర్తయా తనోః
పీడాం గవా రాజభువో హరామి తాం,
ప్రాప్తోరుజా నాథహరే దివాకర
ద్యోతాద్ధి హంతిస్మ గవా నిశాకరః. ౪౨

యో వానరేడ్జాతవధూ రుషావిరా
త్పూర్వం విపక్షస్మ విధాతు మిచ్ఛతి,
రామోక్తితః పత్రగత స్సనందభూః
పశ్చా న్నివృత్తో భవతి స్మ తద్వ్యధాత్. ౪౩

భీష్మాత్మజస్య ప్రసితస్య ముఖ్య ము
న్మూర్ధా కృతార్థో వపనం హరి స్సమః,
ఉచ్చై స్స్వభావస్య జవా దిత స్తతో
వేశ్య న్నయోధాఽథ చ కారయ త్యయమ్. ౪౪

భీష్మోదిత స్తత్సమయే పతద్భిలో
మోదం గతో రశ్మిశితో త్తమాంగకః,
మేనే సదంతఃకరణేన సంగతః
పశ్య న్స్వవారం హరిసార మున్నతమ్. ౪౫

రామా స్త మోకః ప్రవిలోక్య వానర
స్తేమా ప్రజానీతసువార్త ఇత్యముం.
ప్రోచ్య క్షమాభృత్స్వరతే స్స సన్నిధౌ
తస్థౌ విపాశస్య సురా న్పదే బలాత్. ౪౬

అత్యంత మాక్రాంత వనా ఘనాఘన
స్వానా విమానా పరమాశు గాశుగా,
అబ్ధే స్సకాశం సురసా రసాతలే
భీమా సమాసా హరివాహినీ గతా. ౪౭

యోఽ స్తర్గతానేకరుష స్సమున్నతో
నీలోఽథ కోదూతసభాం ప్రపశ్యతా,
ఆకాశదేశోఽతిఘనా ఘనావృతా
శేషోడుసంఘాత ఇవా వతిష్ఠతి. ౪౮

రత్నాకరో యోఽథచ వాహినీశ్వరోఽ
గాధేతర స్త్యా స్తయుతో వసూజ్జ్వలః.
ప్రాప్తః ప్రహర్షం ద్విజరాజదర్శనో
ద్భూతం మహారాజ ఇవేహ రాజతే. ౪౯

వజ్రీ యదా యాతి తదా వనే ప్రస
ర్మగ్నా భవేమేతి జగద్విదృక్షయా,
మైనాకముఖ్యా కుధరా ఇహాఽగతా
నావో నరా యత్ర విభా స్త్యనుత్తమాః. ౫౦

అంతర్గతౌర్వాగ్నిశిఖ స్తరంగితో
యస్యా మదామాం ధ్వనిధామ నిర్భరం,
భాతీవ కశ్చి ద్విచల ద్ఘనాఘనో
విద్యుద్విలేఖాం జలభారత శ్చ్యుతాం. ౫౧

వీక్ష్యోచ్చభావా న్ధురి వాహనోత్తమాన్
ప్రాప్తా న్స్వపక్షక్షితిభృ ద్భ్రమాన్వితః,
నేంద్రా ద్భయం వో ఽస్త్యభిమాం వ్రగచ్ఛతే
త్యాహయాతీవాం స్తాని దివస్యనేనయః. ౫౨

అచ్ఛాచ్ఛడిండీరపరిస్ఫురన్ముఖో
ఘోషం దధానో ఽధికగర్జితోపమం,
నానావిధానుత్తమసంపదా యా
యా రత్నగర్భా హసతీవ నిర్భరం. ౫౩

ఏహి ప్రమతం ద్వారవతీం భ జాధునా
లంకా మితార్థా మితి వాహ్వాయ త్యయమ్,
మా మూర్మిహస్తై రితి...హరిశ్చల
ద్వామాన్యబాహో నినదా దమన్యత. ౫౪

పరోవతారం గతవా న్మహేంద్ర
మతో ముదా వాసర సూచిత స్సన్,
సద్వారకాం తాం పర మాంజనేయో
లిప్సుః పురీం ప్రాజ్యజనౌక ఆసీత్. ౪౪

విరాజితో య స్తరసా విరాజితో
విరాజితో య స్తరసా విరాజితః,
నిజేన గాంభీర్యగుణేన సాగరో
మహాము దాయం హరిణా వ్యలోక్యయం. ౪౫

హరిస్తుతిం వందిషు వాసరే ష్వలం
స్థితేషు కుర్వ త్స్వభితః సమున్నతః,
ముదం సమేతో ఽథ సకాంచనశ్రియా
నవాత్మరక్షో నగరోన్ముఖో యయౌ. ౪౬

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనోః గౌతమసగోత్రస్య
రాఘవకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
అష్టమ స్సర్గః.

రా ఘ వ యా ద వీ య మ్

సప్తమస్సర్గః

సద్విశ్రమేయం విదితేఽరి మత్యా
లోక్యానతే సారథినా నుసన్నే,
మోనోవితేఽథాప్తధియా రథే వా
శైలే స్థితోఽభూ ద్విదితః ప్రయాతః. ౧

జిష్ణుః క్షమాభృ ద్వరదోఽథ గోభృ
ద్యానేన కం సారథి మాకలయ్య,
తం విశ్రమార్థం బల మాత్మనోఽలం
సంతోషవా నాశు నభోత ఆసీత్. ౨

ఉత్ప్లుత్య గచ్ఛన్ స హరి స్తదానీం
తారాపథ స్యాధ్వని భారవాహః,
భాతీంద్రవజ్రా విదితాత్మపక్షో
వేగేన య స్పర్వతరా డివ స్మ. ౩

వీక్ష్యాయుతాం భోగ్యవనీం పురోఽస్తే
దేవోదితాం తాం సురసాం హరిః సః,
ఉచ్చైః సముద్రో బలసంవిదే తత్
అంతర్గతో వా తనురూప ఆస. ౪

యుక్తః కురఙ్గః పరితః పురం స
మాలోకయ న్నాశు బలేన గచ్ఛన్,
సచ్ఛిహ్వాకాంతం హరి రేష చక్రే
ఛాయాగ్రహో త్కోఽప్యథ సంతుతోష. ౫

ఉత్తుంగరంగన్మణిశృంగసంగః
సాలో విశాలో భ్యుషితో యదీయః,
స్వల్పో విధా త్రోర్ధ్వజగంతి ధర్తుం
రత్నాచితానస్త ఫణః ఫణీవ. ౬

బాణప్రయోగోచితక్లుప్తరంధ్రం
ప్రాప్తః స్థితశృంగసహస్ర మద్ధా,
వప్రో యదీయః పురుషః సహస్ర
శీర్షః సహస్రాక్ష ఇవ స్మ భాతి. ౭

బాహ్యస్య విశ్వస్య దిదృక్షయాంబు
రాశే రుదీతః సహతుంగశృంగః,
మైనాకనామాద్రి రివాబ్ధిదీప్తః
సాలో యదీయోఽపిచ తిష్ఠతి స్మ. ౮

చిత్రధ్వజం ధీవరవారయుక్త
మాశ్చర్యకారి స్మరణస్య కర్తుః,
భాతీవ నానాతరుజాలకం య
త్సాలోచ్ఛజాలం జలధే ర్జలాంతే. ౯

చిత్రోరుచిత్రో బహుశో విమానః
స్త్రీసంగతోఽథః కృతసద్విమానః,
రత్నైశ్చ శ్చిరత్నైః రచితావిమానః
స్తోమస్థితో యత్ర మహావిమానః. ౧౦

మిత్రే తదాయ త్యభితోఽస్తగోత్ర
మభ్యాగతం తత్సురదేవతాశు,
ఉచ్చైత్తరద్వారముఖం హరిం తం
కుంభా త్క్ష్యలం ప్రాప్య దదర్శ వామా. ౧౧

కూపం గతా సద్విదితేన సద్యో
లంకా రయాఖ్యా నగరీ జనారిః,
అభ్యేత్య దృష్ట్వా హరి ణాత్మనా స
మోదా బలాఢ్యేన పరాజితా భూత్. ౧౨

గంతా దరం నారిపరాజయేఽభ్యా
గత్యా బుధా ఘోఽయి హరే స్థిత స్తే,
నైషా శతానందసమక్తి మేవం
రూపాం సమాలోక్య హరిం బభాషే. ౧౩

జాంబూనదం హేమమయోర్ధ్వ భాగ
హార్మ్యం పురోఽస్యాః పరిఘీకృతాబ్ధిం,
బ్రిహ్మాండభాండంచ పరం పయ స్తం
సాలం విశాలం స హరి ర్వివేశ. ౧౪

మార్గేఽభిరామస్య పరిగ్రహస్యో
త్కంఠో ఽథ గంతా పురతో దిగంతాన్,
పశ్యన్ సమంతాత్ సనితాంతకాంత
కాంతం పరాస్తఃపుర మాప శాంతః. ౧౫

సౌధై ర్మహద్భిః ఖమి వోల్లిఖద్భిః
నానామణిస్తంభశతైః సమేతం,
కర్పూరదీపాగరు ధూపగంధి
భాస్వద్వితానాని చ పుష్పకాంతమ్. ౧౬

హంసైశ్చ కీరై రపి శారికాభిః
పారావతైః కేకిభి రాకులం వా,
కార్తస్వరైః పీతశతైః కవాటై
స్తల్పైశ్చ చిత్రాస్తరణై రనల్పైః. ౧౭

విద్యుద్యుతం వార్షికవారిదం వా
మందోదరీశం సుతరాం స్వపంతం,
ఆగత్య రుక్మిణ్యాబలా సమేతం
పారిభంజనః కృష్ణ మపశ్య దత్ర. ౧౮

మనోజ్ఞ హారి స్సత్పరమాత్మనా స
మాలోకయ న్నేవ పురోధ సాలం,
ఉత్కోఽభితో ఽశోకవనీం సభీష్మ
జాతాం ఘనాళ్యాళి ముపాయ తైషః. ౧౯

యథా రుక్మిణీ సర్వజనాధికా శ్రీ
రాశింశుపాణో౽వగతా గుణాఢ్యా,
ప్రాజ్ఞస్య కామీ స వధూం హరేః స
త్వాత్రా మరంస్త వ్యగుణో గత స్తామ్. ౨౦

జాతోహారే రత్ర సదృ ద్విదగ్ధో
భూమౌ హరస్య స్థిత హ్యస్తనాత్మా,
పరిమ్యుమ్న ఆ సాత్మకృతే బుధానాం
మారః సుహృత్త్వం హరితశ్చ పశ్యన్. ౨౧

తన్వీం త దాప ప్రమదం స్థితాంగో
జాతాం స బాలా మథభీష్మకన్యామ్,
ఆగత్య దృష్ట్వా పరమాంశభూతాం
సాధ్వీమణిం శంబర ఉన్మనస్కః. ౨౨

మారః శరై ర్యః పరిబాధతే స్వం
సద్రావణః తత్పరిహర్తుకామః,
దైత్యో స్తమారో రఘునందనస్త్రీ
యుక్తం సధా మాథ నదీన ఆసీత్. ౨౩

గోత్రాత్మజో న్మాన మవేక్షమాణః
సద్యో వనేవా సదగారహృద్యే,
అః కర్బురో ధీవరజాలగః స
ముద్గంతు మైచ్ఛ త్స తతో విసారః. ౨౪

స్వీయేన దృష్ట్వా తనుమాలకేన
కాశే విసారం హనుమా సమాలం,
తస్మిన్ సమానీత ముదుత్తమాంగో
మందోదరో శంబర ఆరచిత్రమ్. ౨౬

సద్యో విసారోదర తోదితాద్వా
పాకం విధాతుం లలనా క్షమా భూః,
తం విస్మితాతిర్గత మాస దృష్ట్వా
మాయావతీ బాల మతీవ సూరం. ౨౭

ఊచే విదగ్ధస్య విభో రతిం వా
పాకస్థితాం ప్రాప్తి మవేక్షమాణం,
తాం నారదోఽథాత్మన ఇత్యమర్త్య
ద్విడ్ధామగా మేత్య రఘూత్తమః స్త్రీం. ౨౮

రామామణే పాక మిమంచ విద్ధి
ప్రద్యుమ్న మీశం భజ మాధవం త్వం,
కించి ద్గమిష్య స్యథవా ప్రమోదం
గ్రాహ్యం హి మిత్రాభిహితా హితా వాక్. ౨౯

శ్రుత్వా సమార్యాంతరతో నలం సా
పశ్యం త్యథోచే బుధ మేతదిత్థం,
ఈదృగ్వచోఽవ రఘువర్య శాస్త్ర
హిత్రం భవస్యేష రతో విలోమే. ౩౦

గోత్రాత్మజాతం త్వయి నానురక్తం
స్థానం విభానాం సహసా మయి త్వాం,
కుర్వ న్త్యధాద్యా త్త్రిహరా కుతస్థా
మాయావతీం ప్రోచ్య యయా సపవం. ౩౦

స్వస్థాన మాస త్రిజటా ధరేఽస్మి
న్స్వస్వప్నమాప్తే దయితం విలోక్య,
కామం తతః స్త్రీసముపారతిః సా
సన్నాహతద్ద్వృత్త మదేవకన్యాః. ౩౧

హే అంబ మాం వీక్ష్యధునా శుగాత్మ
జాతం స్వభృత్యోత్తమ మున్మనా స్త్వాం,
రామం తదాత్మాన మథాహ గన్తుం
కామా మితీమాం హరిజో రఘుస్త్రీం. ౩౨

ఆఖ్యాయ కామం సహ సాభిరామ
వృత్తం ముహు ర్గోభువ మాదితః స్వమ్,
విశ్వాసనిస్సార మథా శు గాత్మభూః
తాం ప్రాంజలిః స్మోన్మనసం కరోతి. ౩౩

నమ్రత్వభాగేత్య సమీపతోఽభి
రామాక్షరాం భూరి ముదూర్మికాం తాం,
హంతా స తాం తత్సమయే సమాయాం
విద్యా మసౌ కోపభువం నినాయ. ౩౪

దైత్యాలయస్థానలయోక్తమష్ట
తద్వృత్తజాతాధిక ధైర్యయుక్తా
ఊచేతదాసీ మభిరామభార్యాం
మాయావతీ గాం హరిసూను మేవం. ౩౫

ఆసీదతిప్రాజ్ఞదురాత్మనో ఽస్య
మృత్యుర్హి రామకాపయుకం తురీయం.
స్యా దుద్గతి ర్మేద్య కథం వినేహ
నోశక్నుయాం స్థాతు మహం చిరాయ, ౩౬

త్వా ముద్ధరన్నేవ రఘూత్తమాకః
పశ్యోపయాస్యామి భయం త్యజాద్య,
త్వం మాసమర్థం న సమర్థయేథాః
తాం వాచ మూచే హరిజ స్తథేతి. ౩౭

కిం దుష్కరం మే ప్రబలస్య విద్ధ
దైత్యేన పుర్యా భవతాచ సాకం,
నిర్గంతు మిచ్ఛా మ్యరిగేహతో ఽహం
సత్యస్య చేత్యాహ వధూః పున స్తం. ౩౮

విద్యాశిరోరత్న మదా త్స్వకాక
వృత్తాంత మాఖ్యాయ రహ స్యలం యా,
అంగ ప్రయుంక్ష్వేతి ఖరాహితాయ
తస్యా ముదే సో ఽరి హతౌ ప్రతస్థే. ౩౯

ఉత్క్షేప దధ్యానపదా నసిం యో
ఘేత్తి స్మ చారైః కలహాయ దోషాన్,
తత్రత్యభృత్యా హరిజస్య తస్య
వృత్తం శశంసుః ద్ధ్విజరాజయస్తం. ౪౦

యః ప్రేరితో నిర్జితవా స్థనం స్వ
ధామ్నా సురేశాజని జంబుమాలీ,
కామం సదోక్షుః స సురారిసంఘః
ప్రాభంజనో వా ససమాగ తోత్తుం. ౪౧

దీర్ఘోగ్రదంష్ట్రాననసనాసికాభ్రూ
దృగ్రాక్షసః శూర్పణఖో గతోఽస్తమ్
ముక్తాశుగాలిః స మహాశుగాత్మ
భుప్యత్కరో యం విదిత స్తతోఽభూత్. ౪౨

సప్తాశ్వవేగానభితోరణస్థో
దైత్యాన్ సమర్త్యాత్మభువో జిగీషుః,
మారోధ తేషా మినచోదితానాం
దృష్టాజవో వా నరపుంగవోఽభూత్. ౪౩

పీతా దిశం పజంరతో రణే యం
సేనాగ్రగాం ప్తాన్మశకా న్యవైత్య,
మృత్యోః స్సమానా న్పరిఘేణ సద్యో
దైత్యా న్విరూపా క్షముఖాన్ జఘాన. ౪౪

ఆరుహ్య యానం సహసా స దక్షో
హైమం విజేతుం ఘనరావకాఙ్క్షః,
సేనాపనీ శంబరపూర్వదేవో
మారం యయౌ గంధసహోదితం తమ్. ౮౫

మత్తః కరీ కేసరిశాబకం వా
కామం ఘనప్రార్థిన మాత్మభూతిః,
ఉత్తుంగశృంగోపమ విగ్రహోభి
యాతిస్మ యోగ్యాకృతి సంగతః సః. ౮౬

సింహం యథా గంధగజో యథాహిం
నిర్మోకయుక్తః శిఖినం యథాయం,
రక్షఃపుతో సన్నభితో రణస్థం
హార్యాత్మజం హంతుమసౌ బభూవ. ౮౭

శర్దాయమానం శరభో యథాబ్దం
జ్ఞాత్వై జ్వలంతం శరభో భయాగ్నిం,
అజ్ఞో యథా ప్రాజ్ఞ మసౌ ప్రహర్తుం
కామం తథా వానర ముత్పపాత. ౮౮

ఏవం య దూచే వచనం స్వకీయ
స్తోత్రాత్మకం రాక్షసపుంగవో ధీః,
నిందాపరత్వేన తదేత్యలం వ్యా
చఖ్యౌ సుధీ ర్వానరపుంగవ స్తత్. ౮౯

ప్రాజ్ఞః ప్రతాపం దధతం సమన్యు
మాయోధనే నాథ హరే వికీర్తిన్,
సత్త్వాధికంమాయిన ముచ్చపోషం
భూవరా బుధాః కేవల మాస్తువంతి. ౫౦

గచ్ఛస్త మద్యాపచితించ మాభిః
సాకం సమస్తారిపరిగ్రహేఽచ్ఛన్,
కే భూమితో నాత్ర భవంత మాయా
శ్లాఘంత ఏవాదితిజా శ్చ దైత్యాః. ౫౧

సద్య స్తయో స్సత్యహిశక్రయో ర్వా
మృత్యూగ్రయోర్వా గ్రహయో రివాజౌ,
వాణో నవాతిస్మ తతాప నార్కః
సాలాచలాభ్యా వ్యచలో చ్చచాల. ౫౨

ప్రాయుంక్త బాణా నసురో నవాస్యై
కంఠే ఽష్ట స ప్తోరసి పల్చుకే యాన్,
తద్భిన్ననిర్గచ్ఛదసృ గ్వరేజే
హార్యాత్మజో ధాస్వ మహా నివాద్రిః. ౫౩

భగ్నేన బాణై ర్హరిజేన రుష్టే
రుష్టేన భగ్నో గదయా సదక్షః,
అంహాంతుకామః సపరాసు రాష్ట్రః
చిత్తే తథా శంబరకర్బురో ఽభూత్. ౫౪

హంతుం రుషాయాత మథో ద్యతాస్త్రం,
హర్యాత్మజో తం గురుణోదితం సః,
గాం పూరయన్ తం నిజసింహనాదై
ర్దైత్యం దదర్శే ద్విజితం యమం వా. ౫౫

హా మేఘనాదేన శరైః ప్రయుక్తై
ర్దైత్యేన భగ్నం గలదస్ర మాస్యమ్,
హర్యాత్మజ స్యాయతభానుభాను
భిన్నేన రక్తాంబురుహేణ సామ్యం. ౫౬

రక్షఃసుతాత్యచ్ఛ సఖః శరౌఘ
మాయాత ఉత్కః ఖచరో వవర్ష,
ధాత్రీభరో వానరపుంగవోఽంగే
ప్రవాహకీలాల మతో రణోర్వ్యామ్. ౫౭

హర్యాత్మజ స్యాశనిపాతకైశ్చ
ముష్టిప్రహారైశ్చ గదాప్రహారైః,
రక్షఃసుతప్రాప్తగదు ర్జగామ
శైలేన తౌల్యం విగలచ్ఛలేన. ౫౮

ప్రాయుంక్త మాయాః స్వతఏవ మాయా
వీథ్యాగతః సద్ధనుమ త్యనేకాః,
స్థిత్వా సరక్షో హరిసూనురాజో
దేవేషు వీక్షత్సు సశంబరే ఖే. ౫౯

వ్యర్థాసు మాయాసు హితో విధాతుః
అస్త్రేణ పాతీ సమరస్థితాయాం,
హా మేఘనాదేన సదర్తకేన
నాప్తో మరుద్భ్యా రథ శంబరోఽభూత్. ౬౦

ఆత్మాన మున్ముక్త మథో విధేః స
విధ్యా ద్విషాస్త్రేణ వరాన్ సమస్తాన్,
పశ్య న్దిగంతాన్ పరమాత్మ భూ ర్వా
భీతః సమన్తా త్కిల తిష్ఠతి స్మ. ౬౧

గాం త జ్జగాదే త్యథ విశ్రవోభూః
గేహం నిజానాం నికరం సఖీనాం,
భీష్మాత్మభూః సత్వర మేత్య కామం
దృష్ట్వా ముదా వానరపుంగవం తం. ౬౨

కో వానరో ఽయం స్వబల స్తనూజః
కస్యాపి కుక్షౌ ను ధృతః క యేదృక్,
పుత్రో ముదే తేన మ మాదితో వా
నీతోఽను ధామ్నః పరమః పరేణ. ౬౩

సనందీసమానో విరాగో విధేః కిం
నగేశాపదోమే భువా వాత్మభూ ర్యః,
అసౌ తత్ర రుక్మి ణ్యుషిత్వా నిశాంతే
నిజే వానరం తం నిరీక్ష్య త్యమంస్త ౬౪

ప్రహస్తోదితో ఽతః పరైశ్చ స్వాతో ఽథో
శశం సాభిరామస్య మారస్య వృత్తమ్,
సురా కైః శతానందభూ స్స్థరి స్తం
నిశ మ్యాద్భుతం ప్రాప తత్రత్యసంఘః. ౬౫

తం దేవకీ సానకదుందుభిః పరం
శార్ఙ్గీ ప్రహస్తశ్చ ససర్ప కంబలః,
పత్యా స్వకీయై రనుగై ర్జనై ర్యుతో
పశ్య న్మహా స్సద్ధనుమంత ముత్సుకం. ౬౬

గాం మే శృణు త్వం స్వహితాం క్షమాప్రజాం
విద్ధి త్యజామోద మయే భజాధికాం,
ప్రాభంజనః ప్రాహ హరేః పరం వచో
మందోదరీచారుకళత్ర మి త్యధ. ౬౭

పశ్య ప్రభంజనసుతం సుమనోహరేణి
భీష్మాత్మభూ రవ గసా నికటం సఖీనాం,
మేనే బుధేడ్జసరమేశ ఇతి స్వతో నా
బాల శ్చరోఽసి న పరాహతికృత్యయోగ్యః. ౬౮

అస్తు ప్రియోఽతీవ హరే విదగ్ధో
వాతో ఘనాలంకృతి రిత్యథాసా,
సస్వాంబరం తం వరకృష్ణవర్త్మ
గతం కరోతిస్మ విచార్య శశ్వత్. ౬౯

అంతఃపురం తచ్ఛుచినా సతాం స
రక్షోఽథ దృష్ట్వా సవిదగ్ధమగ్నాన్
నిజేన బాలేన జగామ హాక్ష
శ్రియం హారి స్వత్ర జనే ప్రమోఘే. ౨౦

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
నవమ స్సర్గః.

రాఘవయాదవీయమ్

దశమస్సర్గః

పితః పతే హా సుత హా సఖే హా
విహాయ హా నః క్వను యాసి హేతి,
సురారిదారై రుదితై ర్వచోభిః
ఘనై స్తదా శంబరపూజితారిః. ౧

ఉపేంద్రవజ్రాయుధ ముఖ్యదుర్గే
పురా స్థితా యత్రతు కాపి లక్ష్మీః.
పరాహతే తత్ర పురే విదగ్ధే
మహాసురే ఽవర్తత కాప్యలక్ష్మీః. ౨

తపస్వితాగం దధతం సహసా
స్స్యమంతకం వాహా కిమిత్థ మేతం,
శ్రితా దసత్రాజిత మభ్యపశ్య
జ్జనావళి ద్ద్వారవతీం పురీం తాం. ౩

అయం హారి ర్నో సమహోపలస్తు
సత్రాజితరం...ముదా యఙ్,
తతః సమే త్యావి ఽతి స్వకీయ
జనాయ రక్షఃప్రవరః శశంస. ౪

దదా న దైత్యార్యభిసూచితస్య
గృహాన్గతాన్ రత్న మతో విదగ్ధమ్,
హారిశ్చ చక్రేఽ ధవలాయితం స్వం
జనం ససత్రాజి దితం ప్రపశ్యన్. ౫

ముదం నయ న్నష్టసువర్ణధారో
దయః స కాంతోఽనుదితం నితాంతం,
చిరేణ సత్రాజిత ఆస రత్నా
మణిః స్థితో మిత్రవరేణ గేహే ౬

విభీః ప్రసేనో ఽవహితః స్వవాహో
వహ న్మహాభామణి మాదితో ఽథ,
సముచ్చ్రుచిం ప్రాయత వా నరేశో
వనీభువం ద్రిష్టుమనాః సవేగః. ౭

దిశస్వ నాథాయ తవేతి యుక్తం
హారే రభిజ్ఞానత ముంచితార్థమ్,
నిరీక్షమాణా సమదాదరం స
న్మణిం సుమృగ్యాళి రతో వనీభూః. ౮

హరిః ప్రసేనాంతకరో విలోక్య
వనీభువం లంఘితసింధు రేత్య,
తత స్తదా దేశప ఉద్వహాం స్తం
దృఢం మణి స్వాశ్రిత మద్రిమాపి. ౯

హరి ర్హనూమా న్విదితో౽భ్రిఘోషః
సమాగతో జాంబవతా థ దృష్టః,
క రేణవా మిత్రమణి ర్గృహీతః
స్వభార ముత్సాహగుణేన నీతః. ౧౦

స జాంబవాం స్తాన్సవియుక్త మగ్ర్యం
మణించ వీరం ప్రమదం ప్రకృష్టం,
విలోక్య తం యౌవనవోపహాల్యా
త్మజ స్తతో వా సహ తారనీలః. ౧౧

మయా ప్రహృష్టః సకలో౽భిరామ
పరిగ్రహ స్త్వద్వసుచాహృతం చ,
హతః ప్రసేనః సహసా సదక్షో
మహారివాసో హరిణా విదగ్ధః. ౧౨

సముక్త్వవ త్యుక్తి మితి ప్రసేన
సహోదరే౽జ్ఞే పర మాంజనేయే,
రఘుప్రవీరం స హరి ర్నిశమ్య
ప్రసేన మానేతు మథో యయా తాం. ౧౩

అయం దద ర్శాపచితం ప్రసేనం
తదా సురారి ర్హరిణా హరిం చ,
పరాహతం భీషణ మృక్షరాజగ
సకంధరా సత్కిల వాతిముత్కః. ౧౪

ముదాచ లంకాసద ముత్సహాయం
హాకా గతే ఽస్మి న్నివరం తదాస్తే,
సహాగతా వా నరసంహతిః సా
ద్భుతా బభూ వాతి తదాగమోత్కా. ౧౫

అనాగతేరం పర మాంజనేయే
హరా ప్రతీక్ష్యైవ చిరం శుగాలిం,
పురాగతం రాఘవ పూ స్త మేక్ష్య
బిభేద తత్రత్యజనో దరీతః. ౧౬

స బాలలోలాన.మధోపలం సు
హృదః సముత్థానన మృక్షరాజః,
పురో ఽభ్య పశ్యన్నను వానరేశం
ఉపేత్య హృద్యం సహ సోఽరుణేశః. ౧౭

అగుః వలాభావసుయోధధాత్రీ
మహాశుగీరా న్మధురో హితం తాః,
హరీ స్పదధ్యాదిముఖో వసీభృ
ద్గతో ఽకరో దాహవ మృక్షరాజః. ౧౮

విలోక్య నానాహరిముష్టియాత్రైః
సనిర్జలస్వీం సతను స్సకంపః,
వరం హరిం ప్రాజ్ఞ మథో రుమేశం
నానాజన స్తత్పదయోః పపాత. ౧౯

హారిం ససుగ్రీవ మథే త్యవోచే
మందోదరీబుద్ధివిచోదితేన,
పురా తవారామ ఇత స్తవాసీ
ద్ధంగో మహారి ర్హారిణా వనాగః. ౨౦

ముదా ప్రవృత్తో స్మ్యనుగోఽభిరామా
బలేక్షణేఽజ్ఞః కురు తే వనం మే,
స్థితో ఽనుభూతం ధ్రువ మేత్య మావ
గథో రుమేశో రఘునందనం సః. ౨౧

పురాగతో వాతిరతో మహాగో
శాలామణీ వాదృత యా నుహస్తైః,
తైస్తై ర్యచోభిశ్చ తతో తతః శ్రీ
రామం ప్రహృష్టం సహిత శ్చకార. ౨౨

ముదం సగౌపిః పర మాంజనేయం
సవృక్షరాజం సతి సత్కృతం తమ్,
నిరీక్ష్య తత్రత్య ఇతః ప్రపశ్య
త్యశేషకే ముత్క మత శ్చకార. ౨౩

ప్రకాశతారాగజగాసనీలాం
గదాన్వితా జాంబవతీ చ సేనా,
బభూవ దృష్టా ధురి కౌముదీ వా
ప్రనాదశాలీ స్వథ పావనైః స్వైః. ౨౪

సమస్తనాగా సరసానుగంధ
వహా ధరేశ్యా వరమాలికా వా,
మహావలీః సజ్జనునోజ్జ్వలోప
శ్రమోయుతాస న్నఖరా బభూవ. ౨౫

ముదోధికాయాః కిల వాహినీ వా
సమాహితా శాంతతమాయతాయు,
గవాక్ష మాస్తానలనేత్రయా స
నమాహితా శాంతతమాయతాయ. ౨౬

యథా శ్వసన్యా తనువృత్తిరత్నా
హృతేః ప్రసేనాంగభవో స్వతో యః,
సరాఘువో జ్ఞాతవరప్రసేనా
హితాఖిలవ్యాపృతి రభ్యతిష్ఠత్. ౨౭

మహాబలే నాహృత మేష రాజా
గతః సస్త్రాజి దరం రఘూణాం,
మణిం స్మరన్ స్వం హరిణా తథాగో
భువం ప్రపశ్య న్వినతాననోఽభూత్. ౨౮

కృత్స్నే జనేతి విదితః సతి సత్యభామాం
రత్నం విలోకయతి వాతిరయం ముదాదాత్,
సత్రాజి దేత్య విధివచ్ఛ సతాం మతాం శ్రీం
రామో మహాధృతి ముపాయత విప్రయుక్తః. ౨౯

ఉత్కంఠత మిష్టే. సతి వానరౌఘే
సాన్నిధ్యగే పశ్యతి సోదరేణ,
సత్రాజితే ధోషలదో మహాత్మా
శ్రీరామ జాత్యుక్యభు గాస భూయః. 30

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనోః గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
దశమ స్సర్గః

రా ఘ వ యా ద వీ య మ్.

ఏకాదశ స్సర్గః.

జ్ఞాత్వా బుధౌ వానరపుంగవాం స్మ స
త్వార్థా న్విదగ్ధా న్విదితౌ బలాచ్యుతౌ,
సౌదక్షిణం లక్ష్మ్వతి సాధికారవా
వాసం ప్రయాతౌ వసుధిం రఘూద్వహౌ. ౧

సుబలాత్మభువం గురుం ససూనుం
విదురం భీష్మ మవేక్ష్య సత్కృపం వా,
నృహరి ర్వికలో బలాయుతోఽథో
నను హా కష్ట మితి స్వతో ఽవద ద్గాం. ౨

కృతవర్మయుత స్తదా సతాం
పరమక్రూర మువాచ రావణః,
అబుధప్రవరం ప్రహ స్తకం
శతధన్వాన మవేక్ష్య గామితి. ౩

సత్రాజితా వాత్యథ తేన గోప
భువేన తీర్ణే వసుధి ర్హృతేన,
శ్లాఘ్యో విదేహప్రభవో ఽంగనాసు
స్వతోఽహి తాలోక్య ఇవాశ్రుతో నః, ౪

కుత్రోఽవా త్రాసపటలో విదగ్ధస్త్వరుధామకః
గృహీతస్సన్ హరిమణిః క్వైదితేన భవ త్వయే. ౫

ప్రవీరసూను ర్గృహీతః కస్మా ద్ధేతోః కుభూపతిః
బలేన త్వయి మత్తోఽద్య సత్రాజి దర మన్వియాత్. ౬

సత్రాజితం హన్మి బలేన శీఘ్రం
కుభూపతిం నూన మితి ప్రహృష్టః,
వదన్ సహర్షం శతధన్వకో మాం
బలేన చక్రేఽపచితం స్వపస్తమ్. ౭

సత్రాజిదంతఃపుర మాప రత్న
ముగ్రావణో ఽథాంగన మాదియుక్తం,
మందోదరీవా లఘు సత్యభామా
నాథం నతా సజ్జనకం దదర్శ. ౮

ఆలోకయ త్వం ముఖ మున్నమయ్య యాం
నిద్రాం త్యజ త్వం జనకాత్మజా మమే,
స్వీయానవత్వం శృణు గాం మమే త్యసౌ
తం వాహినీవామర మబ్రవీ ద్వచః. ౯

మందోదర్యై తదాసన్న మృతిమత్త్వాత్క్రమ వ్యయం
తస్యై ప్రవేనాగ్రభుజో దత్త్వా నుత్తరం పునః. ౧౦

వైరిణే దితిభువా మథ సేనా
లోకహృత్యుధ్ధ సముదే సహభాయు,
కారవే సతి పురే జనకాంతం
ప్రాక్పరాక్రమ మినాయ శశంస. ౧౧

స్త్రాజిత్రోరే క్షింసార్థం వ్యగ్రతాభా గృవామి తాం
ఇతిస్వాలిం తదాశ్వస్య ముత్కా మూచే సురాహితః. ౧౨

సతి రఘువరవధోద్యు క్తే రోషాగతే స్వసహోదరే,
తమబలయుతే శార్ఙ్గి ణ్యభ్యాగతో కృతవర్మకం,
నిజహితజనైః సాకం సత్రాజితః పర ఇత్యలం
తదనునయత స్త్రీణార్థం తం విభీషణ ఆహ గాం. ౧౩

భవేన సదృశో ఒమేయం సహాయో బల మాశ్రితః,
పరం భవంత మారంహో హంతుం శ్రీరామ ఇచ్ఛతి. ౧౪

ఉదితః చిత్రవృత్తాని విద్వా నాత్మభువో హరిః,
తరసా కృతవర్మేశ ఆహ సత్రాజితః పరం. ౧౫

భూవాత్మరక్షో నవరో ధునాగో
భువం సహత్వాం త్యజ తీంద్రజాలం,
హం తాన్యథా త్వాం నృహరిః పురోస్య
స్వభ్రాతృక స్యోరురుషో వసే త్కః. ౧౬

సాహాయ్యే సరమేశ ఉద్ధురనివాశ్యా నాశ్రితో ఒతిత్వరం,
భీతానా ప్త ఇత స్తతోపి చతురః పశ్యన్ హిపాథాన్ హితాన్

ప్రత్యాఖ్యాతతరోద్ధతేన పర మక్రూరేణ సత్తత్వరే
యత్త్వా స్వం వసుజీవితేచ్ఛురహితః సత్రాజితః ప్రోద్యయా. ౧౭

సంరక్ష మామితి పద స్త మతీవ సర్వో
దృష్ట్వాత్మరక్షణ మనంతర మున్ముఖ స్తమ్,
వైదేహభూపతిపదాంతిక మావ్రజంతం
తత్ర స్థితో౽హిత మవైక్షత వానరౌఘః. ౧౮

తదాశ్వహీనం మహితం బలం ప్రాప్తో విభీషణమ్,
దృష్ట్వా గచ్ఛంత మత్యంతం హంతు మైచ్ఛ దృషా హరిః. ౧౯

ఆదాయ వేగా దథ పావనో హరిః
నిర్భి ర్బలం మైథిలభూపతేః పురః,
అంతేచ మత్వా హిత మేత్య వానరే
ట్చక్రేణ చక్రే పథి తం విభీషణం. ౨౦

సమాసమో రఘునర స్స్వద్విషద్విగ్రహే హితః,
సద్రక్షః తత్తదా పశ్యన్ మిత్రరత్నం స్మ నిందతి. ౨౧

మిత్రమణ్యవలోకార్థం శీఘ్రం రామేణ చోదితః,
సద్వారకాం వానరాళిం సరమానాయకో యయౌ. ౨౨

బలాయ సా మైథిలభూవరేణ సా
గమాయ సద్యః సమవాయితేన వా,
మహాముదా పుణ్యజనేషు రాజితా
విభీషణా యాల మకారి సత్కృతిః. ౨౩

మందోదరీశో సమయే త్వకాలే
క్రూరాయ తస్మి౯ నికషాసుతోఽపి,
శ్రీరామవృత్తం గుణనాశనో య
హృతాత్మకః సన్ననుగః శశంస. ౨౪

యదా విభీషణో క్రూరో విదితో నిర్యయా పురాత్,
తదార భ్యాభవం స్తస్మి౯ దుర్నిమిత్తా న్యనేకశః. ౨౫

శృణ్వా క్త మయి నో విభీషణ మనల్ప మ్మహార న్మా
రయేతి వదతాం తదా ప్రవయుపాం స నాకర్ణ్య గాం,
తవానయన ఉన్మనాః ప్రవవృతే సురారిః కుశ
స్థలీం రఘువరశ్చ తం వసుధి మైక్షతా మాగతః. ౨౬

నృహరి స్సముద్ధతమహాశరః
పరిలోకయ౯ పరమశాంతదృశా,
ఇతి గాం సముద్ర మమితస్వబలః
పరమాం శ్వఫల్కభువ మాహ తతః. ౨౭

శ్రుణు మే వచనం పథ్యం సన్మార్గమహితోపలం,
స్వీయానాం చాధునా క్రూరో నదీన మమ దర్శయ. ౨౮

త్వం గంధా౯ పర మాగచ్ఛ ద్వామితా నభిలోకయ,
సద్రత్నం వరధామాహం స్థితం వేద్మి భవ త్వయే. ౨౯

తద్వ్యాంతం సత్యభామాత్మభువో ఽధికపయోగినః,
అనుగ త్వాదరం సత్రాజితోఽంగ క్రమతో ముదా. ౩౦

త దాస్తాం త్వ య్యస్య దుగ్రం పరం హంతాస్మితే హితం,ః
కో తుచ్ఛాలిగతో న ప్రత్యేతి దేవో బలోద్యమాం. ౩౧

ధుగి గా మాహ శుభాం నిధాయ మణి మక్రూరో నదీనస్తతో
ద్రుమకుల్యా న్పదమేవ గాం రఘువరః పశ్య న్నయం సోపలమ్,
లఘు తస్మై ప్రదదా పరం వఃసునిధిం చక్రేఽ భిరామోదితో
నల ఆత్మా పరమంబరేణ సహితో గోభృద్వరైః సైన్యే స్సితం.

ఆలోకయఞ స్వా నథ గోభృదింద్ర
ప్రస్థస్య గంతాతి మహా నదీనః,
హార్యా నజాదీ స్సరఘూద్వహో వి
ద్విడేకధానాభిముఖః తుతోష. 33

తూణీధను శ్చాక్షయసాయకా దద
ద్వాన్యాం పురో మా హరిణాభిరామహృత్,
కీర్త్యార్జునః సారథినా నమ శ్రితో
భాస్వద్భువం నోధికపా న్నతిష్ఠతి. ౩౪

సింధో ర్యా సరమాధిపంపర మవాప్స్యంతో శమభ్యాసత్
కాలిందీప్రవరా సతాం గుణచణం ప్రాకారయుక్తా చిరాత్,
జిష్ణుః సద్బల మచ్యుతం స్వముదితాం వీక్ష్యోపనిన్యే తదా
లంకాం తాం పురుషోత్తమ స్సపురతో గంతా సచోపాయత.౩౫

దీప్తోరురంభా సుతరామశోకా
రామాభిరామా సుమనఃపమేతా,
మనోజ్ఞవేణీ స్వధరా సునాభి
శ్చాంపేయసద్గంధవహా స్థితా యా. ౩౬

వరాహూభిః సుకసారణౌ పరమసత్స్వం దానువింశా న్నృపః
శ్రీరామః స్వసుతాహితౌ సురహితౌ మర్త్యోకసస్య ప్రియౌ,
ప్రాపశ్య ద్వ్యబుధే స్వయంవరఒశేత్స్వావారయంతౌ రుషా
లంకాం తాం స్వపరాంచ హర్తు ముదితో త్రోమిత్రవిందా
మభూత్ ౩౭

సురాజినా బలిగతామందమందోదరప్రియా
జాతాసన్న స్వధామాచ యాలంకారాయుతాయుతా. ౩౮

గతాం ససేనాం నృహరిః స్వయంవరం
తదా తనుం తాం స్వపరా మనందయత్,
తయోః స్వసారం విదితో హివీర్యతో
రిపూ న్నిగృహ్ణా కుపితో దురాసదా. ౩౯

స్వవాహినీం వా సరసాం సముత్సుకాం
తదా హర త్యుజ్జ్వలమానస స్సతాం,
ఘనావిధా మాశుగతుల్యవేగతో
వ్రజేతి హంతాస్మి తవానరిష్టదః ౪౦

ప్రాప్తోయశో సంగజితో మహాముదా
రామేణ సైన్యో స్నయయా న సారణః,
సత్యాగమేచ్ఛ స్స్మత ముక్త ఉద్గతో
మందోదరీశోకపరాం శుకః పురీం. ౪౧

తతః శ్రియా గంధవహో ముదా సత్యాపితుర్యతః,
ఆగత్యేంద్రజితో౽భ్యర్ణం ఇతి వాచ మువాచ తం,. ౪౨

కార్యాంతే ప్రార్థనా మే త్వాం యాచే రఘువరాయ భో,
మహీసుతాంపరమ తేధేహిమహ్యా మితశ్రవాః. ౪౩

స చారం తం పరం భూయో జగాద వచనం స్ఫుటం,
ఇత్యసద్రావణః సత్యాం జనకశ్చ సభాస్తగే. ౪౪

ఖరముఖా న్ననుయా బుధపుంగవాన్
జయతి సప్తజవాన్ స్మ యతో జితాన్,
రఘువరాయ తతో స దదా మ్యధి
క్షితిసుతాం నయతేతి మయా శ్రుతం. ౪౫

సత్యాయుతో౽యం వృషభీ వృషానీ
ద్రా ద్రావణో ద్వారవతీం స కృష్టః,
తదాంచితాం కాంచనచంద్రశాలాం
ధారాధరో మే కుధరా మివార. ౪౬

భద్రాం దదర్శ శ్రుతకీర్తిజాతాం
సచోదితా మాత్మసహోదరైర్యా,
మారస్య కాంతాం హరిరాజి ముత్క-
ఉపాయతః ఖారబలస్స్వతో౽థ. ౪౭

యా రామలక్ష్మణాధ్యాసీ స్నిలతారాంగదాన్వితా,
సమహావాలిసుగ్రీవా గజగా గవయాశ్రితా. ౪౮

స నారదోక్తే స్త్రుతిం పశ్యన్ స్వయంవరగతో వశః,
అథాపహర్తుం సుమన్యుక్తో మదేన తత్సహానుభిక్షా. ౫౯

తదాఖ్యాతం స గణయన్ న బలం సహసారణం,
సుమనోరాజహరాపి లక్ష్మణం నోచ్యుతః సభాం. ౬౦

నదీవప్రవయోయుక్తా వనీవ సుమనోగతా
సనందనా ప్యాఽఽవ యా క్షుపే వాంచత్కలానిధిః. ౬౧

రఘూత్తమోత్కర్షణశంసకే స
చ్ఛాద్మహాల పత్యౌ స్వజనే హితే తత్,
స తత్ర కాలే సహ మాస ఏష
సదారకాంతః పుర మధ్యవాస. ౬౨

విద్యుజ్జిహ్వో భుజగ ఇవ విద్వేషిణాం దానవానాం
శార్ఙ్గీ సత్యాలయ ఉరుబలో భూద్వశీ కర్తు మాశు,
గోత్రాపత్యం విదిత మథ నిర్భిః పరికామాధిభాజా
భూయో భూయో గహసి కిమపి జ్ఞాపితో దేవరాజా. ౬౩

హాతా ప్రాగ్జ్యోతిషం జ్యాప్రసవ మింతమథో వాసఖో విశ్రవోభూః
సత్యాంయుక్తోభితోగా త్తదను పర మసద్రావణాజ్ఞాగతస్త్వం,
పక్షేడ్యానో బలం చక్ర్యభిసదనుహృ దాపత్సదా యాహితంసత్
శక్త్యా పీతాంబరో యం సహశరథను రాదాయ రామోత్త
మాంగం. ౬౪

అథేంద్రజి త్తాదః సదా స
మురస్థలం రామపరిగ్రహేణ,
రణవ్రణా సద్వనతో సురోతి
దుర్గేణ దృష్టః పరమాత్మ నాగ్రే. ౫౫

విష్వక్సేనః పుణ్యజనః సతదా సురభంజనః,
అవోచ దేవం కుభువం గాం గత్వా నికషా భువం. ౫౬

హితం చరం ప్రహస్తేన తనోమి తవ లాజితం.
అథవా విదితం తే తదుత్తమాంగం విలోకయ. ౫౭

హంతాస్మి త్వాగతః స్త్వం మా వ్రజ పశ్యాజిరాత్మని,
అయే కురుష్వాదర మున్మన్యుః సత్యఘనా బలే. ౫౮

సముద్ధతో త్తమాంగకో ఉరిణా చ్యుతేన వైర్యతో
చలో రఘుప్రవీర సత్పరిగ్రహేణ తత్ క్షణే,
పరాసురప్రమేయవిక్రమో సురో గదాధరో
విలోకితో భయేన భీమవిగ్రహో బభూవ సః. ౫౯

విభావస్యం బాలం ధురి జనయ తుశ్యత్నభిరతా
హతం దృష్ట్వా...హితమపి శిరోగోభృ దరిణా,
సరక్షఃకాంతాళిః సుతను రథ మూర్ఛా ముపగతా
చలాజాలా బాష్పప్రము గధికహాహాకృతియుతా. ౬౦

హారామ హారమణ హాప్రియ జీవితేశ
జీవేయ మద్య కథ మంగ విహాయ హా త్వాం,

ఈదృగ్దశా కథ మపాది భవాదృశా హో
నే త్యు_క్తవత్యథ ముహు ర్వ్యలప ద్విమూర్ఛన్. ౯౧

ఖరాదివనితాం నితాంతముదితాం
దితాంచ విధి నాథనాగతవతీ,
భిన్నమైక్షత మహోమహా_స్తనుఘనాం
ఘనాంతరమితో మితో ఽమరగణః ౯౨

యాతే దేవే తదేశా _త్తతః త
త్సర్వం బాలం రాక్షసంహావరస్త్రీ
తస్థా రాజద్వేషి సూనృంగనాల్యా
నిధ్యాయంతీ సా సమం వీతమన్యుః ౯౩

తామ్రం భీషణ మంతరిక్ష మరుణం దృష్ట్వా వసుంచాపి దు
ష్ప్రేక్ష్యో ఘంచ విభావసుం ధురి నభవ్యంతం రజోదుస్సహం,
తీవ్రం వాశ్రవణంచ మాల్యవత ఉక్తే రాగతాగ సకృథః
కృత్వాశ్వార్థ్యదితో హితాగసురపరో హన్తుం సమీతా నితః ౯౪

సుగ్రీవః సహసాధ్యాసీత్ ఉత్పత న్నేవ లీలయా,
హరి ర్ఘుష్టాసురశ్రేష్ఠః తద్భంగం కర్తు మున్మనాః. ౯౫

ఆకృష్టపతితామ_ర్త్యః ద్విణ్మౌళిస్ఫురతాత్మకః
ప్రధనే ముత్ర భూరామాలోకితో భూ _త్తమాగతః ౯౬

కృతాదిరోషతామ్రస్య దృ గుపేత్య స రాఘవః,
నహోదరం తదాహే త్యుజ్జ్వలం తం వానరం గిరం. ౯౭

సాహసం త దధునా కరణీయం
శార్ఙ్గిణాంగరిపుణా స్వగురౌ హా,
ఆహతే భవతి నో ధురి కార్యం
కిం కలత్రహితనోను శరీరైః ౬౮

హాగురోః పరమతేద్య సంపత్నం
సంహరామ హిత వీర న ఆజేః,
భీమహాస మసురోత్తమసూనూ
క్తం నిశమ్య సయయావితి తద్యుక్. ౬౯

పరోత్తరద్వార మితే ఖరాహితే
పురః పరద్వారగతే ఽఖిలే బలే,
యుధే బుధేశో బహుమానినో సురా
న్పరాహతాం స్త్రాప్రముఖా న్స్వరో కరోత్. ౭౦

నిర్గతో రఘువరోదితః స్వతః
కోప్యతః ఖరహరస్య శార్ఙ్గిణః,
తస్య వాలితనయః...నస
ద్వృత్త మిందరిపవే క్షమాభువే. ౭౧

ఇత్యూచే లఘు రావణం సనరకం పశ్య న్సభాస్థం వచో
దూతః సాంగవనామకోస్మి నరకాంతి స్యాస్మి తే వైరిణః,
భీకృత్త్రాప్రముఖా హతాః ఖరముఖా యేన శ్శరా శ్శౌరిణః
తస్మై దేహ్యసురక్ష మాత్మభువ ముజ్జీ వాధివాజిం కురు. ౭౨

అథవా నరకో ప్యభియాయ చతుర్రో
వద దిత్యసురా నసురాధిపతిః,
వ్రజ తాంగద ముష్మనసో జలతః
సిత మాశు హరిం కురుత ప్రహృతం. ౨౩

చతుర స్సహరి స్సముత్పతన్
మహితో౽ధ్యేత్య నిపాత్య రాక్షసాన్,
నిరయస్య బభంజ శృంగిణః
శిబిరం వాశర ఆశిరేశితుః. ౨౪

నృహరౌ సతి సాంగదే జలాద్యే
యుధి తం స స్వజనం నినాయ భూయః,
లఘు తత్ర దకుండలాది దివ్యం
స్వతనూజాహృత మేత్య విశ్రవోభూః. ౨౫

సుహృజ్జనం సత్యభామాయుతం ఖగరథం వరం,
గా మిత్యసా వరిదరకర మూచే పురః స్థితమ్. ౨౬

సురాసురాద్యసాధ్యత్వాత్త్వా ప్రాప్తః స మయా పరః
విధినా భగవత్తో మే హితో లక్ష్యః సమానవః. ౨౭

స నారకా యా సదృశో భయం హా
దధ న్మదో గోరథ గోర్ధరేశః
ఆరా దరంవా నరకావరోధం
నిరీక్షమాణో౽పి పురో బుధారిః. ౨౮

ప్రాప్తాం ద్వారవతీం రథూత్తమచమూం దుర్గాం పరేషాం పరం
తత్కాలే కుసుతా హృతాహితతమా ముగ్ధా ప్రకామాజిహృత్
జన్యాయ స్ఫారదాత్మకో దితిసుత ద్విట్కౌతుకా యానతాః
సామోదాః సవిధాయ సారసదృశః తావాహినీః ప్రాహిణోత్ ౭౯

బభాషే లసత్ స్త్రీసహస్రాణి జన్యే
హితా న్యాగతా స్యద్భుతం వాభిరామం,
ఘనాంతస్థితిం వీక్ష్య కృత్వా బలారిః
స్సైన్యాని సద్వారకాంతః సదాప. ౮౦

తదా సత్త్రాంటంకే లవలబుధగాత్రే కృతమహో
దరం స్వస్థః పశ్యన్ త మసురజాలం రఘువరః,
సమోదా ద్వా ద్వై వే ద్రుహిణబహుమానో ధనబలో
బుధేశో భాస్వన్నందన మభిముఖః సాలహరణే. ౮౧

తదా పారిజాతం సముద్రస్య సారం
సపత్న్యుత్తమాంగస్థితం వీక్ష్య లక్ష్యం,
విధాయాస్త్రశస్త్రైః సునాశీర ముత్కః
తమోయుక్త ముద్యుక్త మాజౌ బభంజ. ౮౨

ద్యోభృన్మహాదేవగణో విచింత్య తం
గోపాత్మజం ప్రాగ్బహుమాన కృత్వరం,
సాలోద్ధృతౌ యుద్ధకరోఽథ నిర్మితో
మూఢః తమో ధిక్కుదశాహి తద్వతాం. ౮౩

ఇతి కిల హరా వంతే శ్వేతాసురద్విషతానితా
స్మృతనుమరయం వాచాముం చోదితా నిహతం పరమ్,
అల మతి సముద్ధర్తుం స్వాంతం సహోగ మలోకయ
న్మహు రరమితం సత్రాణి ద్విక్తా నిరయం పతః ౧౪

కాంతాగృహం యేన మహీసుతా హృతా
నీతా బుధేశా ప్రబలేన శార్ఙ్గిణా,
సోఽయం విహర్తుః సకలా ముద స్తతః
సా వాహినీ రాను పరా ఉపాయతే. ౧౫

విష్వక్సేనోంఽగదగతో మేఘనాదో బలాన్వితః,
ప్రకామామోఘనకరో నిశాంతే ఽభూ దనంతరం. ౧౬

ఖట్వాంగాఘ స్స్వయా విద్వి డేకదానరతః స గాం,
ఇతి భీష్మోదితా మూచే భీరురాఘవవాహినీం. ౧౭

ఖరద్వేషిణ మత్యంతం త్యజ త్యక్తనృపాసనమ్
నిష్కించనం నిర్గుణం త్వం మా భజస్వ పరం వరం. ౧౮

ఇతి నాథహరే త్వయా న వాచ్యం
నను హీనేన పరేణ మాదృశాగ్రే,
అభిధాయ తథేతి వాలిభూ స్తం
సహసా భీ రుదభూ దన స్తమన్యుః. ౧౯

రఘూత్తమం నాథ మయస్వ నోచే
జ్జయాయ నైతేన మయా హతోఽపి,
కుతో హితో మే సపరిగ్రహం గాం
సమేఘనాదం పున రేవ మూచే. ౨౦

స్వాంతే క్షమా లఘు పరిగ్రహ మేవ ముక్త్వా
మందోదరీతనయ మున్నతహాస ముత్కః,
చక్రే హరి స్తదనున య్యభిపీతమన్యం
యోగీ నఖక్షతయుతాంగవిశేషకం తం. ౯౧

నానార్యంతస్థిత శ్చక్రీ ఘనస్థితికృ దింద్రజిత్,
పరం లఘుసుతప్రార్థిబభూవ తదనంతరం. ౯౨

ప్రద్యుమ్నప్రముఖా జాతా అధిరామం అజిహ్మగాః,
శార్ఙ్గిణో స్మా దిన్ద్రజితః తత్కాలే పతితా ఘనాః. ౯౩

తదాశుగా రయారామాః కుమారాః సహసోదరం
అహీనరూపా ప్రశితం శ్రీరామం చక్రిరే స్వతః ౯౪

ప్రద్యుమ్న ఏవ గురురుక్మిపురం ప్రవిష్టః
పశ్యన్ స్వయం వరగతో ఒథ సభాస్థలీం తాం,
ఏత్యేంద్రజి జ్ఝడితి రుక్మవతీం శసంస
వృత్తం నిజం సకల ముద్ధృతవాన్ స్వపిత్రే. ౯౫

ద్రష్టా సుతస్య కృతవర్మణ ఆదృతో ఒజో
మందోదరీవర ఉమాసదృశీ మథాగ్ర్యాం,
రామాం తమానయత చా రుదతీం కురక్షః
కాంతా విమథ్య పతితాం సమహీంతనూజాం. ౯౬

ఘనం ఘనేషు పర్యంకశ్రితం పశ్య త్యసా పతిం,
యానేఒ భ్యర్థీ సదక్షాక్షీ రుక్మిణీ తనయా నముత్. ౯౭

మహాస్త్రేణుం సత్రిజటావదాస్త
మధ్వ న్యదో రామపరిగ్రహం స్వం,
నిరీక్షమాణా రఘునాథధామా
హారం బలధ్వంసిసుతా సమేతి. ౯౮

క్షణం ప్రాప్తోసౌ కురఙ్గో మహాశుగపరాహతః,
భవతిస్మ యతో నాథో రామో సురహితే రతః. ౯౯

యానే ద్వే మహితనయా రఘూచ రుక్మి
ణ్యాలో క్యాలపపతి సాచలాచ్యుతౌ క్వా,
ఉద్యానం గత మగమ న్మహీ నిరుద్ధో
ద్వాహో భాసుర మథ రుక్మిధామ భూయః. ౧౦౦

జన్యా ముద్భటకః సదాశుగనిరుద్ధో ఽవాంతరక్తాంతతః
సర్వేషు ప్రవరో బుధేషు విదితాం ప్రాప్తో మహీరోచనాం,
కామం భూతనయోన్మనా నికటసద్రామో సమోహాహో ముదః
శౌర్యాఢ్యః పరిలోక్య లక్ష్మణతనుం తన్వీం కిలోపాయతః. ౧౦౧

నాగాశో రఘుగురుణా సదక్షకేలా
చక్రే సత్యపణాకృతో శమేన,
అహూతో విగణయతః సుఖోచ్చవాచః
కుండల్యంత మథ బలః స భోజసూనోః. ౧౦౨

భియాహీనా కేచి దుర్గం బలమాలక్ష్య పక్షిణాం,
స్వపదం దుద్రువుః కేచి త్సరస్వద్వన మావిశన్. ౧౦౩

రక్ష్యపాపసరామాజ్ఞో హారే స్తన్విదితం పదమ్
ఏషోఽఖిలం వినాథో విముదోఽవర్తంత వానరాః. ౧౦౬

కాళిందో మహితో భయం ప్రహసవా నాసాద్య కేలావభూ
ద్యుద్ధే యః పర ముద్ధరన్ కతిపయానాం వానరాణాం బలః,
ధూమ్రాక్షం స్వపలాయనోద్ధరజసా రాజస్త మాలంబ్యతే
ద్ధస్తం హాస్త ఒభంజ కోఽప్యథ సదా గత్యాత్మభూ రుజ్జ్వలః.

శ్రితాః పరే భీష్మసుతం తదావా
జ్ఞాతాః సుతం విశ్రవసో భువీంద్రాః,
సగద్గదేన క్రుధి వజ్రదంష్ట్రి
ముఖా బభూవు ర్నిహితా జయేన. ౧౦౭

తతో లంకామితాథాస్వాం జన్యాం వలముచో ఽఖిలాః,
పురీం ద్వారవతీం కృష్ణ ముఖాః పుణ్యజనా యయుః. ౧౦౮

దైతేయో ఽకంపనో య స్త్రిజగతి సమహాబాణ ఆజిం చికీర్షుః
కాలే సద్రావణాజ్ఞః పరమశివపరో వర్త తాభ్యేత్య తస్మిన్,
ప్రాప్తామోదా ప్రకామప్రధనకృదపి తద్భూరుపార్శ్వైఃసదార్యా
స్వప్నప్రాప్తా నిరుద్ధా స్మ భవతి సకలా హంత రామాశ్రితాళిః

వ్రీడితా విదితాథాసీ త్సాబలా విపురస్థితా,
ప్రద్యుమ్నభువ మున్నిద్రా పశ్యంతీ విహ్వాలాచ తం. ౧౦౯

నిరాకృతాఖిలాత్మాంతే చిత్రరేఖాహితం ఫలే,
వీక్ష్యానిరుద్ధరూపం సా పరం తస్థా వవాఙ్ముఖీ. ౧౧౦

సాల్వానుజం సుసుషా సహ సానిరుద్ధం
స్వాంకేతం మహాశర మకంపత ముచ్చరోషం,
అగస్త్య వీక్ష్యచ తదా సస్మృగంబాత్మభూః,
భూః సంతుతోష విదితం స్వ...విధాయ. ౧౧౧

స్థితో౽థ సమహాబాణః స్వక్షత్రీసుతదూషణః,
చింతాక్రాంతో వితమహాకంపనో లఘురావణః. ౧౧౨

కురావణో ౽క్షోభాగ త్యాహీనబాహై రుషా యుతం,
రురోధ సమహాకాయో౽ నిరుద్ధం వానరం బలం. ౧౧౩

సశోషితపురం పురః ప్రధనధామ గత్వా హరిః
స్వతో సదనురంజనా దుపగ తాజ్ఞవా న్నారదాత్,
తదా సమహితో బలీ వివిశ దంగదో మన్యునా
సమావిఘనకృత్యవి ద్వ్యధవిధా ద్విషా మున్మనాః. ౧౧౪

హంతాన్యోన్యం నిఘ్నతా ఘోర మాసీ
త్సంయుక్తానాం ఆశుగై శ్చాద్రిశృంగైః,
దైతేయానాం వానరాణాంచ యుద్ధం
శౌర్యాఢ్యానాం సర్వతో ౽భూతపూర్వం. ౧౧౫

ఆశుగే నాంగదే నాగశృంగేణ హరిణా తతః,
భూతేశో ౽భ్యగమ న్మోహం ప్రయుక్తేన మహారుషః. ౧౧౬

సకుంభాండః కూపకర్ణో బలేన పృథునా రుషా,
వప్రనాభోపమానాంతగతో ౽భూ వాజికర్ణ జ్జితః. ౧౧౭

బభూవ విష్వక్సేనేస రుధిరాక్షో గవాక్షతః,
విదితః కాలదంష్ట్రస్య వృషభేణా వ్యథా ద్ధలే. ౧౧౮

కాలకల్పో రాక్షసః స పనసోఽనేన విక్రమః,
హతో మృతో వివాశశ్చ గజేన ప్రకరోఽస్రముక్. ౧౧౯

రాక్షసో ధూమ్రమఉరుదు జ్మేఘపుష్పేణ దుర్ధరః,
పరశ్చక్రధనే నాస నం దే నాం త్యుత్కరో హతః. ౧౨౦

ధైర్యసచ్ఛవలిఃప్రద్యుమ్నోఽగాదసృజ్ముచమ్,
శతమాయం మహాసేనం పరేతం తత్క్షణేఽకరోత్. ౧౨౧

శతమాయే బాణహతే యుద్ధేచ ప్రపలాయితే,
ద్విడంగదేన హరిణా మహానాదః కృత స్తతః. ౧౨౨

హే సారథే చోదయ శీఘ్ర మశ్వాన్
శ్రీరామ మాహన్మి చ తద్బలాని,
ఆహస్వ సైన్యేఽథ హతే సబాణో
రథీ మహాకాయ ఇతి స్మ సూతమ్. ౧౨౩

వవర్ష హరివాహిన్యాం శరౌఘం సంయతో ఘనః,
సాబహిర్గతకీలాలా నితరా మభవ త్తతః. ౧౨౪

వాహి న్యర్వ్యాం ఘనచరవర్షేణ ప్రాప్తజీవనా,
చిత్రం ద్విదంతేన కాచి న్నతథా హరివానీ. ౧౨౫

బలేచ సోసురేశోఽభూ త్ప్రద్యుమ్నే పర మంగదే,
పరమాత్మని యుక్తా స్త్రిస్వపురే స్థః పరాహతః. ౧౨౬

ద్వా ప్యుగ్రవిష్వక్సేనాభ్యాం ముదితౌ సహితౌ విశాం,
మహాకాయాంగదౌ పశ్చా ద్వ్యయుధ్యేతే సముజ్జ్వలే. ౧౨౭

అముత్ర సమరేఽసురే హరివిభగ్న ఉగ్రజ్వరః,
ప్రయుధ్య పరమాత్మభూః జ్వరపరాహతః కోఽప్యయం,
సమంచ ప్రశశంస తం పరమ ద్దైత్యమందోదరీ
శ్వరం శరణ మాశరః ప్రతిసతః పరం ప్రాణినాం. ౧౨౮

అధునా శుభవా నేతు పరిమజ్జ్వరతో భయం,
సమంతతః సత్రికాలే మత్తో నాసజనోఽఖిలః ౧౨౯

ఇత్యుక్తో మందోదరీశః శార్ఙ్గిణా స్వపదం తతః,
సజ్వరోగా త్సబాలేశో మహాకాయానుగ స్తతః. ౧౩౦

ప్రాజ్ఞః ప్రహస్తో థబలో సబాణో
మందోదరీశో హరిభంగ మిచ్ఛుః,
సమర్నిమి త్తోఽతిరథాధిరూఢో
భూయః పరో మృత్యు రివాగతోఽభూత్. ౧౩౧

ఖరాంతకం సద్వివిదోః సబాణః
హరి ర్జఘూ నాహవదుర్ముఖశ్చ,
బల్యాత్మభూ రగ్ని రివాగ్రహేణ
సమున్నతం చక్రిణ మాహవోర్వ్యాం. ౧౩౨

బల్యాత్మభూః సత్కృతవాక్ రుషాజ
స్థితో మహానాద మథాచ్ఛభల్లః,

బభూవ విష్వక్సేనేన రుధిరాశో గవాక్షతః,
విదితః కాలదంష్ట్రిస్య వృషభేణా వ్యథా ద్ధలే. ౧౧౮

కాలకల్పో రాక్షసః స పనసోఽనేన విక్రమః,
హతో మృతో వివాశశ్చ గజేన ప్రకరోఽస్రముక్. ౧౧౯

రాక్షసో ధూమ్రమఉరుదు ర్జ్మేఘపుష్పేణ దుర్ధరః,
పరశ్చక్రధనే నాస నం దే నాం త్యత్కరో హతః. ౧౨౦

దైర్యసచ్ఛవలిఃప్రద్యుమ్నోఽగాదసృఙ్మచమ్,
శతమాయం మహాసేనం పరేతం తత్క్షణేఽకరోత్. ౧౨౧

శతమాయే బాణహతే యుద్ధేచ ప్రపలాయితే,
ద్విడంగదేన హరిణా మహానాదః కృతస్తతః. ౧౨౨

హే సారథే చోదయ శీఘ్ర మశ్వాన్
శ్రీరామ మాహన్మి చ తద్బలాని,
ఆహస్వసైన్యేఽథ హతే సబాణో
రథీ మహాకాయ ఇతి స్మ సూతమ్. ౧౨౩

వవర్ష హరివాహిన్యాం శరౌఘం సంయతో ఘనః,
సాబహిర్గతకీలాలా నితరా మభవ త్తతః. ౧౨౪

వాహిన్యోర్ద్వాభ్యాం ఘనచరవర్షేణ ప్రాప్తజీవనా,
చిత్రం ద్విదంతేన కాచి న్నతథా హరివాహినీ. ౧౨౫

బలేచ సోసురేశోఽభూ త్ప్రద్యుమ్నే పర మంగదే,
పరమాత్మని యుక్తాస్త్రిస్వపురే స్థః పరాహతః. ౧౨౬

ద్వా వుగ్రవిష్వక్సేనాభ్యాం ముదితౌ సహితౌ విశాం,
మహాకాయాంగదౌ పశ్చా ద్యుయుధాతే సముజ్జ్వలే. ౧౨౭

అముత్ర సమరేఽసురే హరివిభగ్న ఉగ్రజ్వరః,
ప్రయుధ్య పరమాత్మభూః జ్వరపదాహతః కోఽప్యయం,
సమంచ ప్రశశంస తం పరమ దైత్యమందోదరీ
శ్వరం శరణ మాశరః ప్రతినతః పరం ప్రాణినాం. ౧౨౮

అధునా శుభవా నేతు పరమజ్వరతో భయం,
సమంతతః సత్రికాలే మత్తో వాసజనోఽఖిలః ౧౨౯

ఇత్యుక్తో మందోదరీశః శార్ఙ్గిణా స్వపదం తతః,
సజ్వరోగా త్సబాలేశో మహాకాయానుగ స్తతః. ౧౩౦

ప్రాజ్ఞః ప్రహస్తో థబలో సబాణో
మందోదరీశో హరిభంగ మిచ్ఛుః,
సదుర్నిమి త్తోఽతిరథాధియోధో
భూయః పరో మృత్యు రివాగతో ఽభూత్. ౧౩౧

ఖరాంతకం సద్విదోః సబాణః
హరి ర్జఘా నాహవదుర్మ్మఖశ్చ,
బల్యాత్మభూ రగ్ని రివాగ్రహేణ
సమున్నతం చక్రిణ మాహవోర్వ్యాం. ౧౩౨

బల్యాత్మభూః సత్కృతవాగ్ రుషాజి
స్థితో మహానాద మథాచ్ఛభల్లః,

కృథా పునః కుంభహనుః ఖరస్సృక్
తారేణ భగ్నో హరిణా బభూవ. ౧౩౩
హరిణా తనుసంగ్రామే దైత్యసేనా స్వతోఽబలా,
తతో కుర్వం త్యుపరతిః సదుపద్రవయోనయః. ౧౩౪
హరిభూజజయశ్రియం ప్రహస్తో
సహమానోఽస్త్ర పరా ణ్యతః సబాణః,
అధిహర్యధికం ముమోచ పశ్యన్
ఉదకానీవఘనాఘనోఽధిశైలః. ౧౩౫

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
ఏదాదశ స్సర్గః.

రాఘవయాదవీయమ్

ద్వాదశస్సర్గః

పరిబలబలహతా సకర్ణనాసా
శ్రుతివివరస్రుతశోణితా విరేజే,
అసమపదగతా పలాశపంక్తిః
సపది పలాశతతి ర్వ పుష్పితాగ్రా. ౧

అలఘుబలబలాకులశ్చ నీలో
హరి రసురో బలిబాలకః ప్రహస్తః,
ఇతిహరిహయవృత్రియో రివోగ్రం
రణ ముభయో రభియుక్తయో రివాసీత్. ౨

అథ కిల హరిణా విభిన్నబాహుః
గతవిటపో ఽగఇవ స్థితః ప్రహస్తః,
రణభువి పతితః పరాసు రాఢ్యః
పరమరుషా లఘుబాణ ఆస తేన. 3

హరి రధికనుతో ధరాత్మజేశా
యుధి చతురాంచితరోష మేష చక్రే,
సతదనునయవా న్పలాయితం స
త్వర మభిరాక్షస మేత్య భూరిబాణం. ౪

అథ సతి హరితో భయం ప్రహస్తే
యుధి పతితో ఽధిగతః పరం స్వరాజం,
ప్రవిదిత మనయత్ తతో ఽనిరుద్ధం
సభృతి రుషా ద్యమ దేవ పత్యా చక్రే. ౫

స్వపరజనసముద్ధృతౌ సరాజో
త్తమతమసూను రథోన్ముఖో ఽఘనాశః,
బలిభువ ఉదితః స్వధామ నిర్భీః
ప్రధనతలం సమయా యయౌ పురస్సైన్యైః. ౬

సగద మపి మహోదరం సమిత్రం
బలిరిపు మింద్రజితం సమో ఽతికాయం,
అపి బల మనిరుద్ధ మాదరీవా
సురపతి మైక్షత వానరోత్కరో ఽథ. ౭

పర మభిసరటం నిరీక్ష్య కూపం
స్థిత మధికాననగా స్సదేక దోగ్రిం,
క్షితిభృత మివ మాధవా నరా స్తే
జగతి తదుద్ధరణే క్షమా బభూవుః. ౮

ప్రహిత ఉరుబలో ఽభిమిత్ర పుత్రో
గిరిశిరసా సమ మింద్రజి ద్గురుం తమ్,
హరి రథ సహ సోదితం వితేనే
రఘుడితి ససత్త్వవిశేష మాగతః సన్ ౯

స్వచరిత ముపలక్ష్య సో విమన్యుః
బలిజయినే లఘు రావణాయ శంసన్,
అథ సరటవతో విముక్తగుస్వ
స్థ ఇతి గుణోఽజని సన్మృగో రఘూక్తః. ౧౦

శ్రిణు గిర మవపాతయ త్యథోయ
త్సముపహృతో ఽల్పతమోఽపి భూసురార్థః,
జగతి తమివ గౌః స్వతోఽగ్రజస్యా
జ్ఞమపి భవన్త మశే న్మృగం స్వదంతం. ౧౧

స్వపర మితి వదన్ స్వతో ఽగ్రజన్మా
తిశయ మభూ ద్ఘనభంజనం పురస్థః,
రఘువర సహజ స్స్వయంభువో య
ద్విదిత ఉపేత్య సమోహితోఽథ శక్త్యా. ౧౨

పర మకృతమనా బభూవ నంద
వ్రజగత ఏవ బలేఽథ వానరస్య,
రఘువర పర ఏష నాశనే స్వా
త్మధియ ఇతాదిగుణస్య పౌండ్రికస్య. ౧౩

స్వ మనుగత మహి స్వసోదరం యోఽ
న్తిక మనయ ద్ఘనమన్యునా సమోహం,
నరహరి రధిరుహ్య తం జిగీషుః
రథ మథ సద్ధనుమంత ముద్గతోఽరిం. ౪౧

అసమసమశరం స్వతుల్యవేషం
పరిబలబలో రఘురావణం దదర్శ,
ధురి రథగత మేత్య సాంగరాగం
దధతే మురః పృథుహారి పౌండ్రకం సః ౧౫

కురు రణ మభితిష్ఠతే బలం చే
దితి వదతి స్ఫుట మున్ముఖే నృసింహే,
తదుపరి పరితోషవర్ష కాశీ
న సుహృద థాబుధపః కృశః శరాఘమ్. ౧౬

ఉరసి శిరసి పంచ సప్త బాహ్వో
ర్నవచ ముఖే పున రష్ట నేత్రయో ర్ద్వౌ,
అథ పర మభిరామవాదకే ఽస్య
పరిసితముఖా న్న హరే ర్ముమోచ బాణాన్. ౧౭

సబల మబుధపౌండ్రకం గజో వా
గహనగతో నర ముద్ధరా మ్యహం త్వాం,
నృహరి రితి వదన్ న్యపాతయ త్స్వ
యుధగురుణాస్య శ్రియో లసత్కిరీటమ్. ౧౮

పతిత మరుదితం ప్రమన్యుకాశీ
పతితశిరస్సు కిరీట మావిలోక్య,
అతిలఘు జనమాలికాథ హాహా
కృతి మతనో దధికాస్రపాలి ర్నేత్ర్య. ౧౯

అఘుహ్యా దలఘురావణః ప్రణష్టో౽
జని నగరం తరసా సుదక్షిణాశ్చ,
హతి మథ నృహరే ర్ద్విదగ్ధతాతః
సమదకరీవ హరే రియేష కర్తుం. ౨౦

పరహతికృతయే తపస్స్వలం స్వైః
రహిత ఇతః స్వసహోదరో గిరీశః,
సఖరహ్యా దరిణా రుషా సనిద్రో
హతజనకో గురుణా విచోదితో౽భూత్. ౨౧

సహిత మథ రుషైత్య కాలధర్మం
పితు రల మింద్రజితః సహోదరం గాం,
లఘుపర మతపస్వినం త ముగ్ర
స్ఫుట మితి వీక్ష్య మహోదరో జగాద. ౨౨

పరిచర నను దక్షిణాగ్ని ముత్కో
మమ వచనోద్య సహోదరం వినిద్రః,
పరమబుధహితం గుణైః సహస్రా
పర మభిచారవిధానతో వృత స్త్రే. ౨౩

హత ఇవ శుచి రుద్ధతశ్చ కాశీ
పతితనయేన మహోదరేణ కర్తుం,
నిహతి ముదిత...వదుద్యతో
రుదుతరగండదృ గాస కుంభకర్ణః. ౨౪

మహితల మభికంపయ న్న పద్భ్యాం
మహితహృదున్నతతాలనన్నిభాభ్యాం,
మహిత మథ గృహం సభూతతేజో
మహితమ మాప పరస్య సోదరస్య. ౨౫

పరమగిరినిభం హి తత్ర సుప్తం
పర మభిచారశుచిం రుషా వ్రజంతం,
పరమహిత మివ స్థితం కృతాంతం
పర మథ వానరపుంగవా విలోక్య. ౨౬

శుచి మసుర మవేక్ష్య దూరతో వే
త్యభివదతి స్వ ముపేత్య వానరౌఘే,
మయి సతి న భయం వ్రజేతి శార్ఙ్గీ
పున రసకృ త్తమువాచ గాం సరామః. ౨౭

బల మిత మధికర్ణ మేష కుంభా
దిమ మురుకం దధతం తదా వ్రజంతం,
త మలఘు సరమేశ ఏవ కృత్వా
నల మవబుధ్య రుషో దదర్శ రౌద్రమ్. ౨౮

యవ ఇవ లఘురావణేన నున్నో౽
భిత ఉరురోష సదా సుదక్షిణేన,
అహిత మథ విభీషణాగ్రజాతో
నిహతికృతే శుచి రాయయౌ నృసింహః. ౨౯

అజని తదను గంధమాదనోఽగ్ర
స్థితి రధునా శరభ స్స్ఫురద్యశోదః,
సదృషభ ఉదవేక్షితో గవాక్షో
దితలసితో విజితో హరిశ్చ నీలః. ౩౦

యుధి పర మరిణా భియా హతేన
ప్రహత ఉపేత్య పరిగ్రహో వినా సః,
జ్వలన ఇవ ఖరో సురోగతోఽభూత్
అథ సదయేన బలం రుషో రుమేశః. ౩౧

హరి రథచ సుదక్షిణం విదగ్ధం
ఝడితి సహోత్రయుతం రుషైవ చక్రే,
పునరపి నరసింహ మాప పశ్య
త్యఖిలజనే ప్రహితం సుదర్శనం తం. ౩౨

దివి భువి దివిజేషు వానరేషు
స్తుతికృతిమత్సు సవిస్మయేషు సత్సు,
సపది యశ ఇతో మదో రుమేశః
పర మభిరామ పరస్థితో బభూవ. ౩౩

నరకసుహృ దశాంతి రేకవా న
స్థిరహృదయో ద్వివిదాఖ్యయా సమేతః,
స్వపరదదకృ దైత్య వానరోఽభీ
రభి రభిచారవిభీషణో ఽగ్రజాతః. ౩౪

పరహారి రభిపానరవ్యథాం వో
కృతలఘు రైవతకంధరోపమానః,
అభవ దుపగతః స కుంభకర్ణః
పరమసుహృ న్నరకో ఽరిభంజనేచ్ఛః. 34

స్వనిహాతిమతి మేత్య దర్శయంతం
సబల మధోముఖ మున్నమయ్య రామః,
పరమహిత ఉదీక్ష్య వాహినీభ్యో
యుగజని సద్విపిదం రుషా తనుభ్యః. 36

సురపతిబల రక్ష నోఽరితో మా
పతియమయోరివవా బలస్య తస్య,
తదనుఖరరటో రుషా బుధారే
పర మహాన ద్విపదస్య యుద్ధ మాసీత్. 32

సమజని సబలేన కుంభవర్ణో
దితభుజపాదశిరా వరాయుధేన,
రుధిర మభివమ న్పరాహతోఽసా
వసురహితో రఘువల్లభేన జన్యే. 30

తరు రివ విదితః పపాత భూమా
తదను ముమోహా పున ర్జగామ సంజ్ఞాం,
హరితర ఉరురు ద్విజేతు మైచ్ఛ
ద్బలకలితో లఘు రావణశ్చ రామం. 3౯

కృతమ ఉథ సరాంతకోం గదేభిః
ద్విషతి బలే రఘురావణే రణోత్కః,
సమమిత మబలేన తేన యోద్ధా
సమ మభవ ద్ధురి వానర స్సధస్థః. ౪౦

అధిబల మథవా విజాతభంగే
విటపిముగాశుగజో దితాంగ ఏతః,
పరిరచి జనకోదితం సదేవాం
తక మిత మంత మధీకృతం చకార. ౪౧

చలమపి య ఇయేష దేవహృద్యం
హరి మథ నీల మతిద్విషం నిహన్తుమ్,
హత ఉరుగురుణా స తేన యుద్ధే
గతహృదయః స మహోదరో బలేన. ౪౨

హరికులహారిణా గురూదితోఽత్యా
గ్రహమనసా ప్రహితో లిభగ్నకః సన్,
సమపత దధి గాం విహీననాగో
రణభువి సత్రిశిరా బలేన హత్యా. ౪౩

గతభి సదృషభో బలో బుధం దు
ర్గమపి మహస్ముఖ మేత్య పార్శ్వ మాప్తమ్,
స్థిత మథ ధురి వానరం వితేనే
శిరసి గదాహతిభీరుజానుహీనం. ౪౪

ప్రహత మకృత బాహు నాతికాయో
బల మథవా నర మేత్య వానరోభిః,
త మరిహరిపితామహాస్త్రభగ్నం
మృత మకరోఽద్ద్వివిదం స లక్ష్మణోఽపి. ౪౫

సమజని సబలోఽథ లక్ష్మణోఽయం
జయ మభిరామ పురస్థితో గతః సః,
హరిబలచరితం నిశమ్య శార్ఙ్గి
పరమముదో లఘు రావణో జగామ. ౪౬

అధికరథగతో ఽతిమన్యు సాంబో
భృశ మహితా మభిరామలక్ష్మణాఢ్యాం,
శ్రుతగురువచన స్స్వయంవరో ర్వీ
ముపగత ఇంద్రజి దోజసా స సేనాం. ౪౭

శతధృతి పరమాస్త్ర విద్ధసారా
మథ సహసా పరమా జహార చక్రే,
సధృతి మలఘులక్ష్మణాం సమోహాం
సముపగతో హరివాహినీం సరామాం. ౪౮

పరమపరయాదవేన సేనా
సరఘుసుతేంద్రజితా హతా సమోహా,
హితసచివజనః సుయోధనం గాం
ఇతి సుహృదృక్షపతిం విభీషణోఽవక్. ౪౯

పరమసఘున యాదవం ప్రజోచ్చైః
అవనత జీవనగం స ఆహ సజ్యమ్,
ఇతి శతధృతిభూః సుయోధనో థో
అభిజన మాహ స గంధవాహజాతం. ౫౦

అతిలఘువచనోద్ధతస్య సద్రో
ణవ చనగం పరమం జనోదయోఽగాత్,
పర మనయ దగం చకార వాయో
హిత మకరో దభితో విశల్య మాజౌ. ౫౧

స్వపద మధిబలో నయన్ సచాపం
నగ మభియాదవ మింద్రజి ద్గురుం తం,
పర మసిత మియేష వానరాఘో
హత మవిదగ్ధపురస్థితోఽథ కర్తుమ్. ౫౨

గత మథ విపులో రణస్య కుంభ
స్ఫుటయశసం సహోదర స్త మోకః,
స్వబల మనయ దాశు వానరం స్వ
ప్రసిత మతివ రుషా స లోహితాక్షః. ౫౩

హరిగురురపి కంపనః పరేషాం
పర మసితత్వ మిత శ్చకార వేణా,
పతత ఇవ జనోఽగదేన భగ్నః
సమజని స ద్వివిదేన లోహితాక్షః. ౫౪

అజని యుధ బలేనహిం ప్రజంఘో
ధవరసుతో ఘనవ ద్ధతో౽ంగ దేన,
ప్రమద మథ సుయోధనో౽తియాపా
త్క ఉరురుషా ద్వివిదాగ్రిజేన యాతః. ౫౫

పరమ మితిబలం బలా దవంతం
విబుధపరో లఘుకుంభ ముగ్రసేనం,
అకథయ మపరోథ నారదో జ్ఞం
పరమముదోద్ధృతి మేత్య కో౽ప్యశేషం. ౫౬

శ్రుతహితజన భంగ ఉగ్రసేనో
విగతభియో గ్యథ వానరా న్ప్రహర్తుం,
ఝడితి స యుధి కౌరవా న్ప్రహృష్టాన్
విదధ దతీవ రుషో మహాశరో౽భూత్. ౫౭

స్వజనయు గథవా దవం సకుంభో
నఖరిచ దంతి పురందరప్రహర్తా,
అగమ దురుకదంబకం నివార్య
స్వమనుజ ముద్ధరణే బలో హితానాం. ౫౮

బహుమతి మసదంగదం బలం తం
సముపగతో౽థ పరాజితం విధాయ,
ధురి వసతి సుయోధనః స దృష్ట్వా
ప్రబల మజిహ్మగము క్సమిత్రజాతం. ౫౯

సహి భవతి ముఖ్యశుభా గ్రసేనా
భిహితవచో హరిజాత మాజహీహి,
కురువరకదనంచ మాభజస్వై
ర్భవసహితో౽థ తమి త్యువాచ శౌరిః. ౬౦

స్వజనయు గబుధః సుయోధనః స
పురుషః శిరారిగిరా దురాపకోపః,
అనల ఇతిఘృతేన జాతహేతి
స్థిత ఇతి సంఘటనా ముపాచ వాచం. ౬౧

హరిరపి విజితో మ యోగ్రసేనో
మ్బరతరసా శుభవాన్భ వా నరేత్త్వం,
ప్రభజతి మదుపేక్షయా కుతో౽ద్య
ప్రభృతి భజిష్యతి కించ నిర్జితః స్యాత్. ౬౨

వ్రజతి పరబలే సుయోధనే స్వ
స్థల మసయే త్ససుహ్యా త్పురందరస్య,
హరి రథ సుకృతే సతి ప్రజన్యే
విధిరివ కుంభ మహో రుషైష సింధుమ్. ౬౩

పతిత మురుభయః సదేవసిద్ధా
వబుధజనో నగరం హసాన్వితే,
ప్రధన మితి మవేక్ష్య భూరికుంభం
ఘనజలయాన మివాస శౌరి ణాస్త్రం. ౬౪

స పర మవనతో ఽథ కారవాఽర్ఘ్యః
సముపగతః పురతః స్థితో బుధాన్యః,
పునరపి తదనుగ్రహీ బతోచ్చైః
రవితనయో తిఒల స్తతో రుషాసీత్. ౬౫

అధిగతబలవాంశ్చ భూరికుంభా
సుర మవలోక్య రుషా హతో ఽపకృష్టమ్,
వ్యచల దథ సదక్షిణోన్నతం త
ద్బల మపహాయ స్వసోదరిః సమేత్రిః. ౬౬

పరమలఘు సతాం సమానికుంభం
గతమివ సాంబ మతిక్రృథా బలం యం,
అనయ దను సలక్ష్మణాసమేతం
హరిభవనం సబలో ఽభిపావనో థ. ౬౭

తదను స మకరాక్ష పత్య శార్ఙ్గి
త మహితరావణశాసనో భయార్థమ్,
రఘువరతనయం సలక్ష్మణం సా
దర మభిరామ మభూ న్నిరీక్షమాణః. ౬౮

అతను రతనుయుద్ధ మాదధానం
సకలవిధం సహలక్ష్మణో ఽభిరామః,
భృశ మథ మహతాం నరా రిహంతా
చ్ఛ్మతిరపి మాన్యధికే ఽధిధా మ్యతిష్ఠత్. ౬౯

అతనురణ మితా సద్రై త్యసేనా
పరవరదంతనఖక్షతా శశంస,
తదను రఘువరారిసన్నికృష్టా
రఘుపతిప్ర త్తసమాని లక్ష్మణాభ్యాం. ౨౦

తదను హుతహుతాశనేన తుల్యో
రఘుహరిణై త్య సనారదః స్స్వరద్గుః,
అతిధృతి గురుణోదితేన దృష్టః
పరమబుధేంద్రజితా రఘుప్రియో౽ భూత్. ౨౧

నృహరి రభవ దింద్రజిత్ప్రరోంత
ర్హితఇవ నారద మాశుగో బలాఢ్యః,
బహుబల మథవా నరం సహర్షో
పచిత మజిహ్మగముక్తికృ ద్విధాయ. ౨౨

త్వ మసహ్యా దనురూప ఏష నైకం
పరమబుధా నధునా బహూ నుదారాన్,
స్వమనుజసుమనోహరో దితే
హిత ఇతి తం సబహూద్ధృతేహ మాహ. 23

అజని సుకృతవాంశ్చ వీక్ష్య మాయా
మహితనయా ముదిత స్స పత్యమోగీ,
ప్రతిపుర మబలా మతేః సనాభా
మహితతమః తపనా సవిస్మయోయం. ౨౪

స్త్రియ మభివిదితా మవేక్ష్య చైకాం
స నరహరిం ప్రతి దామయుక్త మాప,
పద మతిధృతి రాత్మనః తదాజి
స్ఫుటమహిమా శుగజో గజో యథాగం. ౭౫

విదధత తమభీరవోఽపి సేనా
రుజ మఖిలా శ్చరణాయుధంసితాః,
పర మతనురణే భవం నిశాంతే
రఘువరగాగతమానితాః శపన్త్యః. ౭౬

భువి జనఇవ కల్య ఉత్థితోఽయం
పరమముదా శుగితః స్మరన్ స్వదారాన్,
నరహరి రనురాగవా న్సుధర్మాం
చితమహిమా విదితః సమోహితోఽభూత్ ౭౭

ధృత మఖిల ముపాగతో ఘనే నా
హిత మబుధేంద్రజితా విభీషణః సన్,
అపి నరహరయే జగోదయే నా
హిత మథ కోఽప్యసుగో మృషా శశంస ౭౮

అపివిజయికృతే హితాశ్రితోర్వీ
రఘువర యేన నికుంభిలాజితేన,
గతమభిహోమతోఽంతరాయం
కుహుత రనోస్య జయం స ఇత్యవక్తం. ౭౯

ఇతి వదతి విభీషణే సభృత్యే
సముపగతో లఘు నారదస్య కాంత్యా,
వద ఉరుపురుషోత్తమం సమానో
రఘువర ఇత్యథ లక్ష్మణో బభాషే. ౧౦

వ్రజ పరమ మఘం విధాతు మిచ్ఛం
శుచిసుత మింద్రజితం బలాయుతం నః,
అతిలఘు విజయస్వ ధర్మరాజం
శివ ఇవ పుణ్యజనేశ్వరం నను త్వం. ౧౧

వ్రజతు సకలధర్మరాజసూనో
రహిపద మింద్రజితోంగ లక్ష్మణోఽద్య,
గిరివర మజరాసుతం సహేతో
గత ముషితాసు చమూషు భీమ ఏవ. ౧౨

ఇతి గదతసదుగ్ధవేబుధేంద్రం
పర మభిమంత్ర్య సరామ ముగ్రసేనం,
నరహరి రథ లక్ష్మణో యయా లో
మితిచ సవాతి విభీషణేష్టసేనః ౧౩

మహాత్తమః కృష్ణ మథేంద్రజిద్బలం
స ధర్మరా జోపచితంచ లక్ష్మణః
విధాయ జన్యం ప్రథమం తదాగతో
మహోదరం వీక్ష్య యుతో రుషాఽకరోత్. ౧౪

పరిభావిపరివేషో జరాసంధ మేకం
నిశ వ్యాహితం విష్ణునా లక్ష్మణేన,
బలం చేంద్రజిన్నామ భీమేన శార్ఙ్గ
సమం నిర్యయౌ తద్వధం కర్తు మిచ్ఛన్. ౧౫

బలిద్విషం వానర మింద్రజి ద్వహ
ద్రథోదయోధో విదితః క్షమేతరమ్,
రణార్థినం భీమ ముదీక్ష్య లక్ష్మణం
సమం సమం తేన చకార కైశికం. ౧౬

సుమిత్రోదయో మేఘనాదం సుజాతం
జఘ్నానైవ వృత్రిం వృషా భీమసేనః,
సమస్తం తదీయస్తసింసం జనస్సర
రురో ధాతిహోపాకృతిం సందధానః. ౧౭

ఉదితో విదితో గిరివ్రజస్థః
సహదేవః సహితః శ్రియాత్మ నేంద్రిః,
అభవ త్సప దీంద్రజి ద్గురుః స్ర
విదితో గా నృహరి ర్మహోముదబ్ధిమ్. ౧౮

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో గ్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
ద్వాదశ స్సర్గః

రాఘవయాదవీయమ్.

త్రయోదశస్సర్గః

లక్ష్మణం సపది భీమ మివ స్వాం
స్వాగతా స వనభా గురుయుక్తా,
ఆస తం హరిసహాయ ముదారం
దోర్బలాహత మయా జయలక్ష్మీః. ౧

కుపత్రిజాద్భృతిమతిం కిల భీమో
వారయ న్నయమితో బలిశత్రుమ్,
ఇంద్రజి ద్గురుమతో౽పి సుపార్శ్వై
మంద మాశు విజయం చ తుతోష. ౨

సద్య ఏష నికషాత్మభువః ప్రా
క్తో౽ధికంధరత ఏత్య కునాథాః,
ఆహవే పరిజితా బహవ స్తం
నాదయా హరి మశేష మపశ్యన్. ౩

సత్కృతా హరిభి రప్యధిజన్యం
తే పరై రపజితా హరయ స్తైః,
లేభిరే సురహితాః కుబలా స్తే
స్వస్థలాని సహదేవ నమస్యాః. ౪

తే బుధా యయు రమంద మధీనా
స్వస్థలాని విదితా అధిజన్యం,
ఛేదితా మమ గిరేతి తదా స
ద్రావణో న్నహరి రాస మహోముత్. ౫

కోఽపి శా ర్జ్యథ మహాశరపుంజో
భోగతో భి విదితో లఘు సాకమ్,
రాఘవేణ లఘుకౌరవవాసం
జిష్ణునా శుగభువా పుర మూప. ౬

ఇంద్రజి ద్గురు రభూ దథ మన్యుం
సంవిధాయ సహసా దర యుక్తే
సత్యశేషవిపులా సురజాతే
ధర్మభూ ర్ధురి పరాపచితీచ్ఛుః. ౭

ధామ సత్వర మథోసహసా ము
ద్దామమోప ఉదితః పురతోఽయమ్,
ప్రాంయశో పచితిగం బల మాసీ
ద్వీక్ష్య హార్యసుహృదాత్మని కర్తా. ౮

శౌరి రుత్కటరుషాభ విరూపా
క్షం హరిః పరమయుద్ధకరః సన్,
ప్రాప్త ముల్బణబలం ధురి యుద్ధో
న్మత్త మప్యకృత కృత్తశిరస్కమ్. ౯

మత్త ఉద్యతి రిపౌ నిహతే ల
ఘ్వంగదేన హరిణా దితిజారిం,
విగ్రహే త్వపది పశ్యతి లోకే
తేన ఆశు బల మాప తదీయం. ౧౦

రావణేన హరిణా సుదరా ము
ద్దామఘోష ముదితో దితిజానాం,
తజ్జనో హత మవేక్ష్యచ కష్ట్యా
లక్ష్మణం రఘువరోఽథ రురోధ. ౧౧

శా విభీషణ మృతే విబుధః కో
జ్ఞం సుయోధనవతీవ తదోత్కః,
వీక్ష్య ధర్మభువ మాగత మన్యం
లక్ష్మణం... మోహిత మాసీత్. ౧౨

స్వస్థలా న్యపచితేషు గతేషు
స్వే ష్వనీతి రభిరామపురస్థః,
ఇంద్రజి ద్గురుమపి ప్రమదాఢ్యః
శౌర్జ్యభూ చ్చిర మథాహితజన్యః. ౧౩

ఏకదా ననియతోఽనువదదు
ర్యోధన స్సదవరోఽథ పురస్య,
ఉచ్ఛ్రియం యమభువో రఘురాజ
స్తాప్యవేక్ష్య స పరాజిత ఆసీత్. ౧౪

స్వఃస్థలే వనధియా స్థలమత్యా
గత్యా కేవల మథోద్ధతనేత్రే,
మన్యునా సమయసంసది తస్మిన్
విస్మితోఽభిపతితే సతి లోకః. ౧౫

మానవానపి శివాలయ ముగ్రో
హేలతః పురత ఏష నివృత్తః,
స్వాహితాపచితికా ర్యథ మందో
దర్యుదీరిత ఇతోఽతిరుషాఽభూత్. ౧౬

యాతిసత్కరిపురం స్వసపత్నీ
తాపనో రఘువరో వరజం స్వం,
మన్యునేదృశ మవేక్ష్య సహాహా
కార మాదధ దభూ ద్విమనస్కః. ౧౭

ద్వారకాంత మగయాశ్రుత మార్తం
సౌషధే నవభిషక్పరిపాతుః
లక్ష్మణం స సుహృదాత్మభువోఽథో
గశ్రుతశ్రవస ఆశు గిరావ ౧౮

ఉద్ధృతౌషధినగః సహ సాల్వో
దారవేగ సదయాత్మబలేన,
ఏష వానరతతే రకృతాప్త
ద్వారకా ముదమవిఘ్న ఉపేత్య. ౧౯

లక్ష్మణం జనమతోऽరియుధార్థం
స్వాపథేన వనతస్మ కరోతి,
సాదరం సహృదయం పురతః ప్ర
ద్యుమ్నకః సముఖసేన ఉపేత్య. ౨౦

ఉన్మనాః సహ మహావిజ్ఞాతః
సానుజో రఘువరోऽజని మానీ,
స్వస్థలం సపది వాతిరయాం గో
భృద్వరం పర మేవేక్ష్య స నిన్యే. ౨౧

కర్మలబ్ధసుయతో హరిసూనో
దుష్కరం సమవలోక్య సమస్తైః,
విస్మితస్స్వపుర సైనికసంఘః
సాధు సాధ్వితి వద న్ప్రశశంస. ౨౨

యేద్యుమా న్రథగతో జని మందో
దర్యధీ త్యుపగతః పరియోద్ధుం,
ముఖ్యమాదవ మివాగ్ని మివాస్త్రైః
సంకృధా రఘువరం ప్రజహార. ౨౩

సప్త వ క్షసి రిపో రథ బాహ్వో
రష్ట పంచ పదయోశ్చ ముమోచ,
ఆశుగా న్దశ బలే రఘువీరః
కా ప్యముష్య విజయాయ స రామః. ౨౪

వైరిణః క్షణ మజ న్యపసంజ్ఞో
మారఆశుగహతో రఘుసూనుః,
స్వాజనః సపది దుస్సహహాహా
కార మేత్య త మవేక్ష్య చకార. ౨౪

భూయ ఏష గతవా నథ సంజ్ఞాం
కాలరుద్ర ఇవ భీకరరూపః,
శాత్రవస్య యుధి సప్రకృతేః స
చ్ఛేత్తి ధన్వ శతశో విశిఖేన. ౨౫

సారథిం రథ మపి ధ్వజ మాజౌ
స త్రిభిశ్చ చతురో ఽథ చతుర్భిః,
వాజినో సమశరాఘ విభేదై
ర్విద్విషో రఘువరః ప్రబభంజ. ౨౬

దుర్హృదుద్ధతిశిరా మహతాం ప్ర
త్యుద్గతో రఘువరేణ చిరేణ,
సాల్వమంత్ర్యథ విస్పష్టకదంబో
రావణో రణకృ దాత్మభు వాభూత్. ౨౭

దృష్టదుష్టశకునః కుభృదింద్ర
ప్రస్థతో హరి రివాశుగ పత్యా,
తం నిరూప్య సపరో ఽథపురీసం
రక్షణో బల మభూ ద్విజగీషుః. ౨౮

అద్య మే రథిన మాపయ యుద్ధే
సారథే రఘుపరం రథ మేనం,
ఇంద్రజి ద్గురు మరిం రథవంతం
ప్రాహతం హరి రథీ రథ విద్వాన్. 30

సారథిప్రతిభయం బల మాప్తుం
సారథిస్ఫుటిరవం రథ మాజౌ,
సారథి స్సనయ దచ్యుతయుక్తం
సారథి స్యచ సరం రఘువీరం. 30

పక్షవంత మివ పర్వతరాజం
స్యందనం గుణమహా నధిరూఢః,
రాజతేస్మ నృహరి ర్వరచాపో
వారివాహ ఇవ సేంద్రధనుష్కః. 32

ఆజగామచ పతంగ ఇవాగ్నిం
పింగదృష్టి మివ మత్తకరేణుః
ఇంద్రజి ద్గురురథో ధురి సాల్వో
వారమూల ఉదితో నృహరిం తం. 33

రుక్మిణీశవిహృతం ఘనవాహా
స్యందనే మహతి రావణ పతం,
సారసస్య కిల సారథిసూతే
సౌభరా డథ విలోక్య చకోప, 34

గోభృతం పర మథో అభిరామం
కృష్ణ ఏత్య సధనః శరజాలైః,
వజ్రికార్ముకధరః శుచిభి స్సక్
మార్గగః స్వసరకః కిరతి స్మ. ౩౫

వాహినీనియుతజీవనజాతం
దుస్సహైః కువలయాహితకారీ,
సాల్వకో విబుధరా డథ గోభి
ర్మాధవే రవిరివా పజహార. ౩౬

దుష్కృతాతిరధిసాల్వబలం త
చ్ఛాత్రవం సకరివాజి సమేతం,
సంజహార నృహరిః సహసాంత్రైః
అంధకార మివ రశ్మిభి రర్కః. ౩౭

కేవలస్య కిల కేవల మేవ
ద్వ్యాద్వయో స్త్రిక మథ త్రితయస్య,
పంచకస్య యుధి పంచచ షణ్ణాం
షట్చరా నసృజతాం క్రమశ స్తౌ. ౩౮

వీక్ష్య దారుక మివ స్థిత ముగ్రం
మన్యునా రఘువరం ఘనశక్తిం,
శూల మేష బుధవై ర్యథ సాల్వః
స్యందనస్థిత ఉపేత్య నినాయ. ౩౯

విప్రయుక్త మశనై రథ శక్త్యా
సాయకేన నృహరి స్త మభగ్నం,
ఆచ్ఛిద త్సశతధాయుధ భేదం
లీలయా జనఇ వైక్షవదండం. ౪౦

ఆద దేఽచ్యుతశరాసన ముచ్చైః
స్వస్య దైత్యపతితం శరవిద్ధం,
విజ్ఞనేన సహవిస్మయదృష్టః
సౌభరా ణ్ణృహరి రత్రత థోచే. ౪౧

మూఢ ఏష సుహృదంబుజనేత్రి
స్తేయినే భవదతాపహృతాయత్,
రే సమీహితసుహృ ద్విదిత స్తః
త్వాం నయామి యమధామ శరైః స్వైః. ౪౨

రామ తే జనక మద్య భవంతం
హ న్మ్యయీ త్యభివద న్విబుధారిః,
మాయయా సపది నిర్మితమభ్యా
గత్య రామజనకం స జఘాన. ౪౩

తాదృశం జన మతః స్వగురుం స్వం
భిన్నమ స్తక మవేక్ష్య వరాస్త్రైః,
ఆరణవ్రణగతో నరసింహో
దీనతాం జన ఇవ క్షణ మాప. ౪౪

గోపసూను రథికో యుధి వా తా
పత్యుదీరితగిరోఽథ బభూవ,
ఆశు హంతు మసహ్యాత్కృతమిత్ర
ప్రార్థనః కృతమతి స్త మమిత్రం. ౪౫

అభ్ర మభ్ర ఇవ చాబ్ధి రివాబ్ధిం
క్షా తయోరివ తయో రణమేవం,
ఖే సమేత్య విబుధాః కథయంతో
విగ్రహం దదృశు రేత్య తదీయమ్. ౪౬

హేతినా మకృత కుండలియుద్ధే
సౌభపో ర్యమితికీర్తి రరాతిః,
ఆశుగైః ప్రహరతో నృహరి స్స్వం
కేవలం పృథుశిరో ఽస్య జఘాన. ౪౭

గండశైల ఇవ శైలశిర స్తః
తాలతః ఫల మి వాలఘు నాకాత్,
క్షీణపుణ్య ఇవ తస్య శిరోఽంగాత్
భూతలే బలవతో నిపపాత. ౪౮

ఉచ్ఛిరాః పున రుపాగతవా న్యో
దంతవక్ర ఇభరాడివ యోద్ధుమ్,
గచ్ఛతో బల మరే ర్బహుమూర్ధ
చ్ఛేద మస్య కృతవా న్నరసింహః. ౪౯

భీతికారిణి తతః ప్రధనే శ్రీ
రామ మాశరగతే ర్నను తేజః,
గచ్ఛతిస్మతదసార్యమతోం తే
హావ్యవాహన ఇవ క్షురదాయాం. ౫౦

జ్ఞావిదూరథమితం బలమే వా
త్యంత మాజిషు విదూరహితంయమ్,
సంహృతిం నృహరిణా సుగుణై స్సా
భ్యాస మాప నృహరి ర్విధినున్నః. ౫౧

సింహయో రివ వనే గజయో ర్వా
వ్యాఘ్రయోరివ వృషోత్తమయో ర్వా,
వ్యోమ పశ్యతి గతే చిరకాలం
దైవతే సతి తయా రణ మాసీత్. ౫౨

గోత్రామిత్రో గోత్రభేత్రే వ వృత్రో
వజ్రేణాయం గోత్రపుత్రేణ నేత్రా,
విద్ధో యుద్ధే సజ్జనే నానయో వా
లోకే శాస్త్రి ణారిణా భూరిణాభూత్. ౫౩

సత్వత్రకో భిన్నశిరా విభిన్న
ప్రత్యుప్తమూలః పరమప్రకాండః,
పతన్ క్షితౌ వృక్ష ఇవాధినా హ్యసూర్
...సతత్యాజ పతో ఽ బుధో ఽ యం. ౫౪

శ్రీరామ మమరసంఘః
తుష్టః తుష్టావ వృష్టపుష్పౌఘః,
కించ జగు ర్గంధర్వా నేదు
ర్భేర్యో ప్సరఃస్త్రియో ననృతుః. ౫౬

త్వమద్యహాసోదరహామృతౌభవ
స్వమితివక్త్రాదరవా న్మహాన్మహాః,
ఆవిజ్ఞనో వా న రమేశ ఆహితః
పలాయమానోఽథ విలాపవా నలం. ౫౭

కృతోరఃప్రహారా విభిన్నోరుహారా
సమూర్ఛా పతంతీ విమూర్ఛా లుఠంతీ,
ముహు ర్బాష్పపర్యాకులాక్షా తదానీ
మితి ప్రాహ మందోదరీ తస్య భార్యా. ౫౮

హా ప్రాణనాథ నృహరిప్రహతోఽసి హాహా
హావల్లభా హహా మహం క్వను యాసి హిత్వా,
మా జీవితేశ మహిమాన మహం విహాయ
జీవేయ మా మథ కథం వద హా విధే త్వం. ౫౯

అన్యోన్యం సత్సంబంధిన్యో భావిన్యోస్సువన్యాం,
విద్ధే తస్మిన్నాథే ఽథోసంగత్యా గత్యా క్రోశంతి స్మ. ౬౦

పశ్చాదభిప్రేతవిధేయకర్త్రా
విద్వత్ విదాస్పదగుణో రఘునందనేన
భ్రాతుర్నతః సన్ పరమేశ్వరశ్రీ
రామస్య యాతా పురతః స్థితోఽభూత్. ౬౧

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
త్రయోదశః సర్గః.

రా ఘ వ యా ద వీ య మ్.

చతుర్దశస్సర్గః

సారథౌ ససుమనోహితే ఽథగో
గ్రాం గతే సుహృది గోపనందనః,
స్వస్య వానరగణో పరిస్థితం
సాగరం కిల దదర్శ సాదరం. ౧

భవ్యభాజన మతో విభీషణం
సంగతో రఘువరాత్మయాశుతం,
పట్టణే సతి సదా వనే నలే
రామసూను రతిముత్కరో ఽకరోత్. ౨

వాహినీకృతరణాసురా ముదో
వాహినీలఘుగురుశ్రితాగ్రతః,
వాహినీనిభరయా రథోద్ధతా
వాహినీ త మనుమత్సృతం తతః. ౩

తాపసస్య స సుయోధనస్య వా
రాఘవస్య యుధి రావణస్య చ,
బంధునాశన మథో విభీషణో
భావ్యదీక్ష్య వికలోఽబలో భవేత్. ౪

ఏకదా నరహతో విభీషణః
సంయుతో రఘువరానుజన్మనా,
బంధుభి ర్శ్రిత మనంత మాబలః
సాధుతీర్థ మగమత్స రాఘవం. ౫

పావనో థబలభద్ర ఉన్మనాః
సద్విజాం సహపలాశమాలికాం,
విప్రయోగకలితాం రఘూదితః
సందదర్శ ముదితో వనీభువం. ౬

భావుకం రఘువరస గచ్ఛతః
స్వా న్నిశమ్య పర మాంజనార్థతేః,
సర్వథా శ్రమసదావ్యచక్ష మా
భూ రసా ముద మథ స్వారాజితే. ౭

నైమిశేచ సకలత్రమాధవో
వీక్ష్య సత్వర మతీవ భాషితం,
యోగినో రఘుగురో రథాశ్రుణా
భర్త్సనాక్షుభిత ఉన్మనా అసా. ౮

త్వాం దిదృక్షు రథ నాబలో దయా
సన్మనా భవతి భోమనాయతే,
వాసినాంత ఇతి పావనేన యో
గ్యుత్కరోరఘు రద్వైత్య భాషితః. ౯

రామ మంగ సకలత్రమాత్మన
స్త్వం ప్రసిద్ధ మధునా నయే త్యయం,
అంతవాసిన మువాచ గాం తదా
రాఘవో పశిజనో విభీషణం. ౧౦

ప్రాపితో ఽ జని సదా పరిగ్రహః
సోదరో నరహారే రలంకృతః,
తం గురుః కిల విభీషణేన స
ద్ధా విశిష్య నివహేన శర్మణః. ౧౧

రామమీక్ష్యసకలత్రమా ప్త ము
ద్యానకం శుచి మను త్తమాంశుకం,
మానవ జ్జన ఇవాయ మానతో
రాఘవః సముదతి ర్యదున్ముఖః. ౧౨

రామ ఏష కుశల స్తతః పరం
స్వాంతసజ్జనతయా క్షమాభువా,
రోమహర్ష ణ మనమ్ర మాదధ
చ్ఛిన్నమ స్తక మభూ ద్విలోకితః. ౧౩

వీక్ష్య యోగ్యపి తదా పరిగ్రహం
సోఽభిరామ మనఘం రఘూ త్తమః,
ఉన్నమయ్య నిజ మాననం స్ఫుటం
వ్యాహృతిం వినత మేవ ము క్తవాక్. ౧౪

సాంప్రతం బుధపరక్షయస్థితే
సా ధ్వగమ్య మిమ మేవ భాస్వతః,
త్వం గతోంగ కరణం పదం ముదః
సత్వరం సనకలం భవా సఘుః. ౧౫

హంత తేఽనఘ కదా దదావద
స్సర్గ భవిష్యతి శుచి స్త వాత్మభూః,
త్వం వ్రజ త్వ మితి రామ ఉన్మనా
వి న్మహీప్రసవ మాహ మానినం. ౧౬

లక్ష్మణం త్వ మభితో జనావళి
ర్యోగినీ నిజనిదేశవ_ర్తినం,
ఆనతం బల మథ స్థితాత్మభూ
ర్వ్యాజహార గిర మేవ మూత్సుకా. ౧౭

లక్ష్మణ త్వ మధునా కు రూచితాం
పల్వలోద్ధృతి మతిస్ఫుటశ్రవః,
స్వాపవాదహృదయే విశామి తాం
తీర్థభూమి రివ యోగయుగ్యతం. ౧౮

మన్యుభంజనకరో హిత స్సతాం
పల్వలో భవతి యస్య పర్వతః,
రావణస్య యుధి తస్య మారకం
నామ మైక్షత ముహుః సుధీ రసౌ. ౧౯

ఆవివేశ రఘుపుంగవాజ్ఞయా
పావకం సదివతీర్థ మభ్యసౌ,
క్షాంతిగో జగదనుగ్రహేచ్ఛయా
భీరు రుద్యదపవాదశాంతయే. ౨౦

క్షేత్ర మేత్యచ సుహృత్ప్రభంజనాత్
సద్విబుధ్య సకలం తదానఘమ్,
సప్రభాస మితవాక్ బుధః పునా
రామ ఏష సహితో౽భవ న్ముదా. ౨౧

గోపతిక్షయత ఉద్ధృతాననో
భీమ మాజి మథ వారయ న్నయి,
క్షిప్ర మేత్య సుబలోదయోదితం
రామ ఏష వికలో వ్యలోకయత్. ౨౨

రాజరాజ మతిచ ప్రచేతసం
ధర్మరాజ మతిజిష్ణు మచ్యుతం,
సందదర్శ నకులం శివం శతా
నంద మేష సహదేవ మున్ముఖః. ౨౩

శృణ్వతీ హితజనే బలస్తద
సృక్స్ఫురన్మనస ఆదరాన్వితః,
భీమసేన మతనుం సుయోధనం
గాం కుభూతి మితిహ స్మ భాషతు. ౨౪

సద్వచః శృణు కురూత్తమాశు గీ
జన్మ యస్యతు సమాహితం పురం,
గచ్ఛ పశ్య భరతం సహోదరో
లోక మప్యవనతః సుఖీ భవ. ౧౫

నాగ్రహేశ్చ తదిలాం సుయోధనో
భీమమేవ ముదితో రఘూత్తమః,
సత్వర శ్చ బలదేవ ఈహితం
స్వస్థలం స్మ భజతేఽజనందనః. ౧౬

ఏత్య వానరగణాధికం హరిః
తేజసా సురహితో వరోదరమ్,
తం ముదా సుసహితః పురఃస్థితః
ప్రేక్ష్య రామ మఖిలోఽభవ త్తదా. ౧౭

ప్రాప్త మాసితశిరోరుహం సమో
భీరుచోదిత మథ శ్రియేహితః,
స్త్రీప్రజః సపృథుకం ముదాజితః
స్వః పురే సతి కుచేల మైక్షత. ౧౮

స్థాన ముత్తమ విధేహి సాంప్రతం
సాంప్రతత్వ మిహి విప్రసిద్ధతాం,
ఏవమేవ సరమావధూపతే
ర్నాగ్రహే దథ రఘుప్రియో వచః. ౧౯

వైరిణా మకృత తం విభీషణోఽం
తఃపురే మహతి రుక్మిణీహితః,
సత్కృతం రఘువరాజ్ఞయా సుహృ
ద్గోసురం ఘనపదై స్స్వవానరమ్. ౩౦

భీషణం గురుకథావదాపరో
భూషణం సుమనసాం తమేవ సా,
శోషణం నృహరి రిత్యయం తదా
త్క్షుద్ర మాహ హిత గోసురోత్తమమ్. ౩౧

భో భజేఽథ మహ మాదరీ సుహృ
ద్వాంఛితం సభరతం మహోముదా,
సర్వథా ముద ముపైతి మే మనో
గంతు రస్య సమతే ప్రజాపతేః ౩౨

శ్రోత్రరీతిరఘురాట్పురిగ్రహే
సత్కుచేల మథ హో విభీషణం.
గాం గృహేతపృథుకో రఘూత్తమమ్
కర్తు మిచ్ఛు రవదత్ ముదా శ్రియః. ౩౩

భో భవన్త మపరం సమాధునా
శ్రీదవాహన ఇతో విదం పురం,
నేతు మేవ సుహృదో ముదోమమా
మ్నాయతే పరమ తే సమాహితైః. ౩౪

ఆగతో సరహితోఽభితోఽథ హ్యా
త్స్వాజ్ఞయాపి తమసా పరం రఘుః,
చారుపుష్పక మథాత్మధామనం
గోబుధోఽద్భుత మగా ద్విలోకయన్. ౩౫

పద్మరాగమణినిర్మితా మతః
స్తంభజాలక మనేకజాలకం,
ప్రాంతదేశనిహితామలోపల
స్వర్ణక్లృప్తఘనవేదికాన్వితం. ౩౬

అభ్రచుంబిశిఖరం సదంబరా
స్తీర్ణహైమశయనాసనాంచితం,
చిత్రచిత్రకలధౌతభిత్తికం
సోపధానమృదుచిత్రకంబలం. ౩౭

మేరుశృంగమివ శుద్ధకాంచనైః
స్వర్గఖండమివ దివ్యవస్తుభిః,
ఆపణం మహ దివాంబరై ర్మహా
రంబురాశిరివ రత్నరాశిభిః. ౩౮

ప్రోతమోత మురువర్తులం బభౌ
మౌక్తికం వరవితానవాసినీ,
యస్య సౌష్ఠవవిశేష మీక్షితుం
సద్వితానమివ సర్వమార్గతః. ౩౯

రాజనాః సితపటాః ఖగా బభుః
యద్ధ్వజా ఉపగతా ఇవోరగాః,
ఉత్ఫణా స్త్రీదివదర్శనార్థ
ముత్సృజ్య శేషకులజా రసాతలం. ౪౦

యత్ర హేమరజతే వినిర్మలే
రేజతు ర్నరహరే రుభే శుభే,
దుష్టనిగ్రహణశిష్టపాలనో
త్థేపురా మయశకీ రివాఙ్గినీ. ౪౧

తద్విమాన మధిరుహ్య కస్య వా
స్థాన మిత్యధిమదం నయం వధూమ్,
భూషితాంచ స రమేశ్వరాగతం
మన్యతేస్మ సకలం విలోకయన్. ౪౨

ఆత్మసూనుసహితః సదాసుహృ
ద్దావచో రఘువరః సవానయః,
తద్విమాన మితవా న్సమం సుఖం
స్వస్త్రియా సహ విభీషణో యయౌ. ౪౩

తానితాన్యపి పథాని దర్శయన్
యోషితే చిర మిహో స్థితే స్తతః,
పుంస ఆసగతవాకవేః సస
ద్భావి ఠిత్యరమత స్వతత్పదం. ౪౪

హంత భాస్వదుపరాగ ఆగతే
రాఘవే సతి రయేణ కౌరవం,
క్షేత్రమారవినిదర్శయన్ తదా
యాదవస్థిత ఇతో ముదో జనః ౪౫

యత్ర భూరుహలతా గతా రతా
యోషితః సవయసా సుకుర్వతే,
వల్లభాయితకృతే స్వయంగ్రహా
లింగనం విదధతిస్మ భర్తృషు. ౪౬

నారికేళతరవోఽభ్రచుంబినః
కుర్వతేఽంబుముచి యత్ర చాగ్రగే,
తత్ క్షణే సితశిలావృతా మిథః
స్తంభపంక్తిగతమంటపభ్రమం. ౪౭

య చ్చరంతి పరితో గజాగజా
వైరదీధితిఘనా ఘనాఘనాః,
తత్ క్షణః శిత సుధా హిమాంభయా
మేచకా ఇవ వసుంధరాధరాః. ౪౮

యత్ర వృక్ష మధిరుహ్య నందనా
రామవృక్షకుసుమం సనందనాః,
యో గతి ర్జితమహాసనందనా
సంలునం త్యలఘు యోగినందనాః. ౪౯

యత్ర భాంతి జితమానసా రసా
ధిక్యగా నిరుపమానసారసాః,
ఆశయా హృతనృమానసా రసా
పావనో౽తిరసమానమానసాః. ౫౦

ఆదరేణ పరిలోకయఞ్ జనో
యోగినో గుణచణః పరస్పరం,
భక్తదృగ్ధరణిభూవరాంతికం
సర్వతో౽థ సకలో౽భ్యతిష్ఠత్. ౫౧

స్నానదానజపహోమధారకా
యోగినో రఘుపరిగ్రహేక్షణాః,
తత్ర దృష్టహరయో భవం హరి
ప్రేక్షితాః సముపవాసినో జనాః. ౫౨

ఏవ మేత్య బహుమానభాక్తదా
నందనే రఘు రలం పృథారతం,
తం విలోక్య సతి విప్రయోగినం
గా మువాచ వసుదేవ ఉన్మనాః ౫౩

తేవనేన కృతకాననా స్థితా
మయ్యలం స్వముచి భోవధూయుజి,
సానుభా జ్యతివిపత్తిహా భవాం
స్తాదృశం స్మరతి మాం కి మగ్రణీః. ౫౪

ఆవిలోక వసుదేవ ఉన్మనా
శృణ్వతి ప్రియజనే ప్రయోగగః,
స స్వసార మభిరామ మిత్యయం
విప్రయో గ్యధ నచో ఽవద త్వనః. ౫౫

ఈర్ష్యయా సదనుహృత్య పశ్యమా
సాదరం విధివశా ద్వసా మ్యహం,
త్వాం స్మరన్ కృతసమాధికం స సా
శంక ఏత్య వనమధ్య తూటజే. ౫౬

రాఘవం గురుకృపాన్వితం మహః
భీష్మకం విదురగోపరాజితం,
వ్యాధికంసజనకా ముదోఘహృ
త్త్రాత ఏష పరమో ఽభ్యపూజయత్. ౫౭

యద్భవద్భి రసకృ త్స సేవ్యతే
నిస్తులం భవతి భాగ్యమేవవః,
తుష్టువు ర్నరహరిశ్రితా నితి
ప్రేక్ష్య వానరగణా ఘనా జనాః. ౫౮

యోగినం గురు ముదంచితం విదా
నంద మేత దభిరామలక్ష్మణౌ,
సన్నతౌ ధురి యశోదయా యుతం
నిన్యతుః కిల బలాచ్యుతౌ స్థితః. ౫౯

సస్నుతం సభరతాది వాజమ .
త్యున్మనాబ్జవదనా తపస్వినం,
సత్యలం రఘువరాంగనా తదా
నందగాత్మభువ మైత్ర మైక్షత. ౬౦

ఏత్య తాపసహితా రఘుప్రియం
తం విలోక్య నియతేశ్చ గోపికాః,
పక్షపాతమఖిలా నిరంతర
ప్రేక్షణేక్షిషు మృగీదృశో శపన్. ౬౧

పృష్టవాం స్తదను తాపసంయుతాన్
భావుకం ఘనముదా తపస్వినః,
ఆగతాశ్చ సుహృదో నృకేసరీ
తేఽబ్రువన్నపి త మాత్మభావుకం. ౬౨

తాపస స్త్ర్యభిహితాయ తా గుణై
రుత్తమా నరహరేః ప్రియా భృశం,
తత్ర శృణ్వతి సుధావిధా మథ
స్వాం కథా మకథయన్ మహాముదా. ౬౩

అదధే మహి మతే స్తదా తప
స్యేమనామ పురుషోత్తమో నృపాన్,
ఆశ్రితా సఫలతాం సమాగమా
నాపురస్థితవరః ప్రసాదతః, ౬౪

తాపసా స్సపది సంస్తుతాగమాః
తం పరం సహ విరాగితాగమాః,
ధీరతాగుణవినిర్జితాగమాః
తుష్టువు ర్నరహరిం కృతాగమాః. ౬౫

సత్రిణోఽల మథ హృద్గిరోద్గిరా
సంద ఆశుగనితో రఘో రితః,
విద్విష స్తదనుజాయ మార్యతః
శంసనాయ పరమః పురం యయౌ. ౬౬

శృంగిబేరపుర మప్య థాతిస
ద్ద్వారకాజలపురం హరి ర్బలః,
సోఽఘుహృ ద్గురురయా స్వసంయుతో
వ్యాధికంసజనకో వ్రజన్ నుదః. ౬౭

సత్వదం స్థపతి ముత్కరం మహో
పౌరవార ముపలభ్య సాగమో,
యౌ రఘూ బలహారీ తయో ర్ముదా
మాధవాన్యవధయ న్మహుః కథాః. ౬౮

ఏకదైవ సహితో గతాహితః
తాప్యతః స్మ విదితః పమోదతః,
దేవకీ సపతి రున్మనా బలం
వీక్ష్య వాతతనయం పరం హరిం. ౬౯

సర్వథా రఘుసుతే స్తు తేస్తు తం
కార్య మార్యహి మయి త్వనుగ్రహః,
ఇత్యభూ త్ప్రహబల స్సముద్గతో
హాస్యముష్య పురతో వదో హరిః. ౨౦

శ్రీధరాసుతహితా నతా సము
ద్గచ్ఛ చాత్మభువ ఆత్మభూ రమే,
పశ్య సోదయ మతీవ గౌరవం
త్వం బలాగత మరం సమాసయ. ౨౧

సర్వథా శుభరతం పరం సభా
సన్నిధిం బల ముపేత్య నృసింహం,
అగ్రణీ స్సుమనసా మభవాతి
స్థారసీతి రితి వాచ మువాచ. ౨౨

అసౌ తథాసీ ద్భరతో ముదాశ్రు
ముక్తంచముక్తంచ నిశమ్య సద్విధుః,
తథేతి సంభాష్య తదా స సత్వరః
ససోదరాఢ్యః స్వసహోదరానయే. 23

ముఖే తవ త్వాత్మభువో నయామి
కులీనకన్యావరా గృహాణ,
వచ స్స ఇత్యేత్య నిరాధికంస
స్వసార మాచే పర మాంజనేయం. ౨౪

పురోధసారం సహసా స్వమాత్రా
మోదాయ శత్రుఘ్నబలో౽భియక్తః,
రఘుప్రవీరం భరతౌఘహర్తా
మహేంద్రసేనం సుతలం ప్రపేదే. ౭౫

ఆగత్య దృష్ట్వా నృహరిం విమాన
స్థితం మహాఃభాగ్య మివాంగసంగం,
తదాతనుభ్రాతృగ మింద్రసేన
స్వానందద స్తం భరతం వవన్దే. ౭౬

స దేత్య భరతం రతం గుణనిధి
ర్నిధి ర్వ మహాతాం హాతం సమం,
ఉవాచ నృహరి ర్హరిత్పతి సమం
సమంచితబలో బలోజ్వల ఇతి. ౭౭

అయి కంసదితాః పురాస్థితా వా
వసుదేవస్య గురో అజాః పలాశాః,
అభితో భవంత మింద్రసేనా
ధియుజం మాతర మానయామిమాజ్ఞా. ౭౮

పురమార్య భజేతి మా మహో
త్సర మాదాయ గురో స్త్వ ప్రజాః,
గిర మాహ సమాల హీంతః
పగమామేవ హితో భుద్దై దముం. ౭౯

నిరీక్షమాణోఽవసతః సమాన్యా
భ్రాతౄన్ మహాత్మా సుతలా దధాభాం,
అంతం గతా నాగత వానయం శ్రీ
రామః సరామః సముదో శివాయ. ౮౦

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ. రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
చతుర్దశ స్సర్గః

రాఘవయాదవీయమ్.

పంచదశస్సర్గః

నిజభుజా పరిరబ్ధనిజాత్మజా
వ్రజతి కోసలరాజసుతా సమా,
సుజనతావినతాస్య వియోగజా
రుజ మసా వసుదేవ...రథో. ౧

అమృత మేవ యశో గతయా గతాః
సహామహోదర మంబికయా భరన్,
సవినయా స్తనయా పరమాయయా
సపది తేన హితా ముహురక్షితాః. ౨

నరహరే ర్జననీ జననీతి గాః
సమహితా సమవేక్ష్య కృతానతీన్,
ఇయ మథాత్మభువో ఽజని వానరాన్
ఉపగతా నుదితా నతివిస్మితాః. ౩

స్వపురతో భరతో ఽవనతో ముదా
త్మగురుదానుగతో మునివేషధృత్,
తదను జిష్ణు రథైక్షత గోభువా
సహ సహోదర పత్న్యా సుభద్రయా. ౪

సుచరితాంగహారి ర్నిఘృణో ఽర్జునః
స్థిరయశాః సయతిః స్మ బలా ద్ధ్వలం,
ఉపగతో విదితో హరితో భ్యృతో
రఘువరో ఽజని రామసుసత్కృతః. ౫

ప్రచకమే వసుదేవసుతా రఘూ
త్తమవధూః పరమాప్త మనుత్తమాం,
నరసురాసురకిన్నరసన్నుతం
ధవలవాహ మవాప్త మతిత్వరం. ౬

ద్రుతవిలంబిత మాహ తమోముదా
గురుతయా సహితో విజయోఽభియా,
నిజ మవాప్తుమియేష సుభద్రయా
రఘుపతి ర్నగరం సహకన్యయా. ౭

వ్రజ స పుణ్యజనేశ విమాన భో
రితి గురో ర్నృహరే రథ సన్నుతః,
గిర ముపశ్రుతవా న్విజయ న్ముదో
నిజపదం ససుభద్ర ఇతో యయౌ. ౮

శ్రుతయుతాం పదరామపదే తదా
శు భరతోఽవరజః పురుషోత్తమః,
ముహు రుపేత్య ననామ తతో ముదోఽ
భ్యజని రామ ఇతో గతమన్యుకః. ౯

శశిసమం విజయాయ సదుత్సుకో
ధనమదారి మహా ద్దధతం ముఖం,
అనునయస్త మవేక్ష్య నిజానుజం
సమనసా సశరా ఉమదంచితః. ౧౦

అథ విదేహపురీం పర మేకదాం
చితతనుం ప్రమదేశ ముపాగతం,
రఘుహరిం దదృశుః శ్రుతదేవతా
మభిగతా బహులాశ్వయుతాం నృపాః ౧౧

పురజన శ్చతురో రఘుపుంగవా
నుపగతః సకలోఽపి జటాయుతాక్,
హరిగతో సనమాత్రవిభీషణా
నుపగతా న్సముద్దైక్షత యోగినః ౧౨

అథ మహాన్నగరం జనతత్పరః
సబహులాశ్వ మయం సహదేవకం,
అపి హితః ప్రమదేన సముత్సుకో
రఘుహరిః ప్రదదర్శ సమాగతః. ౧౩

అలఘురాజ్య మతో సదృశః పురో
కురు మమాగ్రియభోజన ముత్కరః,
ఇతి విదేహపరః సమహీసుతో
నరహరిం న్యపద ద్భరతో ముదః. ౧౪

అథ తథేతి వదన్ సహ నోఽభయో
రథ గతో నృహరిః సహితః స్వయం,
పథిజనా నఖిలా నవలోకయ
న్నధిక మేకతమః పుర మాయతః. ౧౫

సపది తద్గృహ మేత్య యథోచితం
పరమపీఠతలేషు నిషణ్ణతాం,
రఘుహరి స్సరమేడపి వానరా
అధిగతాః సకలా వశినోఽభవన్. ౧౬

సపురుషః పరమః పరమాసనే
సకలయోగిమనః ప్రియకారకః,
అసితకాంతియుతః స్మ విరాజతే
ధరణిభృచ్ఛిరసీవ ఘనాఘనాః. ౧౭

నరహరే రభిషేకసమగ్రతా
నరవరశ్చ విదేహభవ స్తతః,
భరత ఏవ మురస్థిరధీస్థిరా
సురవర స్త్వనయా కురుతేస్మ నః, ౧౮

రఘుసుతో ఘనగంధయుత స్తతో
బహుమతో బహుళాభరణాదిభిః
అతిముదో ధ్వజరాజకృతాదరో
నరహరి ర్నిజధామ మహాః న్యయా. ౧౯

స భరతోఽథ రఘుప్రవరాజ్ఞయా
సహిత ఏత్య తదావసథం ముదః,
మృదుతరాస్త్ర రణాపరమోరుమా
తనుపతి స్వ మయుం సమవైక్షత. ౨౦

అతను మేత్య సదాశ్రునయోమరా
య మభితో గుణినం సమస త్వరం,
అతివిదం కిల రామ మభిస్తువం
త్యము మవేక్ష్య తుతోష సుహృజ్జనః ౨౧

సహగుణోఽపిచ శక్తియుతః శివో
నవరతం త్రిదశశ్చ వికారయుక్,
జగతి సత్పురుషః కిల యత్పరః
సకలభూతిఫలం పర మశ్నుతే. ౨౨

హరి రతః పురుషః ప్రకృతేః పరో
గుణయుత స్త్వపరో ఽపవికారకః,
సకలదృ క్సుగుణేక్షణకారణో
గుణినిజానుచరః స్మ విభాతి యః. ౨౩

స మహితో మహితోఽపి దృఢాత్మక
స్ఫురణవాః ప్రణవా నసురై రయం,
విభవతో భవతోఽపి విలోకయన్
శమరతోఽమరతోషకరః స్థితః. ౨౪

స్వమదహృ న్మదకారణ మర్జితం
నను తదర్థ మతీవ హరామి తం,
ఇతి కథాసు రఘూత్తమ మేకదా
విజయమాహ సరోభిజనో వచః. ౨౫

అఖిల ఆహ జనోఽయ మభీష్టదం
స్థితజనేన విమృశ్య ముదా చితం,
శివ మధిక్షితి తత్పర మంతికే
తనుజనః పరివేక్ష్య సమాస్థితః ౨౬

నరహరౌ సతి సేవ్యతమే సవై
జలధయోఽత్ర సుసత్కురుతేరసః,
సహచరైః శ్రుతకీర్తివరోక్తిభిః
కపిహితైః స్వధియా స సమాహితః. ౨౭

కశివదృగ్య మవేక్ష్య మునిః కజః
స్వభువ మేత్య స సత్య మవర్ణయత్,
పరివవృతే వసుదేవసుతో బలే
క్షణకరో య మరతిః క్షణే... ౨౮

రతి రముం నృహరిం విదధ ద్వృథా
తనుజనః సుముఖం సపురోహితః,
ఘనరసేన సుతత్వయుతం యతం
జనపదేన మథాల మహేకరోత్. ౨౯

సమరభూసుర కాల సమాహృతా
వనల మాశరనీరవభూరుహాం,
శుచి రయం రఘువీర మలోకయ
న్నర మతో జగతీశ ఇలాతలే. ౩౦

సపది శౌరి దినేన సవానరః
పరమధామ గతోఽతితమాః సమాః,
ధురి మహాదరచక్రభృతం శ్రియా
రఘువరం సహితం పర మైక్షత. ౩౧

స కవిభీషణధారిత చామరం
సపది కాంచన వజ్రధరం స్రజం,
విదధతం శ్రుతకీర్తిసదాతప
త్రిగత మి ప్రముదం మరుదాగలాం. ౩౨

నవరవిచ్ఛవిరత్నకిరీటకం
భవ భవ ప్రచురాఘనివర్తకం,
కలకలత్రిత మాశ్రితసద్గిరాం
వర వరప్రద ముజ్జ్వల దంగదం. ౩౩

సకలధౌతమయోజ్జ్వలచేలకం
సకల ధౌతనగేశకృతస్తవం,
సకలధౌతసరోజదృశం స్థితం
సకలధౌతరుణం నిజధామ్ని చ. ౩౪

ముఖకలానిధినా ఘనసారసం
కులవివేప మధఃకృతసారసం,
కనకకంకరణాఘనసారసం
గత మృషీశ్వరమానససారసమ్. ౩౫

సుహృదయం తరసా సుమనోహరం
సుహృదయం తరసా సుమనోహరం,
గవిబుధైః సకలైః కృతసత్కృతిం
గవిబుధైః సకలైః కృతసత్కృతిం. ౩౬

అనుచరః పర మేత్య ఖరద్విషం
సవిజయ స్సకలో వినయోఽన్వితః,
సపది నామ ననామ ముహుర్ముహు
స్తదవలోకనజాతకుతూహలః. ౩౭

నరమవై ద్యుతిసారముఖాయనం
నను చ కామభవన్త ముపస్థితం,
అవహితం విజయం వసుదేవజం
రఘువరం వచ ఆహ స శార్ఙ్గభృత్. ౩౮

సముదితో వసుదేవసుత స్స్వతః
సవిజయం పర మాహృతవా న్నమః,
తదను గోఖ రమేద్విజబాలకా
గురు మతః స నినాయ ధనాని వా. ౩౯

స్వవరహార మథాత్మభు వేక్షణే
పర మవేక్ష్య ముదా సహిమావిగా,
సమనయ న్ననుగాంధవహాం స్థితం
ధురి రఘుక్షితి దేవవరాంగనా. ౪౦

ధరణిదేవవరేణ తథాభజ
త్స్వపురమేవ మహానదినందనః,
బహుమతో నిజధామ గతో ఽమునా
కులధనం ప్రయుయౌ స రమేశ్వరః. ౪౧

అధికవిస్మయతః సహసాదరః
స్ఫుటయశా రిపుహా సహసాదయః,
వసతి యత్ర జన స్సనహోదరః
స్ఫురితహారరుచిః ససహోదరః. ౪౨

విరచితాద్భుతకచ్చిరతో మహా
త్తరబలేన దృఢేన సమాయుతః,
పరపురే స్వపురేవ పురందరః
సురపురే నృహరిః స్ఫురతిస్మ సః. ౪౩

సకలశాస్త్రజితో బహుశోఽభజన్
సకలయుద్ధరణే సురశేషతాం,
సహసహస్రముఖో భుజగో ధ్రువం
భవతి శేష ఇతి ప్రథితోఽభితః. ౪౪

శశిసుతే బుధతా కవితోశన
స్యభయ మప్యసుతం మయి కేవలం,
ఇతి ఘటీకృత కృత్సకలో మహి
సురజనో వదతి స్మ యతో తతః ౪౭

అజతి బాధవిరుద్ధ ఉషాపతి
ర్వ్యధి విధూద్గతిమానవిరుక్షతా,
కథ మముత్ర భవే దితి బాహుజో
హసతి యత్ర సతి స్మ రణే జనః. ౪౮

హరసఖస్య ధనాధిపతేఽతనా
ధనవతా యది కస్య ధనం దదౌ,
సమిదుపస్తు ధనాధిపతత్త్వదా
వయ మితి స్మ వదంతి యదంఘ్రిజాః. ౪౯

యమబలత్రిదశాం తులనా త్రిభిః
మహితసీరవృషైశ్చ కథం భవేత్,
బహుభి రేభి రభిజ్వలతాం సహ
త్యభిగదం త్యఖిలాః స్మ యదంఘ్రిజాః. ౫౦

నిజసుగానతయా తికుశీలవా
మహతి యత్ర భవేమతు కిన్నరాః,
ఇతి గిరా సురయోనిభిదా స్తదా
ప్రభృతి కిన్నరనామ భజంతి హి. ౫౧

పరిసురజాత ఇతా బహుశో భృశం
స్వయుధి కిం పురుషాః సురయోనయః,
ఇతి తదీయభటాభిహితా స్తదా
ప్రభృతి కింపురుషా హి భవంతి హి. ౫౦

నరహరీ జగతీ లసతి శ్రియా
వసతి యత్ర పురే సతి శాసతి,
సముభవ త్సదలంకృతిపీడనం
బహుశ ఉత్కటబంధభిదాసుహిః. ౫౧

స బుభుజే వివిధా విషయా నభీ
రభివవర్ష బుధేషు మనోరథాన్,
జగతి ధర్మ మవర్తయ దున్మనాః
సవిజయో వినిహత్య కుభూపతీన్. ౫౨

పర్యశ్రీకృతధర్మసుస్థిరశమన్యంచద్విశాం కృచ్ఛ్రిహా.
కృష్ణోరాస్ఫుటమిత్రమః సరభసో శక్రః సజిష్ణు ర్ధరాం,
సో రామః సహ దివ్యసాగరఃపీః సంబధ్య యోద్ధా...
నారీభావగతో కృతైష సమహోహోలో ఖరాం బాహునా. ౫౩

తాషం కామస్య కామం కృతలలితతతఃశ్రీచరం నమ్రభక్తం
సద్యా భద్రాసనం స్మ శ్రమయుత మతనుం శర్మకృ చ్చేతనంచ,
పూతం శుంభద్యతంతం భజతి కృతిజనః సస్మయం కాకశత్రుః
లక్ష్యం తత్త్వేన శాంతం నరవరసహితం సన్మనసినిగీతం. ౫౪

ఇతి శ్రీవింజమూరి కృష్ణసూరిసూనో ర్గౌతమసగోత్రస్య
రామకృష్ణభక్తస్య సోమేశస్య కృతౌ రాఘవ
యాదవీయే శ్రీపదలక్షణే వృత్తలక్షణ
సూచకే శ్లేషమహాకావ్యే
పంచదశః స్సర్గః.

శ్రీరామకృష్ణార్పణమస్తు.
